బల్లకట్టు పాపయ్య

బల్లకట్టు పాపయ్య

[కథలు]

రచన:

మా గోఖలే

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,
విజయవాడ.

ప్రచురణ నెం. 130
ప్రథమ ముద్రణ ఆగస్టు '55.

వెల : 1-4-0.

స్వతంత్ర ఆర్టు ప్రింటర్సు,
విజయవాడ.

౩

శివరాత్రి తిరణాళకు

"యెదవ ఆంబోతుమొగం యీడూ, మీనబడి కొట్టాడు-యీఁ,-యీఁ- నేనే పెద్దోణ్ణయితే తెల్చేది, యీడి యవారమేందో. అసలా బోడికొమ్ములుండదే — చింబోతు మొగందె-దాన్నెప్పుడో నారాకోడూ రెల్లేదాకా బాత్తా. అదేవోఁ వొళ్ళు తెగబల్సి సాయిమేకులుకాణ్ణుంచీ యిరగ బీకుడ్నీ, ఎల్లి అనమంతయ్య తోట పాడుసెయటం బాగుండదీ, నేనేవోఁ వుత్తి పున్నానికి, వామికాడ సుట్ట కాలుత్తా కూకునుంటేనీ, వొచ్చి యీపుమీన గబాగబా బాత్తుంటాడు. సెబతాలే వుండు నీ పనీ. మొన్నోపాలి యింతే. దూడ పాలు గుడ్చుకునిపోతేనీ, సెంబు దీసుకుని అదేమయిన బాదాడు. ఎప్పుడో ఈలు జూసుకుని నలగబొడుత్తాలే వుండు నీపనీ," అని చౌదరయ్యగారింటో జీతంజేత్తుండ కోటాయి చౌదరయ్య యింటికాడ కంపరంబుట్టి, యీపు రుద్దుకుంటా, ముక్కు ఎగబీల్చుకుంటా, చౌదరయ్యను అదిదనుకుంటా యింటిదార్నబడి వొత్తా వుండాడు.

గెన గెన గెన, గల గల గల మోగినై దొజత్తంబం మీన గెంటలు.

"ఓరి శివయ్యోవ్, ఓరి సూరాయ్యోవ్! కిందటేడు మోకులూ, పగ్గాలూ రాంకిట్టమ్మగారింటో పెత్తే యింకా

ఆడీడ దేవ్రలాత్తుండాడేందిరా, దొబ్బున ఎల్లి ఎత్తకరాకా? దురగయ్యా, రాంలింగయ్యా మీా రెల్లి పెబగుడ్డలు దుమ్ము దులిపి ఆటి చంగతేందో సూడండీ-ఓరి మీా పిల్లలు వడిసావా, యాడికిరా అట్ట దోసుకుంటూకూ-వూం వూం అడ్డం లెగవాల-మండిగం, బొంగులూ వొత్తుండయి. ఏడీ-యీా కమ్మరి బెమ్మానందం మొదలు మాటినిపిచ్చుకోడేం-నీ ముక్కు పోడుం బంగారంగాను; ఎహ, దొబ్బున్రా యాల మింగిలి పోతుంటే." అనావజాన శివుడిగుడికాడ లచ్చిన్నరసయ్యగారి యీారయ్య కంటం బాకామోగేతలికి-కోటాయి ఆటనే కటి క్కున ఆగిపోయి-తలెత్తి ఒక్కపాలి సుట్టూతా జూచి, సప్పున గెహించాడు శివరేత్రి దెగ్గిరికి రానేఒచ్చిందని.

యిహ, బోడికొమ్ముల పాడి బర్రె, తంబంలాంటి చౌదరయ్య, సురసురమంటుండ యీాపుశరమం, అయన్నీ యాడో సముంద్రాల కెనకమా ఉండయి-'బుస్' మంటూ ఎల్లి ఎగ్గిర శివుడిగోడెక్కి కూకుండాడు కోటాయి.

"ఓ రేయ్ · బూసాయ్- యీాడర్రా, యీాడా-యిదిగో-బలేవోడివిరా నువూ! నాకు సెప్పలేమగవంట్రా మీారంతా యీాడుండారనీ? చరేలే వుండ్రా నీ చంగద్దెల్చిందీ! ఏరా, మనూరి పెబ కద్దండారంట్రా!" అని దొజత్తంబంకాడ సిక్కి సిక్కి సూత్తావుండ సేవితుడు బూసాయిని బిలిసి యిశారించాడు కోటాయి.

"వారె పోరా నీ దసలు కలక టేరు పనయిపోయిందిగానీ! యిమాల మద్దానంమించీ పెబ గద్దారని వూరంతా దెలిత్తే యింగా యిదేంది, అదేందని అడుగుతాడేందిరా యీాడూ?

యిదిగో కోటాయోంవ్, తల్కాిండమోయ, యీఏడు మనూరి పెబ మేగాల్కికి లెగనుద్దంట సూసోూరా!" అన్నాడు బూసాయి.

"అరే నాయినా దుమ్ము లెగవాల-అరహరా!" అనరి శాడు కోటాయి.

"అరహరా!" అనరిశాడు బూసాయి.

"బూసాయ్!"

"ఏందిరా కోటాయ్?"

"ఈ ఏడు పెచ్చుంద్రరామయ్య గిత్తల్ని కడ్తాడంట్రా పెబకూ?" అనడిగాడు కోటాయి.

"ఒక పెచ్చుంద్రరామయ్య గిత్తలేందీ! అంకమ్మ కుమ్మరోళ్ళ కోడెగిత్తలూ, అయ్యన్నగారి బసవమ్మ బుడంపాడు గిత్తలూ- మొత్తం యాభై జతలంట్రా యీ ఏడూ!" అన్నాడు బూసాయి.

"ఆఁ! మరి జవ్వాది సెంచయ్య వొత్తుండాడంట్రా?" అనడిగాడు కోటాయి.

"పళ్ళూడగొట్టించి, బెల్లు బొట్టించి దళ్ళరబా - వొత్తా డంట్రా!" అన్నాడు బూసాయి.

"అసలు సెంచయ్య లేంది ఆడేంవుండదిలేరా! నీకాడ గులాం వుండవంట్రా బూసాయ్!"

"అక్కోచ్చలెడు వుండదిరా కోటాయ్."

"బూసాయిపనే రొక్కంగా వుండది, కొండ కెల్తా వుండాడు" అని యిశారబడ్డాడు కోటాయి.

"ఎవురు నేనా? సాల్లేరా కోటాయ్! మా సిన్నాయిన పేసీపసి పడదోశాడుగదంట్రా! "కోరీ తిరనాలకాడ యాడ వోఁయ్ సాటూ" అన్నాడ్రా-తూత్- తుబుక్కున వుమ్మాశాడు బూసాయి.

"యీడికి అదీ లేదుగదంట్రా!" అన్నాడు కోటాయి.

"అదేందిరా! మనవంతా ఒకె ముఁటాగా ఎల్దాంఅనుకుంటుంటే ఏందిరా కోటాయ్? మీ అయ్యనడిగితే పంపియడంట్రా?"

"నీకు తెలవదులేరా బూసాయ్? అసలు మనకి మీసకట్టొంచిందంటే యీళ్ళపని ఏంవున్నా వుఁటదిలేరా...యిదుగో బూసాయ్, నేయింటి కెల్లి యిప్పుడే తిరిగొత్తాగానీ యీడే వుంటావుగదంట్రా-సూత్తాగా యవారమేందో-" అంటా గోడ దూకి యింటేపులకి గబాగబా బయతెల్లాడు కోటాయి.

"అచలు తేల్చేత్తాలే ఎల్లి అయ్యనడిగి. అదేం జబ్బో ఎప్పుడన్నా ఏవఁన్నా అడుగుదామంటే మీనమీసకొత్తాడేం మడిసీ? ఎటనబ్బా సావొచ్చిపడింది? తను పెండెలకి పెండెలు వుగాకు తాఁగిబారెయ్యొచ్చుగానీ, కాత్తై కోరీ తిరనాలకన్నా పంపిత్తే ఏవోఁ? ఎల్లి అడక్కుండా వూరుకుంటాగా? అమ్మ సెబుతే యింటాడంటా? ఏవోఁ. ఆమ్మాత్తానికే యినే మడ్చయితే యిగనేం? మరి తను కిందటేడు చిలుక్కుఁడవా ఏసుకుని కొండకి ఎల్లొచ్చేం? యీపాలి నన్నూ పంపియమంటా ఏమంటాడో సూద్దాం. పంపియనంటేనా- నే బువ దిన్నేదినను. ఆమయిన ఏడుత్తా, దేశాలమీనకి లెగిసిపోతానంటా. అమ్మ ఏడ్సుద్ది. ఆమయిన అయ్యకి గుబుల్దిరిగి "ఎల్లి ఆడే సావు"

అనంటాడు, కోరితిరనాల కెల్లమని. ఏడుకోసులుండ కోటయ కొండకు ఎటూ పంపియ్యల్లే!" అనుకుంటూ ఆలోసెనల్లోబడి కూత్తె లెక్కవొచ్చిన కోటాయికి సెవికాడ ఏందో తుర్రు పిట్టకిమల్లే 'కుర్రు' మంది, మడిచ్చిని వుక్కిరి బిక్కిరి జేత్తా.

"ఏందిరా అట్ట వులిక్కిబడ్డావు కోటిగా-యిహిహీహిహీ!" అంటూ పకపక పగలబడ్డది, కోటాయికోసం దాన్లో కనిపెట్టు కూర్కునుండ కోటాయి పొరిగింటి సేవితురాలు కొండమ్మ.

"ఎవురూ—కొండమ్మా?—ఎందుకమ్మా నా సెవులో అట్టరిశావ్?" అన్నాడు కోటాయి సెవిలో ఏలుబెట్టి తిప్పుకుంటూ.

"యిహిహీహీ—అట్ట సూత్తావేందిరా కుక్కపిల్లకి మల్లే!" అంది కొండమ్మ నవ్వాగక.

"నువ్వుండలా గంగానమ్మకిమల్లే తేలుకొండీజడేసుకునీ," అన్నాడు కోటాయి.

"కోతి కోతి!" అంది కొండమ్మ, కోటాయి ఎనకమాల సూత్తా.

"ఆఁ, యాడా—యిదిగో కొండామోవ్,. నా చంగ తెరగవు, నే నసలే మంచోణ్ణిగాదు, తెచ్చిందా?" అన్నాడు కోటాయి.

"మరి నన్నెందు కనాలేం?" అంది కొండమ్మ.

"ఎవురు నేనా ముంగలందీ—అందుకే కొం డెగురు ద్దనేద" అన్నాడు కోటాయి.

"అహాఁ!" అంది కొండమ్మ మెటికె విరుత్తా.

"యిహీఁ!" అన్నాడు కోటాయి.

"నేను—కోటయ్య కొండకూ—" అని ఆపింది కొండమ్మ.

"ఆఁ!" అన్నాడు కోటాయి.

"ఏం వుండదీ?" అంది కొండమ్మ.

"అంతేగందా? ఏందో అన్నావనుకుండాలే" అన్నాడు కోటాయి.

"మా బావొచ్చాడుగా!" అంది కొండమ్మ.

"అబ్బో ఏవోఁ మా వొత్తే!" అన్నాడు కోటాయి.

"మరే మా అప్ప అందిగందా బావతో—"

"వూత్!" అన్నాడు కోటాయి.

"యీ ఏడు కోటయ్యకొండ తిరనాలకి ఎల్దాం అంది. చరేనన్నాడు బావ" అంది కొండమ్మ.

"అట్టనా?" అన్నాడు కోటాయి.

"ఎక్కిరిద్దువులే వుండూ. మా అప్ప నన్నుగూడా తీసి కెల్తానంటే, బావ చరేనన్నాడుగా — మా అమ్మగూడా ఎల్లమంద" అనేసింది కొండమ్మ.

కోటాయికి గుండెకాయికాడ ఏదో కటిక్కిన వాటేసుకని గుంజింది.

"అన్నీ వుత్తదేలే!" అన్నాడు కోటాయి.

"పాపం, ఎగతాలనుకుండాడయ్యా! కావాలంటే ఎల్లి మా అప్ప నడుగు తెల్సుద్ది" అంది కొండమ్మ.

"అమ్మతోడంటే!" అనడిగాడు కోటాయి.

"అమ్మతోడు" అంది కొండమ్మ.

నేలమీనకి సూశాడు కోటాయి - ఆడ పంబాలేసిన నత్తి గవ్వలు నోళ్ళు దెరుసుకునుంద్హై.

"నువుగూడా రావంట్రా కోటిగా?" అంది కొండమ్మ కోటాయి యవారం జూసి.

"నే రాను-నువ్వే ఎల్లు మీ అప్పోళ్ళ కో-" అన్నాడు కోటాయి.

"ఎందుకురా అంతుడుకూ?" అంది కొండమ్మ.

"బూసాయాళ్ళందర్తో నే కోరితిరనాల కెల్తుండాలే! హెం! యీపాలి ఏంవున్నా వుంటదిలే ఆడ!" అన్నాడు కోటాయి.

"కోరి తిరనాలకంట్రా నువ్వు బోయేదీ? హుం! కోటయ్య కొండ తిరనాల జూత్తే నీ జనమలో మరిసిబోతా! ఆడికి లచ్చలు, ఏలు పెబలొత్తయంట్రా! అబ్బ - నా జనమలో జూళ్ళా అన్ని పెబలు! యాడ జూసినా రంకుల్రాటా లేనంటా! చినిమాలొత్తయ్యంటా, కాఫీ ఓటళ్ళొత్తయ్యంటా, లాంతిరీలుంటయంట్రా - మరి - మరి బొంబాయిమజా వొచ్చుద్దంట్రా - ఒరేయ్, యీ ఏడు కాంగిరేసోరి, కెమ్యూనిస్టోరి పెబలు గూడా వొత్తయ్యంట్రా - అబ్బ అబ్బా!" అంటా సంబరంలో బడ్డది కొండమ్మ.

"నా చంగతి ఎవురికీ అక్కర్లా - నే దేశాంతరా ల్లగిసి పోతాలే—" అన్నాడు కోటాయి గబిక్కున.

"అదేందిరా కోటిగా! కోరితిరనాలకి ఎల్లిపోతుండా నంటివిగదంట్రా?" అంది కొండమ్మ.

"ఏమ్మా పూరకనే అంటే? అందులో మా అయ్యేనా నన్ను పంపిచ్చేదీ? పద్దాకా ఆ సౌదరయ్యగారింటోనే పడి సావమంటాడు. నీకు యాహో చుడివుండదిలేయే కొండమ్మా!" అన్నాడు కోటాయి.

"ఓరి యదవా! అపద్దాలంట్రా సెప్పేది? పోనీలేరా నీ చంగద్దెల్చిందీ!"

"మరి నువ్వు పూరిత్తావుంటే యటనమ్మా? యిగ సెప్ప నుగా" అన్నాడు కోటాయి.

"పోనీలేరా! అయితే కోటయకొండకి నువ్వుగూడా రావంట్రా?" అంది కొండమ్మ.

"అయ్య సంపడూ?" అన్నాడు కోటాయి.

"అసలు అడిగిసూశావంట్రా?"

"అహఁ. ఇప్పుడేగామ్మా అసలు నాకు చివరేత్రి చంగద్దెల్చిందీ," అన్నాడు కోటాయి.

"అయితే దొబ్బునెల్లి అడిగిరారా ఎటనైనా."

"అడగమంటా?" అన్నాడు కోటాయి.

"మరి మనిద్దరం కల్చి ఎల్లక్కర్లేదంట్రా?"

"ఎటనే కొండమ్మా!" అన్నాడు కోటాయి జపుకుతా.

"వారి పోరా నీ కసలు దైర్నంలేదూ."

"నీకు దెల్సా?" అన్నాడు కోటాయి.

"ఒరేయ్! ఆ రోజున ఎంకడు నన్ను ఎక్కిరిత్తే ఎల్లి ఆణ్ణి సావదన్నలేదంట్రా నువ్వూ?"

"సజ్జలు గార్నయి ఎదవకు!" అన్నాడు కోటాయి.

"మరి యిగనేఁరా? నాకు దెల్చులేరా నీకు బల్ దైర్నం వుండదనీ! ఎల్లి దొబ్బున అడిగేసేయరా!" అంది కొండమ్మ కోటాయి సెయి గట్టిగా వొత్తుతా.

"ఇంటికాడే వుంటాడేమోఁ——" అంటున్నాడు కోటాయి.

"అయితే మా అప్పొళ్ళతో నే నొక్కర్తినే కోటయ కొండ కెళ్ళిపోతాలే. ఎల్లిపోతుండాలే——" అంది కొండమ్మ కోటాయి సెయి యిసిరికొట్టి.

"ఇదిగో కొండమ్మోవ్-యిటిను. బెమ్మదేవుఁడుగాదు, రావనాబ్బెమ్మ అడ్డాంవొచ్చినా చరే, యీ నక్కా కోటిగాడు బలానా కొండమ్మతో, పెదపాలెం పెబవెంట కోటయసామిఁ కొండెక్కాల్సిందే అరహరా——" అనకుత్తా బంయివ యింటి ముంగలకి లగెత్తాడు కోటాయి.

యింటిలోన——కోటాయి నాయిన రంగయ్య అప్పుడే వూళ్ళో యవారాలన్నీ సూసుకుని వొచ్చి, బువదిని, యింటి మయాన తంబంకాడ కూకుని సుట్టపాయ చుట్టుకుంటా, కాత్తె అవకాడ బువదినబోతుండ పెల్లాం రవనమ్మతో అదిది మాట్టాడ్తుండాడు.

"కోటిగా!" అని పిలిశాడు రంగయ్య కోటాయి సల్లగా లోన అడుగెయటం ఓ కంట కనబెట్టి.

"ఏఁదయ్యా!" అనడిగాడు కోటాయి మంత్రకట్టు తగిలోన్నడికిమల్లె ఆడే ఆగిపోతా.

"యాణ్ణుంచిరా ను వొచ్చేదీ?" అనడిగాడు రంగయ్య అడగాల్సిన పక్కీగా.

"మ రేవో - నేనేవో - ఆణ్ణించేనయ్యా," అన్నాడు కోటాయి గుట కేత్తా.

"చా యదవా నాసిమాటలు రానిత్తావ్ ? సౌదరయ్య గారింటో పని జెయనన్నావంట దేనికిరా!" అనడిగాడు రంగయ్య.

"నన్ను సావదన్నాడయ్యా," అన్నాడు కోటాయి.

"ఈడి మొహంలారా, సిన్న పిల్లోణ్ణి కొడ్తాడేంవీ!" అంది రమనమ్మ సప్పున.

"ఏహె వుండాతలా. మాటమద్దెన నువేంవీ - అయితే బ్రరెగోడ్డు అనమంతయ్యగారి తోట్లోబడి మొక్కలన్నీ పాడు జేత్తుంటే, నువు యాడ్రా వుందీ ?" అన్నాడు రంగయ్య.

"మ రేవో-మాటకి ముంగలే కొట్టాడయ్యా సౌదరయ్య గోరూ," అన్నాడు కోటాయి కళ్ళు నలుసుకుంటా.

"అదేం సెయ్యో ఆ సవదరయ్యానీ !" అంటున్నది రమనమ్మ వూరుకో బుద్దిపుట్టక.

"మద్దెన బాస మాట్టాడొద్దని నీకు సెప్పలేదంటే? నువుండాడ-అయితే సుట్టిగాలుత్తా వాపికాడ కూకుండా వంటా, మరి అవకాడ బ్రరెగోడ్డు యిడిపెచ్చుకుబోతే, ఆడ నీ పనేందిరా పోళ్ళాడదన్నేవోళ్ళు లేకా ?" అనరిశాడు రంగయ్య.

ఎంటనే కోటాయి ఆవజాన కుప్పన బూమ్మీన కూలిపోయి 'బ్యావ్' మంటా నేల రుద్దిరుద్ద ఏడుత్తావుంటం, ఎంటనే రమనమ్మ లగెత్తుకుంటా వొచ్చి 'మాయ్యో, మాసిన్నినాయినే' అనంటా కోటాయిని కాగలించుకుని బుజ్జగియటం, నిమిట్లమీంచ చినిమాకిమల్లే జరిగిపోయిందన్నమాట.

ఈ యవారమంతా వయినంగా సూత్తావుండ రంగయ్య కూసేపు నోరుదెరిసి, కాసేపుటికి 'కిహ్ఁ కిహ్ఁ' మఁటా సలిదగ్గు దగ్గి, సుట్ట ముట్టిచ్చుకుని అటనే తంబానికి జారగిలబడి, కళ్లు మూసుకుని మైకఁలోపడిపొయ్యాడు ఏదేం సంబందించనట్టు.

"మా అయ్యగా బువదిందువు దా," అఁది రమనమ్మ. సల్లగా కోటాయిని బువమూకుళ్ళకాడికి లాగుతా.

"నాం కొద్దే బువ్వా – నే దిననే – యిహీఁ యిహీఁ."

"తిన్నాదూ!" అన్నాడు రంగయ కళ్ళు దెరవకండా.

"ఏహె తాలుఁడు నువ్వూ, ఆణ్ణాసలు బెదరగొట్టి — దాయ్యా యీడ కూకో యిద్దరం బువదిందాం," అంది రమనమ్మ కంచంలోకి బువ తోడ్తా.

"నా కొద్దే —" అఁటన్నాడు కోటాయి, యవారం దారికిరావాలని రమనమ్మ కోక గుంజుతా.

"అదిగో అంటికే — యింద నోరు బట్టు-మరే, నీకు కోటయకొండ యాడుండదో తెల్చంట్రా కోటిగా?" అంది రమనమ్మ కోటాయి నోట్లో పొప్పుకూర ముద్ద పెడ్తా.

"క్యాఁ?" అన్నాడు ముద్దనోట్తో కోటాయి.

"చివరేత్రికి కోటయసామిఁ తిరనాల బలే సంబరంగా వుంటదంట్రా కోటిగా," అంది రమనమ్మ రంగయ్యకల్లి ఒక్కఁటితో ఒక సూపు సూత్తా.

"ఏందమ్మా?" అనడిగాడు కోటాయి. రమనమ్మకల్లీ, రంగయ్యకల్లీ అనుమానంగా సూత్తా.

"ఈ ఏడు మీ అయ్య నన్ను కోటయకొండ తిరనాలకి తీసుకెల్తాడంట్రా," అంది రమనమ్మ నవుతా.

"కుక్-కుక్" ముద్ద కొరబోతావుండా సగం లెగిశాడు, కోటాయి.

"లేదులేరా నిన్నుకూడా తీసుకెల్తాడంటలే కూకో-"

"ఏం య్యా!" అనరిశాడు కోటాయి.

"అటనేలే బువదిను," అన్నాడు రంగయ్యా, కల్లుదెరిసి పక్కనవు నవుతా.

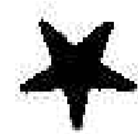
'అరహారా' అంటా ఎగిరే ఎగర్టం పక్కింట్లో కొండమ్మ ముంగల కెల్లిపడ్డాడు కోటాయి.

"అమ్మ బుల్లో-ఏందిరా ఏందిరా కోటిగా!" అనంది కొండమ్మ బిత్తరబోయి.

"కోటయకొండ-మా అయ్య-మా అమ్మ-అరహారా-" అంటా గబిక్కిన కొండమ్మ సెయిబట్టుకొని ఎగర్టం మొదలు పెట్టాడు కోటాయి.

కొండమ్మ అప్ప సెంద్రమ్మా, బావ సూరయ్యా దిమ్మర బోయి లోన తడికసందుల్లోంచి ఏం దిదని యింతగా చూశారు.

తెల్లార్గే చివరేత్రనంగా యాభై జతలెద్దుల్తో ముంగల మేలాల్, తాలాల్తో జవ్వాది సెంచయ్య పరవళ్ళు దొక్కుతా వుంటే, గులాం గొట్టుకుంటూ పెదపాలెం పెబా, ఎనకమాలే సెయిసెయి గలిపి 'అరహారా' అనుకుత్తా ఆరోరి సుట్టాల్తో కోటాయి కొండమ్మలూ, కోటయసామి కొండకి పయాన మయ్యారు.

అభిమానం

బజార్లోంచి వీధితలుపు గుండా తన్నిన బంతికి మల్లే గెంతుకుంటూ పుస్తకాలసంచీతో వరండాలోకి వచ్చిపడ్డాడు చంద్రుడు.

రోజూ సాయంత్రం చంద్రుడు బడినుంచి యింటికివచ్చి, పుస్తకాలసంచీ యింట్లోపారేసి, ఆటలకు వెళ్ళేసమయానికి వరండాలో అమ్మ సీతకు జడవేస్తూండేది. తన కింకా బడి యోగ్యత పట్టలేదుగనుక చంద్రుణ్ణి చూడంగానే జడ వేయించుకుంటున్న సీత, చంద్రుడు బడికి వెళ్ళినప్పటినుండి జరిగిన సంఘటనలు జడ కుదరనీయకుండా తలా, చేతులూ తిప్పుతూ గుక్కతిరక్కుండా ఏకరువుపెడ్తూంటే, అమ్మ ఆ వొక్క నిమిషంలో కొంపలంటుకుని కప్పులు మీదపడ్డంత గొడవచేసే సమయంలో - సీతను బుగ్గలు గిల్లుతూ పరామర్శించి, పుస్త కాల సంచీని వదలించుకుని చంద్రుడు బయటపడేవాడు యీలలు కొట్టుకుంటూ.

"సీతా!" అంత దూకుడుమీద వచ్చిన చంద్రుడు వూపు ఆపుకుంటూ అట్లాగే నిల్చునిపోయాడు వరండామూల నక్కికుని కూచున్న సీతను చూసి.

"ఎందుకే అట్లా కళ్లు రుద్దుకుంటున్నావ్-" చప్పున వచ్చి సీతపక్కన కూచున్నాడు చంద్రుడు.

"వూఁ-ఫోఁ-"

"ఎందుకే, ఎందుకే- చెప్పవుకాదూ-ఎందుకే ఏడుస్తున్నావూ?"

"వూఁ-, వూఁ-," ఎక్కసాగింది సీతకు.

"అమగోఁ అందుకే-మా అమ్మగదూ-ఏమే, వాళ్ల కిష్టాయ్ కొట్టాడా?"

"అమ్మ—అమ్మకొట్టింది-వూఁ-వూఁ-"

"అమ్మేగదా—యింకా కిష్టాయ్ గాడేమోననుకున్నా."

"ఫోఁ—ఫోఁ — ఎందుగ్గొట్టాలేం వృత్తపున్నానికే— వుహుఁ—వుహుఁ—" తగిన సానుభూతి పొందని సీత ఒక్కసారి బావురుమంటూ కాళ్ళతో చంద్రుణ్ణి తన్నటం మొదలుపెట్టింది.

"ఎందుకే — ఎందుకమ్మా నన్ను తంతావూ-నీకు బిళ్ళలు కొనిపెడ్తాగా - అమ్మను కొడ్దాంలే - ఎందుగ్గొట్టిందీ అమ్మ సీతా?" బుజ్జగిస్తూ సీతను దగ్గిరికి లాక్కున్నాడు చంద్రుడు.

"వృత్తపున్నానికి కొట్టింది పాపం వూఁ-వూఁ-"

మరి నువు అల్లరిచేశావా?"

"ఎప్పుడూ అల్లరేనమ్మా పాపం-"

"మరేంజేస్తే కొట్టిందే?"

"మరె నేనేమో—యిందాకేమో— ఆ పొయిదగ్గర అమ్మ వీపుమీద ఆనుకుంటేనూ—చూడమ్మా ఎట్టా కొట్టిందో నెత్తు రొచ్చేట్టూ—"వొంగి వీపుమీద గౌనులాగి చూపింది.

ఒక్క క్షణం తల దిమ్మరపోయింది చంద్రుడికి సీత వీపు మీద కమిలిపోయిన అయిదువేళ్ళూ చూసేసరికి. అమ్మ యింత దెబ్బకొడ్తుందని చంద్రుడికి మొదటిసారి తెలిసింది.

"అమ్మో ! ఎందుకొట్టిందే యిట్లా!"

"చెప్పలేదయ్యా— వుత్తినే—వూ-వూ—" ఒక్కసారి కొత్తబాధ ముంచుకొచ్చింది సీతకు.

"అమ్మేదే-?"

"దొడ్లోవుంది-పాపం-"

"ఈ అమ్మ యిట్లా కొడ్తుందేం- !" అనుకున్నాడు చంద్రుడు పెద్దగా.

* * * *

రాత్రి పదింటికి యింటికివచ్చి నాన్నే అన్నం పెట్టుకుంటున్నాడు. అమ్మ దొడ్డిగుమ్మంలో కూచుని చీకట్లోకి చూస్తున్నది. రోజూ అమ్మా నాన్నా, యిద్దరూ కలిసి అన్నం తినేవాళ్ళు...

"అమ్మ అన్నం తింటం లేదెందుకో!" అనుకున్నాడు చంద్రుడు.

"నాన్న అమ్మను కొట్టాడ్రా" అన్నది చంద్రుడిపక్కలో సీత. వెంటనే చంద్రుడు తెలుసుకున్నాడు, సీత యివాళ తొందరగా నిద్రపోవటానికి అవకాశం లేదని.

"పెద్దగా అరవబోకే—యింకా నీవు నిద్రపోయినా వనుకున్నా—"

"నిజంగారా, నాన్న అమ్మను కొట్టాడు - నే చూశారా—అబ్బ—అమ్మ ఎట్టా ఏడ్చిందనుకున్నా—" చప్పున సీత నోరు మూశాడు చంద్రుడు వొక్క-క్షణం.

వంటింట్లో అన్నపు గరిటె గిన్నెకుతగిలి ఖంగ్‌మంది. అమ్మ అట్లాగే కూచుంది.

"ఎందుకొట్టాడే?" అన్నాడు చంద్రుడు, యింకొంచెం సీతదగ్గరకు జరిగి, గొంతు వెలుగురాచుకుపోయిన స్థాయిలో సంభాషణ సాగిస్తూ.

"మరే, అమ్మే, చీరె తీసుకురమ్మంది నాన్నని."

"ఏం చీరే?"

"కొట్టోంచి కొత్తచీరెరా!"

"ఈ అమ్మకు ఎప్పుడూ చీరెలుండవు!"

"అమ్మకు కాదురా అన్నాయ్, చీరే."

"మరి ఎవరికే?"

"మన త్తెయ్య వొస్తుందిట్రా!"

"ఎవరూ—కనకమ్మ త్తెయ్యా?"

"ఆఁ."

"ఒస్తే—?"

"అమ్మ అత్తయ్యకు చీరె కొంటుందిట!"

"అమ్మో! ఆ అత్తయ్యకు చీరెలు కావాల్సిందే! మరి కారున్నదిగా ఆ అత్తయ్యకూ—"

"మనం ఎక్కొద్దుట్రా అన్నాయ్ కారూ-మరే-నేనే-చక్రం తిప్పి ఫుఁయ్ మనిపిస్తా-" ఒక్క క్షణం సీత నోటిమీద చంద్రుడి అరచెయి ఆగింది.

"దాని కారెక్కావంటే నీ చెవులు పింపుతా సీతాం."

"ఏంట్రా అన్నయ్యా-మన త్తయ్యది కాదమ్మా కారూ ?"

"ఉన్నదిలే బొంబోడికారు దీనికే! నేను పెద్దవాణ్ణయితే స్టీమరంత కారు కొంటా!"

"స్టీమరంటే ఏంట్రా అన్నాయ్?"

"అబ్బో అది కొండంత వుంటుంది!"

"అబ్బ!"

"మహా గొప్ప-టుప్పాయి కారు!"

"అన్నాయ్?"

"ఏంటే?"

"మరి నువ్వు తెల్లవారి పెద్దవాడి వవుతా?"

"ఛా-తెల్లవారంటే రేపొద్దున్నే గాదుటే?"

"మరి ఎన్ని తెల్లవార్లకు పెద్దవాడి వవుతా?"

"పోవే నీకేం తెలియదూ-మరి నాన్నంత పెద్దవాణ్ణయితే, అప్పుడూ."

"నాన్నంత పెద్దవాడి వవుతే-అప్పుడు అమ్మను కొట్టవ్రా ?"

"ఛీ అట్లా అంటే కళ్ళుపోతయ్యేవ్ సీతాం. మనమ్మ మంచిది!"

"మరి నన్నెందు కొట్టిందమ్మా?"

"మంచమ్మ కొడ్తే ఏమ్మా!" సీతాంవీపు ఎందుకు వాత తేలిందీ తెలుసుకుంటానికి ఆ టేసేపు పట్టలేదు చంద్రుడికి.

"ఆఁ!"

"మరి కనకమ్మత్తయ్యకు చీరె తెమ్మంటే నాన్న అమ్మను కొట్టాట్టే?"

"అహాఁ-అప్పుడే కొట్టలా!"

"మరెప్పుడూ?"

"చాలాసేపయినాక కొట్టాడు."

"ఎందుకనే చాలా సేపయినాక కొట్టిందీ?"

"మరే, నాన్న డబ్బు లేదంటుంటే అమ్మ చీరె తెమ్మంటున్నదీ-మరెట్లా?"

"ఈ అమ్మ ఎప్పుడూ యింతే - అసలే నాన్నదగ్గిర డబ్బు లేదంటుంటే."

"మరే - 'నే దరిద్రుణ్ణే' అని యిట్లా తలకాయ పట్టుకుని అన్నాడ్రా నాన్నా!"

"అస లెందుకో యీ కనకంకు చీరే!"

"మరి నాన్నదగ్గిర చాలా కాన్లున్నయి గదుట్రా?"

"ఎక్కడయినా కానీలకు కొత్త చీరె వొస్తుందిటే సీతాం?"

"రాదుట్రా?"

"అస్సలాదు."

"మరి నా దగ్గిర రెండు-మూడు కాన్లున్నయ్యే-"

"బెళ్ళంబు కొనుక్కుందాం లే."

"అమ్మ నీకుమల్లే పుస్తకాలు కొనుక్కోమందిరా ఇన్ని పదికాన్లయినాకా! మరే, నేనే, పరికిణీ కొనుక్కుంటానంటే సరే దాచుకోమందిరా. అన్ని కాన్లుంటే పరికిణీ వస్తుందిట్రా అన్నాయ్?"

"సరేలే నేను కొట్లో కనుక్కుంటాలే."

"అన్నయ్యా-మన కనకమ్మత్తయ్య గొప్పదిట్రా?"

"ఎవరన్నారే?"

"మరే, అమ్మేమన్నదంటే నాన్నతో 'మీ చెల్లెలు వాళ్లు గొప్పవాళ్ళు-సిగ్గేస్తుంది' అన్నదిరా!"

"అస లీకనకమ్మత్తను పంగలకర్రతో కొట్టాలి!"

"కనకమ్మత్తను చూస్తే సిగ్గేస్తుందట్రా అన్నాయ్?"

"అమ్మకు సిగ్గేస్తుంది!"

"నీకో?"

"చచ్చినా వెయ్యదు."

"మరి అమ్మకు ఎందుకేస్తుందిరా సిగ్గూ?"

"వూరుకోలే నీకు తెలియదుగానీ-"

"ఎందుకు తెలియదమ్మా-"

"సీతాం?"

"ఏంట్రా అన్నాయ్?"

"కనకమ్మత్తయ్య ఎప్పుడొస్తుందే?"

"వుత్తరం రాసిందట్రా చెన్నపట్నంపోతూ యిక్కడదిగి పోతానని."

"అది మంచిదికాదే."

"ఏదిరా?"

"కనకమ్మత్త."

"ఎందుకన్నా?"

"పిశినారి."

"అంటే ఏంట్రా అన్నాయ్?"

"నీకు బిళ్లలు కావాలని ఏడుస్తుంటే ఒక్క కానన్నా యియ్యదు."

"కనకమ్మత్తయ్య దగ్గిర చాలా కాన్లున్నయ్యా!

"అబ్బో వాళ్లింట్లో గోతాల్నిండా వున్నాయి."

"మరి ఒక్క కానన్నా యియ్యదుట్రా బిళ్లలు కొనుక్కొంటానికి!"

"యియ్యదు."

"ఆఁ! మరి అమ్మ కనమ్మత్తయ్యకు ఎందుకు చీరె కొనాలమ్మా!"

"కనకమ్మత్తయ్యకు చాలా డబ్బుందిగా! మరి మనమ్మకూడా చాలాడబ్బుందని చూపించి గొప్ప చెప్పకుందామని."

"అట్లా ఎందుకురా అమ్మ అంటుంది అన్నాయ్! మరి నాన్న డబ్బు ల్లేవన్నాడుగా!"

"నా పుస్తకాలకే డబ్బుల్లేవు నాన్నదగ్గర."

"నా పరికిణికోమ్మా!"

"లేవమ్మా."

"అయితే కనకమ్మత్తయ్య మనింటికొద్దు."

"ఒస్తే రానీ-"

"చీరె కొనిపెట్టొద్దు."

"ఎవడు కొనిపెడ్తాడే-అసలీ కనకమ్మత్తయ్యాబోలెడన్నిసార్లు కాఫీలు తాగుతుంది అసలే నాన్నదగ్గిర డబ్బుల్లేకపోతే!"

"అన్నయ్యా, మరే, పొద్దున అమ్మే, నాచేత రంగయ్య కొట్టోనించి అన్నికాన్లుపెట్టి-అంత కాఫీపొడి తెప్పించిందిరా-ఎవ్వర్తో చెప్పద్దంది."

"ఎక్కడివే అమ్మకు అన్ని కాన్లు సీతా!"

"కిష్టాయిగారమ్మదగ్గిర తెచ్చిందిరా! మళ్ళీ నాన్నదగ్గిర తీసుకు నిస్తానని."

"నాన్నకు తెలుస్తే చంపడూ!"

"మళ్ళీ గొడ్తాడా నాన్న అమ్మనూ!"

"ఈ అమ్మకేం తెలియదు-"

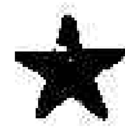
"ఎట్లా-!"

"స్-అరవకే నాన్న చెయి కడుక్కుంటున్నాడూ-"

"అమ్మ అన్నం దిన్లేదురా అన్నాయ్."

"తిన్లేదే సీతాం- అరవకు-"

ఒక అర్ధరాత్రి అమ్మ వంటింట్లోనించి మూతి తుడుచుకుంటూ నాన్నగదిలోకి పోవటంచూసింది సీత.

మార్పు

ఉన్నట్టుండి నాన్న పెద్దవాడై కూచుంటాడని వుద్యోగంలోబడ్డ సత్యానికి వూహించడానికైనా అవకాశం లేకపోయింది. యిన్నాళ్ళనుంచీ యింటిపెత్తనం చేస్తున్న నాన్నకు అకస్మాత్తుగా రెండు మోకాళ్ళూ పట్టుకుపోయి గడప దిగటం లేదు. తాలూకాఫీసులో గుమాస్తాగిరి చేస్తున్న సత్యంమీద మరికొన్ని ఫైళ్ళుపడ్డయి యింటి వుద్యోగంకూడా కలిసి వొచ్చేసరికి.

ఏనెలా సత్యంసంపాదించే ఆ నాలుగురాళ్ళతో ఎప్పుడూ యిల్లుగడవదుగనుక, అమ్మచేతులు అడ్డాలుపెడ్తున్నా అటుండమంటూ స్వగ్రామంలో — పోయిందిపోగా మిగిలివుంటూ వొచ్చిన — రెండూ ముప్పాతిక ఎకరంలో రెండెకరాలమాగాణీ భూమిని లోగడే యోగ్యత గలవారికి సద్విక్రయం చేశాడు నాన్న.

ఏపని మొదలుబెట్టినా ఆసాంతం చూడంది విడిచేమనిషి కాదు నాన్న. వున్న ముప్పాతిగా వుండి వుద్ధరించే దేవిషి సిస్తు కూలీలు దండగ కాకపోతే — అని మరీ దరిమిలానుంచి ఆలోచనలు పీడగా నెత్తాంటంవల్ల — మోకాళ్ళుపడ్డ మర్నాడే మందులన్నా తిని బతుకుతానంటూ, ఆ ముప్పాతిక ఎకరం విక్రయం సత్యంచేతులకు వొప్పగించాడు నాన్న.

దివాళా వ్యవహారంలో మొహం చూపించేందుకు మనస్సు కంగాళీగావున్నా ఫదేళ్ళకు మళ్ళీ స్వగ్రామాన్ని చూసే అవకాశం దొరికినందుకు సత్యానికి యింకొకవయిపు ఆనందం కలగకపోలేదు.

స్టేషన్నుంచి అన్ని మైళ్ళూ ఆలోచనల్లోబడి నడుస్తూ వొచ్చిన సత్యం స్వగ్రామం పరిసరాల పిల్లకాలవల దగ్గిరకొచ్చి వెనకటి ఆనీటివాసన తగిలేసరికి ఒక్క శ్వాస విడిచి తలెత్తి చూశాడు తన చుట్టుపక్కలా.

ఆ పిల్లకాలవలు మెలికలుమెలికలు తిరుగుతూ దూరపు చేలల్లోకి మాయమవటం, వాటి నీటిపాయదలవైనం, అంచుల్నే మెత్తగా పేరుకున్న ఒంద్రుమా ఒకక్షణం — ఆవిధంగా — చూసి చప్పున రోడ్డుమీద కంకర్రాయి నొకటి దీసి ఒంద్రులోకి "తాప్పున'' విసిరేసి, అది మాయంకాగానే చేతులు దులుపు కుంటూ గబగబ పది అడుగులు ముందుకువేసి — టక్కీమని బ్రేకువేసినట్టు ఆగిపోయి వెనక్కు తిరిగిచూశాడు సత్యం. మూడడుగులవెనుక ఆమూల తిరుగుడులోనే వుంది ఆ గానుగ చెట్టు. ఆశ్చర్యం, తను దాన్ని గమనించకుండానే ముందుకు పోటం! ఆ గానుగచెట్టుమీద తను కొన్ని జీవితాలకి సరి పొయ్యే కోతి కొమ్మంచులాట లాడాడు.

వెంకయ్య ఏమయినాడో! ఒకరోజు వెంకయ్య కాళ మీద తనను కూతతో తాకి ఔటు చేస్తానని శపథంచేసి "కోతికొజ్జిల్లా'' రంటూ కూత పెడ్తూ వొచ్చి చెట్టు గజం ఎక్కేసరికి కట్టుకున్న పంచ వూడి కిందపడ్డది. నిమిషంలో వెయ్యోవంతులో వెంకయ్య నిర్ణయించుకోవాలి. శపథం

ప్రకారం తనను ఔటుచేయటమో, గుక్క అయిపోయ్యేట్టు పంచ కట్టుకుంటూ పంతం చెల్లించుకోలేకపోవటమో. వెంకయ్య మోండిమొలతో, గుక్క ఆపకుండా చెట్టెక్కటం చూసి తనకు గుండె దిగజారి పట్టుదప్పి కిందపడి పరుగెత్తటానికి ప్రయత్నించేలోపల - గభాల్న ఔటుచేసి పంచగట్టుకున్నాడు. మిగతా ఆటగాళ్ళు నోళ్ళుదెరిచి చూస్తుంటే, పక్కనవ్వు నవ్వుతూ.

ఆ దృశ్యాన్ని, చెట్టుమీద పోల్చుకుంటానికి అవి అంగ వికలంగా బోడిదై బీటలుదీసి నుంచునివుంది. ఆ గానుగుచెట్టుకు తను దూరమయిందీ, తను గానుగుచెట్టుకు దూరమయిందీ బోధపడలేదు సత్యానికి.

అక్కణ్ణుంచే వుత్తరంగా చేలల్లోగుండా స్వగ్రామం కనుపిస్తూంది. పూర్వం తను పరాయివూరు వెళ్ళి తిరిగివస్తూ యీ మూలనుండే చూసేవాడు. రామయ్యగారి ఎర్రబంగాళా పెంకుల డాబాకు వెనుకగా వంటపొగ తెరల్లోంచి తొంగి చూస్తుండే స్వగ్రామాన్ని, ఆ ఎర్రడాబా కనిపించంగానే ఎంత ఆనందంగా వుండేది వూరు సమీపాన్ననుభవిస్తూ! చెట్లు చుట్టూతా దట్టంగా పెరిగి యిప్పుడా ఎర్రడాబా, ఆ దృశ్యాం కనుపించకపోయ్యేసరికి ఒక్క క్షణంపాటు సత్యంగుండె బీటు ఆగింది.

ఏమయినా తనకీ గ్రామంమీద ఏమధికారం వుంది? భూమి మిగల్లేదు. పదేళ్ళనుంచి శూన్యంగా వున్నయిల్లు - అది ముందు ఏక్షణాన్నయినా యితర్లకు చేస్తుంది. ఊళ్ళో చుట్టాలుపక్కాల్తో సానుభూతి సంపర్కాలు పంచుకొనే అవ

కాశం అంతకన్నా లేదు. తనలాగా యిలాంటి స్వగ్రామా లున్న అభాగ్యులు చాలా మంది వుంటున్నా రనుకొన్నాడు సత్యం. అయినా వూరి పొలిమేరలోకి అడుగుపెట్టినప్పట్నుంచీ తన ఒళ్ళు అర్థంగాని వుత్సాహంతో చువ్వ వొంగినట్టు వొంగు తున్నది.

గనువుల వెంట గొడ్లమందల్ని చూసి నవ్వుకున్నాడు సత్యం, "ఖడే బఖడే" అంటూ కొండజెడ సుబ్బాం పరికిణీ ఎగురుకుంటూ పరుగెత్తటం జ్ఞాపకం వొచ్చి.

ఆ వొస్తున్నది పాపయ్యే. తమాషాగా పెద్దవా డయి నాడు. దూరాన్నుంచే కళ్ళకు చెయ్యి అడ్డంపెట్టుకుని చూస్తూ వొచ్చి, "అంతా బాగుండారుగా?" మాటవరసకు అడిగినట్లు అడిగి దాటిపోయినాడు పాపయ్య. గొడ్లసిల్లకాయల్నికూడా దాటినాక సత్యానికి అనుమానం కలిగింది యీ మనుష్యు లకూ తనకూ దూరం ఏర్పడిందని.

వూళ్ళోకి ప్రవేశిస్తూనే భావయ్యగారింటి ముందరదృష్టి ఆగింది సత్యానికి. ఆ పొడుగుపాటిఅరుగుమీద భావయ్యగారు కనుపించకపోవడం శుభశకునం కాదు. వూళ్ళోకి ఎవరు ప్రవేశి స్తున్నా ఆయన్ని తప్పించుకోవటం కష్టం.

"ఏవూరు?"

"భలానివూరు"

"ఏం పనిమీద వొచ్చారు?"

"ఇదిగో వెంకటప్పయ్యగారి పొలం బేరాని కుందని తెలిసింది – ధరెంతో కనుక్కుపోదామనీ—"

"చాలా ప్రయాసపడి వొచ్చారుగాని మా వూళ్ళో చెడి పోయిన వాళ్ళేం వున్నట్టు లేదే! మీరు పొరపాట్న దారితప్పి వచ్చినట్టుంది. అబ్బే! యిక్కడ అల్లాంటి వేంలేవు గానీ తమరు వెంటనే తిరిగి వెళ్తే పదకొండుగంటలబండి అందుతుంది. దయచెయ్యండి."

ఆయన భావయ్యగారు! మనిషిసింహం లుంటయ్యని ఎవరికయినా నమ్మకం కుదరకబోతే ఆ ఎత్తాటి గోడలముందర పొడుగాంటి అరుగుమీద కూచున్న భావయ్యగార్ని చూచిన మరుక్షణం నరసింహావతారం భావనలోకివచ్చి భక్తితో అడుగు వెనక్కి వెయ్యటం కద్దు.

"యీ యింట్లో ఎవరూ లేరేం!" చెరువులాంటి భావ య్యగారిల్లు ఎండినట్లుంటం చూసి పక్కగా బెల్లం నాకుంటూ తన నోకంట కనిపెట్టున్న ఒడ్డెపిల్లవాణ్ణిచూసి అడిగాడు సత్యం.

"ఓరూ లేరుగా." అన్నాడాపిల్లవాడు సత్యాన్ని యింకొంచెం ఓరచూపు చూస్తూ.

"అదే అడుగుతున్నా - ఏమయినారు?"

"బాగాలు పంచుకొని బత్తీలమీనకు బాయ్యాను భావయ్యగోరు సావంగానే –" అని తుర్రున పరుగెత్తాడు ఒడ్డె పిల్లవాడు, గభాల్న బెల్లంగడ్డ నోట్లోవేసుకొని ఎగురుకుంటూ.

భావయ్యగారు చచ్చిపోయినట్లు ఎప్పుడో ఎవరో తనతో చెప్పినట్లు చప్పున సత్యానికి స్ఫురణ కొచ్చింది. అప్పుడు తనా మాట నమ్మినట్టులేదు.

ఊళ్ళోకి పోతూ జరిగిన ఒక్కొక్క మార్పూ సత్యం గమనించాడు. ఇన్నాళ్ళూ పాలం అమ్మకంలో నాన్నకు

సాయపడ్తూ వొస్తున్న వెంకటప్పయ్యగారికి కనుపించి మాట్లాడి రంగమ్మగారింట్లో భోజనంచేసి యింకో రెండురోజులకు వారం చెప్పుకున్నాడు. ఇల్లు మొహం ఒక్కసారి తొంగిచూసి కొంచెంసేపు ప్రయాణపు బడలిక దీర్చుకొని తిరిగి ప్రూళ్ళోకి వద్దామని బయలుదేరేసరికి సుబ్బులు ఎదురుగా వొచ్చాడు.

తనని చూడంగానే సుబ్బులు కావలించుకుని ఏడ్చినంత పనై, చిన్ననాటి స్నేహాన్ని ప్రకటించినందుకు స్వేచ్ఛగా శ్వాసాట్టం మొదలుపెట్టినా, తనతో చదువుకున్న భావ న్నారాయణా, వెంకట్రత్నం, వెంకట్రామయ్యలు తనను చూసీ చూడనట్టు పోవటంకూడా సత్యం గమనించకపోలేదు. సత్యంవెంట పోవటానికి సుబ్బులు సందేహించలేదు.

తాళందీసి యింటి బాహ్యస్వరూపం చూడంగానే కాళ్ల కీళ్ళు ఒక్కసారి వూడొచ్చినట్లయింది సత్యానికి. అక్కడంతా పచ్చపచ్చటి రంగులు తనని ఆహ్వానిస్తయ్యని సత్యం భావించక పోయినా గోడల్ని నెర్రెలుచేసుకుని పిల్లమర్రివృక్షాలూ, నేలంతా బీటలు తీసివుండడం — ఎదుర్రొమ్ములో ముల్లుకర్ర పొడిచినట్టయింది సత్యం హృదయానికి.

మూడుగదులూ, ఒక హాలూ, వంటిల్లూ చూసేలోపల ఒక గుమ్మడిగింజల త్రాచుపామునూ, బారన్నర జెర్రిపోతు పిల్లనూ, రెండు తండ్రీకొడుకుల మండ్రగబ్బల్నీ, మూడు ముచ్చుతేళ్ళనూ పారలు పలుగుల్తో గోడవతలవేసి, యీతా కుల చాపలో పరధ్యాన్నంగా ఉన్న పందికొక్కులు, ఎలకల్ని తూములగుండా అదిలించి, సాలీడు వ్యూహాల్నుంచి మెల్లిగా

- ఆవిరిగక్కుతూ - పంచలో గచ్చరుగుమీదకి వచ్చిచేరారు సత్యం సుబ్బులు.

"మీయిల్లు ఓ చిన్న చరిత్రను నిర్మించింది" అన్నాడు సుబ్బులు.

"సిగరెట్టు యిందకొంచెం మనసు తేరుకుంటుంది."

సిజరుపెట్టి బయటకు తీసి, రెండు సిగరెట్లకు నిప్పు ముట్టించాడు సత్యం.

"ఇంతకూ యీవూరు నువ్వు ఎందుకువచ్చినట్టూ? పోయినవాళ్ళు ఎందుకురా మళ్లీ యిట్లా వొస్తుంటారు మధ్య మధ్యా?"

"నాన్న పొలం వ్యవహారాలు తగిలించాడు"అని దాటేసి మనవూరు యింత మారిపోయిందేంరా సుబ్బులూ!" అనడిగాడు సత్యం.

''మనుషులు మార్తుంటే వూళ్ళూ మార్తాయి.''

''ఏదో పురాతన శిథిలాల్ని చూస్తున్నట్టుంది.''

''నువేదో గ్రాంధికంలో మాట్లాడ్తున్నా వేమిటి — గొరిగించిన మొహంలాగా వుందను!''

''ఏం జరిగింది యీ ఫదేళ్ళలో! ఏ గడపలోనూ జీవం కనుపించటంలేదు; లేక గడిచిన రోజులు గొప్పవని వూహా మటుకేనా?''

''నేను వూళ్ళో వుండేవాణ్ణి గనక నీ మనస్సులో ఎట్లా అనిపిస్తున్నదీ తెలుసుకోవటం కష్టంగాని - మార్పు లున్నయిలే.''

"బహుశ చిన్నతనపు స్వేచ్ఛ - ఏ యావలు లేకుండా ఆటల్లో గడిపినట్టు వయసు ముదుర్తున్న కొద్దీ ఏర్పడే జంకుతనం కూడా యిట్లా భావించటానికి కారణమై వుండొచ్చు. సంపర్కాల విషయంలో యావలు ఎక్కువై మనుష్యుల్లో మార్పు వొచ్చిందనుకున్నా యిళ్ళ మొహాల సంగతేమిటి? పూర్వం దిష్టి గుమ్మడికాయలున్నా అందంగా వుండేవి."

"అంతదాకా దేనికి, మీ యింటి సంగతేమిటో చెప్పవోయ్?"

"వొరేయ్ సుబ్బులూ, స్వగ్రామంలోకన్న పరాయి గ్రామంలో ముష్టెత్తుకున్నదానికి తేడా వుందిలేరా. మాకంటే సరే ముద్రపడింది. కాస్త పచ్చపచ్చగా పాడీ, పంటా వుండే యిక్కడేం చీడపట్టింది అంతా బూజువాసన కొట్టుకుంటూ? కనకయ్య వీధిలో ఒక్క పురుగులేదు. ఆశ్చర్యంగా వుంది! మన చిన్నతనంలో ఆ వీధిలో యిరవైనాలుగు గంటలూ వెలుగులేని వ్యవధి నెరుగుదువా నువ్వూ?"

"ఒరే తండ్రీ, నీకిక్కడి సంగతులు కొన్ని తెలియవు. వెంకటేశ్వర్లుగారు పోయినాడు. వెంకటసుబ్బయ్యా పొలం అప్పుల పాలైనాక పిచ్చెత్తి ఆ గనుపుల వెంటే తిరుగుతుంటాడు. బ్రహ్మయ్య కూతురు లేచిపోతే మొహంచెల్లక బయటికిరాడు. వెంకయ్యమామ మర్రిచెట్టుక్రింద సోడాకొట్టు పెట్టుకుని అక్కడే నిద్రపోతుంటాడు. ఇహ మిగిల్నవాళ్ళకు యీ గాలి సోకిందో ఏమో, ఎప్పుడూ బయటికీ లోపలికీ తిరుగుతుంటారు. మరి ఎప్పుడు చూసినా ఆ అరుగులమీద కుక్కలు పడుకుని పిచ్చాపాడీ మాట్లాడుకుంటుంటయి. ఒకనాడు నేను స్వయంగా

చూశాను, ఒక కుక్క ఆ వీధి చివరికి తొందరగా వెళ్ళాల్సి వొచ్చి ఒక్కొక్క అరుగూ ఎక్కి దిగుతూగాని ఆ వీధి చివరికి చేరలేదు. అసలుసంగతి ఆ దరిద్రపు సూచనలకు మీ కుటుంబం యిక్కడ నుంచి లేపటం ఒక వుదాహరణేమో!''

నాన్న అప్పుడప్పుడు యిక్కడి సంగతులు టూకీగా చెవిన వేసినా — మనిషిని మనిషి తాకి స్పర్శననుభవించినట్టు స్వయంగా చూసి కలుగుతున్న అనుభవంలాగా లేదప్పుడు.

''వెంకయ్యమామకేం — కాస్త బాగా వున్నవాడుగా! సోడాషాపు గతేంబట్టింది?''

''ఒరే, దౌర్భాగ్యానికేంరా! వాతావరణంతో కొట్టుకు వొస్తుంది! ఈ కొంపలన్నిటికీ ఏదో గాకుండా యిట్లా ఏడుస్తుంటయ్యా! యిదుగో, పుటిక్కిన ఎవర్తోనన్నా అనేవునే చెప్పినట్టు. ఈ వెంకయ్యమామ మూడో పెళ్ళికి దిగొద్దంటే విన్నాడూ? వున్నట్టుండి అమ్మగారికి ఆ బ్రహ్మచారిలో బ్రహ్మత్వం కనుపించింది. పోనీ, యీ వెంకయ్యమామ ఆ వున్నదేమో వస్తురూపంలోనన్నా వుంచుకున్నాడా? ఆ గదిలో పాతిపెట్టిన సొమ్మంతా పరబ్రహ్మకు నైవేద్యం చేస్తూ రోజూ యిల్లలికి ముగ్గులు పెట్టేది, వెంకయ్యమామ పసిగట్టటానికి వీల్లేకుండా. ఒకనాడు మంచినక్షత్రం చూసుకుని ఆత్మసంతృప్తికి వెంకయ్యమామ యిట్టే బిందెను జూసి — మసుఘడియలో సోడా షాపు పెట్టుకుని — అక్కడే నిద్రపోతున్నాడన్నమాట మృచ్ఛకటికంలో మాదిరి.''

''ఛా!''

"యిహ నీవొంతు. యిప్పుడు చెప్పిందంతా మరిచి పోవటం"

"ఆఁ, ఎవరికి తెలియకుండా వుంటయి యివన్నీ ?"

"తెలుస్తే బ్రహ్మచారి రోజూ మర్రిచెట్టు కింద కెళ్ళి సోడా తాగొస్తాట్రా ?"

"అదోక సరసమేమో ?"

"చచ్చుపీనుగ లౌక్యాలన్నా - గడపన్నా తొక్కనిచ్చే వాడుగాదు యీ వెంకయ్య".

"అంతమటుకు అదృష్టమేలే వూరికి. అన్నట్టు పెద నాన్న - ఆంజనేయులు పెదనాన్న ఎట్లా వున్నాడు ?"

"యిల్లెక్కి కూస్తున్నాడు."

"ఆఁ - ?"

"కనకయ్య వీధిసొమ్మంతా ఆంజనేయం అయిందంటే నమ్ము; మరి ఎప్పుడు జూచినా రామాలయంలోగాని కని పించడు. వేలిముద్దర్ల మీద వ్యవహారం నడిపాడనుకో."

"అంటే ?"

"అంటే ఏముంది ? అప్పుగా వెళ్ళిన సొమ్ము రిజిష్ట్రి రాఫీసులో వేలిముద్దర్లతో భూమి అవతారం దాల్చి తిరిగి వస్తుందన్న మాట."

"మళ్ళీ అంతా దగ్గర బంధువులే !"

"ఘట్టిసొమ్ము గనుక పరాయివాళ్ళకు దక్కలేదు. ఇహ నువ్వూ, నేనూ విచారించటం దేనికి ?"

"అంతా మాయగా వుంద్రి! ఇందాక రంగమ్మత్తయ్య గారింట్లో భోంచేసేటప్పుడు నీళ్ళమజ్జిగ పోస్తుంటే పల్లెటూళ్ళో-

అందుట్లో రంగమ్మత్తయగారింట్లో ఎన్నాళ్ళకు గడ్డపెరుగు తింటున్నామా అని ముందుగానే వూహలు – జెరం తగిల్నట్టయి నేనుంటే – ఆ నీళ్ళ చుక్కలకే జనం ఎగబడ్తున్నారని ఆవిడ చీమ కుట్టనట్టు అంటుంటే ఎంతాశ్చర్యం వేసిందో నువే ఆలోచించు."

"ఆలోచించే దేమిటి, మనం యిందులో పండిపోతే. ఇంకా నయం! నువు అసలు గ్రామరాజకీయాల సంగతే తెలియకుండా పైపైవాట్ని గురించి స్థూలాభిప్రాయాలిస్తున్నావ్. మొన్నీమధ్య మన రత్తయ్య పెద్దమనిషితరహాకు వుంచుకుంటున్న రంగయ్య భార్య నాగరత్తమ్మ యింటోనుంచి అర్ధరాత్రి బ్రాహ్మణయ్య నెత్తిన మునుగుతో తలుపు తెరుచుకుని బయటికి రాబోయ్యే సమయంలో–అదే విధానంలో తలుపుగొట్టే ప్రయత్నంలో గుమ్మంలోనేవున్న రత్తయ్య తారసిల్లాట్ట. మర్నాడు బ్రాహ్మణయ్య ఏడి ఏడని వూరంతా గాలించి, యిట్లా జూస్తే వూరిబయట బండల దొడ్లో రెండు చాకలివాళ్ల గాడిదెలచాటున దిశమొలతో, ధ్యాననిద్రలో కూచుని వున్నాట్ట. తెలిసిందా ?"

"నువు చెప్పింది జీర్ణించుకుంటానికి కొంత వ్యవధి పడ్తుందిరా సుబ్బులు తండ్రీ!"

"నాకు కామయ్యతో తొందరపనివుంది. మళ్ళీ ఆనక్కకలుసుకుందాంలే. పోయి వస్తా"నంటూ వెళ్లాడు సుబ్బులు.

తన వూరును గురించి ఒక అభిప్రాయానికి వొచ్చేసరికి సత్యానికి కునుకుపట్టింది ప్రాణి అలిసివుంటంవల్ల.

ఆ విధంగా తను ఎంతసేపు పడుకొన్నాడో – ఎక్కడో లాకులు తెరుచుకుని నీరు ప్రవహిస్తున్నట్టు – "ఏమండోయ్

సత్తిమియ్యాగోరూ!" అని ఎవరో తనను పిలుస్తున్నట్టనిపించింది సత్యానికి. కలలో గొంతులు లాక్కొంచి తప్పించుకున్న నీటి లాగా వుంటయి గావాల్ను అనుకుంటూన్న సత్యానికి మళ్ళీ "యిదేంది యీలగానియీల నిదరబోతుండాడూ?" అన్నట్టయి, గభాల్న కళ్ళు తెరిచి చూశాడు – ఆ మనిషి ఎదూరుగా నుంచుని వుంది:

"నేను మాలచ్చిని–" అన్నదా మనిషి కడియాల చప్పుడితో. సగం నోరు తెరిచి మూసుకున్నాడు సత్యం.

"కొండడు మిమ్ముల సెపటూకాడ సూశాడంటా — సెప్పాడు" అన్నది.

పదేళ్ళ క్రిందట మా యింట్లో పనిజేసేది మహాలక్ష్మి. ఎట్లా పెరిగింది?

"అంతా బాగుండారా—అమ్మా, నానా—యింకా నిదరమైకం వొదల్లే దెట్టా?"

"ఏం మహాలక్ష్మీ—" నిద్రపోయేవాణ్ణి గబగబ లేపి నీళ్ళు పొస్తున్న నారుమళ్ళ మధ్యన కూచోబెట్టినట్టయింది సత్యానికి.

"గురు తుండదా!"

"వుంది. నిద్రపట్టింది.—"

"యిదేంది, లెగిసి కూకుని మళ్లీ అట్టంటాడూ!"

"అదికాదు. నిన్ను చప్పున గుర్తుపట్ట లేకపోయినా—" అంత పెద్దదయినా మహాలక్ష్మిలో మార్పు లేకుండా అదే విధంగా మాట్లాట్టం చూసి సత్యం కాస్త తికమకలో పడ్డాడు.

"బలే వోరండీ!"

"నుంచున్నావేం కూచో."

"అబ్బే, ఎల్లాలండీ, ఆయన నొచ్చే యాలయిందీ. అమ్మోళ్ళంతా బాగుండారుగా?"

"ఆ, వున్నారట్లా—నీకు పెళ్ళయిందా?"

"అప్పుడే అయిందిగా!"

"పిల్లలా?"

"ఆఁ, ఆళ్లుకూడా దేనికి లెండి, మొగులే కూటికి కనా కష్టంగా వుంటే!"

"అదేమిటి - నీ మొగు డేం పని చేయడా!"

"మొగు డొక్కడే ఏం కర్మ! యిద్దరం జేత్తుండా అంతంత మాత్రంగానే వుంది. యిదుగో, ఏవంటేయ్, ఎనక మీయింట్లో పనిజేసే దినాల్లోనే బాగుండదండీ! యిప్పు డంతా బోహు దరిద్రం గుండది."

"మరి పెళ్ళంటే ఏ మనుకున్నావ్?" అని చూశాడు సత్యం.

"ఆయన కేవంటేవ్, సానా మంచోడయితే - మీకు తెలవదు గావాల్ను? - కూలిగింజ లీయక సానా ట్లీసుకు తింటు న్నారండీ."

"ఎవరూ?" డబ్బులకు కాదుగదా అనుకున్నాడు సత్యం.

"ఎవరేంది, ఆసాములు కాక యింకెవ రుంటారూ? యిదేందండి, నా ట్లేసినా, కోతగోసి కుప్పలు నూర్చినా, గింజలు కొలవక డబ్బిత్తా నంటా రేందండీ! ఆ డబ్బులు కాత్తా కోమి టాయన దగ్గిరికి తీసికెళ్ళి గింజలు కొలవమంటే నాలుగు గుప్పుళ్ళు వాళ్లో దులిపి పోమంటున్నాడు. ఇదేం అన్నాయ

మండీ, యిన్నాళ్లూ మాగూడెంమనుసులు యిట్టాటివి ఏమన్నా ఎరుగుదురా?"

"అదే నాకు బోధపడకుండా వుంది !"

"శాకిరి సేసేదంతా మేమూ — గోత్తాల్లో పోసేని, పొయ్యాక తలికే గింజలు కాన్రాకుండా సేసి ఏడిపిచ్చుకుతింటుండారు. మా కూలోళ్ళను పస్తుపొడుకోబెత్తే ఆళ్ళ కేం లాబం వొచ్చుద్ది మీరే సెప్పండి? మా గూడెంలో మనుసులు ఎట్టాగుండారో ఓపాలి వొచ్చి చూడండి మీకే తెలుసుద్ది!"

"అన్యాయం!"

"అన్నాయ మేందీ, మొన్నామద్దె మా లచ్మయ్య ముటా గింజలుకొలుత్తేగాని యీలులేదనిపేసీపెత్తే, లచ్మయ్య, లచ్మయ్యకొడుకుని యీపులు పగలగొట్టిచ్చారు — సూశారంటండీ?"

"మరి ఎవరన్నా పెద్దమనుష్యుల్తో చెప్పలా మీరూ !"

"ఆ మనుసు లెవరో ఎవరూ కాన్రారు !"

"ఏదో సద్దుకుని పోవటం వుండాలిగా మరి."

"యింకా సద్దుకునే దేం వుండది, పానం నీలుగారి పోతుంటే ! సచ్చేది గూడెంలోనే కూకుని సద్దామని ఏ పనికీ పోకుండా అంతా అటవ్వేగూడెంలో కూకుండారు—కడుపు కాలి పోతుండది."

ఇంతలో ఓ పొడుగాంటి చువ్వలాంటి మనిషి కళ్ళు మెరిపిస్తూ, తుబుక్కున వుమ్మేసుకుంటూ వొచ్చి మహాలక్ష్మి పక్కన నుంచున్నాడు.

ఆ వొచ్చిన మనిషెవరో తననూ, మహాలక్ష్మినీ ఎత్తి నేలకేసి కొడ్తా డనుకున్నాడు సత్యం.

"నేను సుబ్బణ్ణి లెండి" అన్నా డా మనిషి ఒక్కసారిగా నవ్వుతూ.

మహాలక్ష్మి మొహం ఓరగా పెట్టుకుని సుబ్బడి వెనకకు జరుగుతూ నవ్వింది.

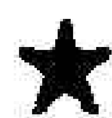
"మిమ్మల్ని గురించి సెప్తావుంటది లెండి – యిహీ!" అని నవ్వాడు సుబ్బడు గిరజాలు వెనక్కి ఎగరేసుకుంటూ.

"కొంచెం పని వుండి వొచ్చా—"యీ మనిషి నవ్వింది గాని మాట్లాడ్డంగావాల్ను అనుకుంటున్నాడు సత్యం.

"గూడెంలో కాత్తె పని వుండది. దొబ్బున ఎల్లాల. రాయే, దొబ్బు నెల్దాం—" అంటూ గబగబ యిద్దరూ చేతులు పట్టుకుని వెళ్ళి పోయినారు.

ఒక్కసారి ఫిలింతెరే లైట్లు వెలిగినట్టయింది సత్యానికి. మహాలక్ష్మి ఎంత మారింది! ఎంత మార్పు యీ మనుషుల్లో!

తన ఆప్తవర్గంలోని పతనాన్ని వెళ్ళబోసిన సుబ్బులూ, తమ గూడెంలోని మనుషుల్తో సమభాగంగా నిలబడి పరుగెత్తుకు వెళ్ళిన ఆ దంపతులూ – ఆ శూన్యంలో తనముందు నృత్యం చేస్తున్నట్టనిపించింది సత్యానికి.

'మిల్లులో ముసలాయ్'

శశిరేఖ : అబ్బ ఇంక నేను నడవలేనయ్యా. నాకడుపులో ఏందో సెయిపెట్టి తిప్పేతున్నట్టుంది. ఆ మిల్లు ఇంకెంత దూరంవుందో ?

ముసలాయ్ : నాకు మటుకేం తెలుసుద్దిచెప్పు. దగ్గిరకి ఒచ్చే వుంటాం అని అనుకుంటున్నా. కాస్తె అటనే ఓపికబట్టి నడిస్తివా దబ్బున మిల్లుకాడికి సేరుకుంటాం. అదుగో పొద్దు పొడుస్తున్నది.

శశి : ఆడదాసికష్టం మీా మొగాళ్లకేం తెలవదు. చీ. దరిద్రానికి తగినట్టు నాకీ కడుపు బరువుకూడా. అయిదుకోసుల దూరం వుంటుందని సెప్పాడా పెద్దమడిసి. తొలికోడి కూయంగానే బెయల్దేరినోళ్ళం ఇప్పటికి ఆరుకోసుల పైసిల్కా నా నడిసుంటాం. ఏదీ ? యాడా కాన్రాదేం మిల్లు ?

ముస : ఆరుకోసులు యాడ నడిశాం ? నువసలే కడుపు బ్బారంతో కాళ్లీడ్చి కాలు పెడ్తుంటివి. అబద్ధం సెప్పటానికి ఆ ఎంకటప్పయ్యకేం బట్టిందీ ?

శశి : ఏం ఎంకటప్పయ్యో. ముక్కు మొగం తెలవని ఈకొత్త సోటుకు ఆశపెట్టి పోమన్నాడు. నాకు తెల్సు. మన అంతు కనుక్కోటానికే ఈ ఎంకటప్పయ్య జత

పడ్డాడని. అందుట్టో నువ్వు మాటకు ముంగల పెతి మడిసినీ నమ్మి కూకుంటావు. అసలా పంచదారమిల్లు ఈసుట్టు పక్కల పొరపాట్నన్నా వుండదు.

ముస : అది గందుకే మీ ఆడోళ్ళను సూత్తే మండేది. ఏపని సేద్దా మనుకున్నా ముంగలగానే నస మొదలుపెడ్తారు. మన ఊళ్ళన్నీ ముదనష్టకమైపోతే దేవుడల్లే ఈ ఎంకటప్పయ్య అగుపించి, జలాన మిల్లుకాడికి పొండి పని దొరుకుతుందని కాత్తై ఊపిరిపోత్తే, చరేనంటే చరే ననుకోని బయిల్దేరొచ్చాం. అయిదారు కోసులదూరం నడవనూ నడిత్తిమి. మరి యీల మిగిలిపోయినాక ఇప్పు డేందంట నీనస. నాలు గడుగులు గబగబా ఏశామంటే ఆ మిల్లు వుండేదీ లేందీ తేలేపోతుందాయె. పైగా పంచదారమిల్లూ మిల్లుకు ముందు రాత్తా, పక్కన కిల్లీ దుకానం, ఆ కిల్లీ దుకానంలో రంగయ్యనే ఓ మడిసు టాడనీ, ఆ రంగయ్య నడిగితే మిల్లు యవారాలు తెలుత్తయ్యనీ – ఇంతవైనంగా సెప్పె ఆ పెద్దమడిసి.

శెశి : ఆ సెప్పిందంతా బూటకమని నేను మట్టుకు అనుకున్నా నెట్టా ? నడిసినడిసి తెల్లారిపోయె. మరి తెల్లారకతలికే మిల్లు కాడికి సేరుకుంటామని ఆ పెద్దమడిసి సెప్పె. ఓ పక్కన ఈ కడుపుమోత. ఇంకోపక్కన ఎనుబోతులల్లే ఈకొండలూ బండలు దారిపొడుగూతా ఎంట పడ్తావుండె. అయినా యాడన్నా పంచదార మిల్లులు, కిల్లీ దుకానాలు కొండలు బండల మయాన వుంటైటయ్యా ?

ముస: ఏ పుట్టలో ఏం పామో, ఏగుళ్లో ఏం మాత్తెంవుంటదో నీకూ నాకూ తెల్సుద్దా?

శెశి: మాత్తెం సంగతి దేవుడికెరుక! వొచ్చొచ్చి అడివిలో పడ్డాం. యాడసూసినా మణిసి పురుగు కనిపించటంలా. నాకేదో అనుమానంగానే వుంది. ముక్కు సూటిగా అదే పనిగా నడిసిపోతున్నాం. దారి తప్పలేదుగందా?

ముస: అదే నాకు తెలవటంలా. అంతా సిత్రంగా వుంది. ఇందాకణ్ణుంచి నేను నీకుమల్లే కళ్లు పొడుసుకుసూత్తావుండా ఏమణిసి బొమ్మన్నా కనుపిచ్చుద్దేమో నని. నువన్నట్టు నిజంగా ఎవరూ కానొనారేం?

శెశి: ఇంతపని ఐద్దని నాకు ముంగలే తెల్సు. సచ్చీసెడి సీకట్లో పడి అసలు దేనికయ్యా మనం బుయల్దేరొచ్చింది? మనల్ని సెప్పుతీసుకు తన్నాలి ఈ సేసిన పనికి. మనం ఈడ నాలిక పీక్కు సచ్చినా సూసే దిక్కులేదు. నానోరు పొడారుకు పోతుందది!

ముస: పానం తీస్తివిగదంటే! సచ్చివోణ్ణి నేనన్నా ఒంటరిగా రాక నిన్నుగూడా లేవదీస్తిని గదంటే. ఎట్టనబ్బా ఇప్పుడు? కాత్తె గబగబ నాలుగడుగు లెయవే ఎటోకటు సేరుకుంటాం.

శెశి: కడుపు కాల్తున్నా మన ఊళ్ళకుపక్కన వుంటుంటే అదో మాదిరిగానన్నా వుండేది. అడివిలో యింకేంటి దిక్కు!

ముస: అవును. ఎంత ఎట్టిశాకిరి సేయించుకుండా ఇంత సింత కాయ పచ్చడో, సద్దణ్ణమో, పులిమజ్జిగో పోసేనోరు మనూరి మారాజులు. ఆకలీకుతావుంటుంది గనక బయల్దే

రొచ్చాం. అయినా ఎప్పటికైనా మంచిరోజు లొత్తయ్యని మద్దెమద్దె మనుసులాగుతానే వుంటది.

శెశి : అదే మనకి తెలవదు. మనకి ముందు రోజుల్లో కడుపు నిండా తిండిదొరుకుద్దని తెలుస్తే, నెలరోజులు ఉపాసం వుండ మన్నా వుంటా. చీ. ఇంక మనూరిపేరే ఎత్తొద్దు. పానం ఇసిగి పోయింది. అంతకన్న ఈ అడవే నయం. ఏమో. ఈ వజాన పోంగాపోంగా మనకి మంచిరోజులుకలిసి రాగూడ్దా. నా కడుపులో బిడ్డపుట్టంగానే మనకు శెని ఇరగడై పోద్దని నా కెందుకో అనిపిస్తావుంటది.

ముస : ఇరగడైపోక ఇంకెన్నాలే ? మనకు పంచదార మిల్లులో పనైతే మనబుడ్డోడు గుప్పిల్లు గుప్పిళ్ళతో పంచదార తింటా వుంటాడు – ఇహి.

శెశి : అంత ఆశ మనకెందుకులేయ్యా. ఆమాటకొస్తే మనూరి పొలాల్నిండా బంగారం పంటలు పండవ్వా ? ఏం సారదకం? నిన్న నన్ను ఒక్కగింజ ముట్టకోనిచ్చారా ?

ముస : బాగా సెప్పావు. అవును. మరి ఇది మడుసుల యవా రంతో కూడిన పనాయెను.

శెశి : అబ్బ! నా కడుపులో తిప్పతుందదయ్యా, కాత్తె ఆగు. వుండు. ఎవరో నవ్వుతుండారు. దుమ్మలగుండ కాదుగందా? అయి అడవుల్లో వుంటయ్యంట. ఎవ్వరైనా మడుసులు ఒంటరిగా ఒత్తుంటే నవ్వుకుంటూ ఒచ్చి మీాద పడ్తయ్యంట!

ముస : సచ్చాన్నా బగమంతుడా. వుండు – వుండు – అదుగో. ఎవరో ఇద్దరు గొల్లమడుసులు పెసుగుతట్టల్తో ఇటుగా ఒస్తుండారు.

శెశి: ఏరీ - ఏరీ! అమ్మ బతికాం. ఈ బండలసాట్న ఎవురుండదీ తెలవాలంటే బెమ్మదేవుడు దిగి రావాల్సిందే.

ముస: ఓగొల్ల తట్టమ్మోన్! ఓ మిమ్మళ్నేనమ్మోన్? మిల్లు ఈడకి ఎంత దూరం వుంటదీ?

1 గొల్ల: తట్టమ్మా? ఎవురయ్యోవ్ నువ్వూ? తట్టమ్మ బుట్టమ్మంటున్నావే? కళ్ళు కాన్రాటల్లేదయ్యా?

2 గొల్ల: నెత్తిన తట్టవుంటే ఎవురికైనా అలుసే ఈ రోజుల్లో. మనేప్రు మొగాలు కాదల్లేవుందే!

ముస: తెలవక నోరు జారిందిలే. పేరు తెలవదు గందాఅని...

1 గొల్ల: దారేపొయ్యే ఆడగూతుర్ని మర్యాదగా పలకరిచ్చటానికి పేరూ ఊరూ తెలవాలెట్టా? ఏవూరు నాయనా మందీ?

శెశి: మాది పరాయి ఊళ్ళేయమ్మా. ఎగతాళిగా పలకరిస్తే మాకేం ఒరుగుద్దీ. మీకు పున్నెం వుంటది పంచదార మిల్లుకు ఎటుగా పోవాలో కాత్తె సెప్పండమ్మా.

2 గొల్ల: మాకెందుకు లేమ్మా మీ పున్నెం. దేనికీ పంచదార మిల్లా? ఆడ మీకెవురన్నా వుండారా?

శెశి: అబ్బే ఎవురూ లేరు - ఊరకనే -

ముస: ఊరకనే దేనికీ? పనేవన్నా దొరుకుద్దేమోనని ఎల్తుండాం.

1 గొల్ల: ఓ యబ్బో సానాదాకా వుందే యవారం?

2 గొల్ల: ఆడ పనిజేసే మనుసులు సానామంది వుండారే. ఆళ్ళు సాలక ఇంకా మీరు గూడా దేనికీ? మీరేమన్నా ఇంజన్లు నడిపిత్తారా?

1 గొల్ల : ఆ. నేనూ నడిపిస్తా పింజను ! ఓ అక్కో ! ఈ జన మంతా ఎల్లి ఏంజేత్తార్రో తెలుసా ! ఆడ మిల్లులో పనోళ్ళు రూపాయి పావలాకే, రూపాయి కూలికి పనిచేస్తుంటే ఈ రెల్లి-అద్దరూపాయికి, ముప్పావలాకి చేస్తామని ఆళ్ళ నోట మట్టిగొడ్తారు.

ముస : అదేమో మాకు తెలవసు. నాయంగా పనిసేసుకు బతకటానికొచ్చాం.

శెశి : మాతిప్పలు మేం పడ్తాంలేమ్మా. మీామేలు మరిచిపోం, మిల్లు ఎటుగా వుందో సూపించి ఎల్లండి.

2 గొల్ల : అదిగేం - ఆ తాటితోపు ఎనకమూలగా కనిపించే దేగా మిల్లూ. గొట్టంలోంచి పొగరాటం కనుపించటంలా ? పొద్దెక్కింది రావే ఎల్లిపోదాం.

శెశి : అబ్బ ! ఎంతపెద్ద పొగ్గొట్టం !

ముస : అబ్బో. తాడిసెట్టు తలదన్నిందే !

... ...

మిల్లుకూర - చప్పుడు

సింహా : రంగయ్యోవ్ ? మిల్లుకూతేసింది దబ్బున నాకో అర్ధణా బీడీలివ్వు - జల్దీ.

తిరపతి : ఆసేతోనే నాకో చాకమినార్ పెట్టోటి పారెయ్ రంగయ్యా ?

సింహా : ముందర నాకు.

తిరపతి : అంతకన్నా ముందరనాకు.

రంగయ్య : ఏదీ డబ్బు రానీండి.

సింహా : ఇవాళేం కొత్తగా మాట్లాడ్తున్నాడే రంగయ్యా ?

తిరపతి : నీ డబ్బులుకోసం ఈ మిల్లులోంచి మేమేం పర్గారై పోంతే రంగయ్యోవ్. అప్పుపెట్టటం, బట్వాడా రాంగానే తీర్చుకోటం మనలో మనకు వాల్తీవుందిగా ? ఇచ్చెయ్.

రంగయ్యా : ఈ మాటలకేంలే. బట్వాడా ఇచ్చిన రెండు రోజుల్దాకా మొహం తప్పించి మళ్ళీ అప్పులకు ఎగబడ్తారు.

సింహా : మేం ఎప్పుడైనా నీకట్టా చేశాంటయ్యా రంగయ్యా ?

రంగయ్యా : మీరంటే మీరుకాదనుకో. ఆ పానకాలు ఏం చేశాడో తెలుసా ? బట్వాడా ఇచ్చిన మూడు రోజులు పిలుస్తున్నా మొహం తప్పించాడు. నాలుగో రోజున ఆ ఫోరుమన్‌తో జగడం పెట్టుకుంటే పనిలోంచి తీసేశా రంట - ఇహ మొహమన్నా చూపించకుండా అదే పోత పోయినాడు. రూపాయిన్నర సున్నా.

తిరపతి : మరింకేం ? ఆ పాపం మేంగాదుగా చేసింది ? ఇచ్చెయ్ పైపైపోతున్నది.

ముస : రంగయ్యా కిల్లీ దుకాణం ఇదేనంటండీ ?

శెశి : మాది పొరుగూర్లే బాబూ. ఓ పెద్దమడిసి ఈ దుకాణం కాడికెల్లి మిల్లు చంగతులు ఇశారిచ్చమంటేనూ అడుగు తున్నాం.

రంగయ్యా : ఏం ? ఏంపనిమీద ఒచ్చారూ ?

ముస : మిల్లులో పనేదన్నా దొరుకుతుందేమోనని పదికోసుల దూరాన్నుంచి గంపడాశతో ఒచ్చాంబాబూ.

సింహా : ఇంకేం. రైటయిన పనిచేశారూ! ఏం పీక్కతిందామనయ్యా. ఇంతదూరం పడొచ్చారూ? ఇన్నాళ్ళనుంచి మేం పీక్కదింటున్నాంగా.

తిరపతి : కొత్తవాళ్లను హడలగొట్టబోకురా సింహాచలం. ఇదిగో నీపేరేంటీ.

ముస : నాపేరు ముసలాయండీ.

శెశి : నాపేరు చెశిరేకండీ.

సింహా : పోనీలే. మిల్లులో ఏంపని చేద్దామనొచ్చారూ?

ముస : కడుపు నిండటానికి ఏపనైతే ఏం బాబూ - పనే దొరకాలగానీ.

శెశి : తిండిలేక అల్లాడిపోతున్నాంబాబూ. ఏ కూలిపనో ఇప్పిస్తే మీ పేరు సెప్పుకు బతుకుతాం.

సింహా : ఇదిగో, ఈ మిల్లుకు నేనే మేనేజర్నయితే మీకు రోజుకు చెరో రెండు రూపాయిల కూలిప్పిస్తా.

తిరపతి : నోరు ముయరా సింహాచలం. వాళ్లూ మనలాగే కడుపు చేతపట్టకొచ్చారు. వాళ్లతోనంట్రా నీ ఎగతాళీ?

రంగయ్య : ఇదిగో ముసలమ్యోవ్! వీళ్లిద్దరివీ పోచికోలు కబుర్లు. మీమాదిరే మిల్లులో కూలిపని చేసుకుంటున్నారు. మిల్లులో మేనేజరుగారున్నారు. ఆయన్ని కలుసుకుంటే, మీ అదృష్టం బాగుంటే ఏదన్నా కూలిపని దొరుకుతుంది.

సింహా : రంగయ్యా? నీ తలకాయ కాస్తె చిన్నదని మిల్లులో అనుకుంటుంటే ఇన్నాళ్లు మేం నమ్మలా. ప్రతిరోజూ నన్నూ, ఈ తిరపతిని మిల్లు దగ్గర చూస్తున్నావు. ఎవరు ఎవరయిందీ ఇంకా నీకు తెలవకబోయె. ఇదిగో మల్లీ

చెబుతున్నా ఈ తిరపతి గాస్ వెల్డర్, నేను మిషన్ క్లీనర్‌ని - తెల్సిందా ?

రంగయ్య : ఆ, నిక్షేపంగా తెల్సింది. మీరేమన్నా ఇంజనీర్లా - ముందు చెప్పండి ? మరింకేం. నెల జీతగాళ్ళా ? కాదుగదా. రోజుకూలి వారానికోసారి తీసుకుంటారు - అంతేనా ? కాకపోతే బస్తాలు మోసే కూలివాడికన్న ఇంకో అర్ధో, ముప్పావలో ఎక్కువ సంపాదిస్తారు-అంతేగా తేడా?

సింహాద్రి : రంగయ్యంటే ఏమో అనుకున్నాం గదరా తిరపతి. పెద్ద యవహారస్తే ! ఇదిగో రంగయ్యాన్ ? మమ్మల్ని పనితనం వున్న పనివాళ్ళని పెద్ద పెద్ద వాళ్ళంటారు గానీ నీవు గూడా మమ్మల్నోకంట చూస్తావుంటు. ఏమైనా నిన్న మా మిల్లులో ఎడ్‌గుమాస్తాపనికి సిపాస్సు చెయ్యాల్సిందే.

తిరపతి : ఎడ్‌గుమస్తాగూడా మన రంగయ్యాముందర బలాదూరే. ఈ మధ్యనుంచి రంగయ్యాచూపు మన జనరల్ మేనేజర్లు, ఇంజనీర్లగారి మీద తప్ప వాలటంలా. మన ఇంజనీరుగారబ్బాయి రోజూ రంగయ్య కొట్టుకాడికే ఒచ్చి లెమ్నేడు తాగి, గోల్డుఫ్లేక్ సిగరెట్లు జేబిలో వేసుకుపోతున్నాడంట. కాదంటయ్యా రంగయ్యా ?

సింహాద్రి : ఒరేయి, ఇంజనీరుగారబ్బాయి గేటుదగ్గర తచ్చాడుతున్నాడు. ఇటుగా వస్తాడల్లేవుంది మనకెందుకొచ్చింది పద పోదాం - తాజిమాల్ బీడీ లేవయ్యా రంగయ్యా ?

తిరపతి : చార్‌మినార్ పెట్టె అట్టాగే చేతిలో పట్టుకుంటివీ ? ఏదో మాటమీద మాట తమాషాకు అనుకుంటాం పోతాం—రానీ రానీ.

సింహా: మరి ఈ ముసలయ్య సంగతి ఏమంటావురా తిరపతీ? తిండి తిన్లేదు గావాల్ను చూడు మొహాలు ఎట్ట పీక్కు బోయినయ్యో?

తిరపతి: కూలిపనేమన్నా దొరకవచ్చునుకుంటూ? రత్నం మేస్త్రీని అడిగి చూద్దామా?

సింహా: వాడుత్త దిబ్బెం రకమే! నువు మాట్టాడేది మాట్టా త్తుంటే వాడు అరచెయి ఆడిచ్చేదీ ఆడిస్తానేవుంటాడు, తైలంకోసం.

తిరపతి: అబ్బో అట్టాటిరకం తరుగైతే మిల్లులు నడవకేం? కానీ అడిగిచూద్దాం. మనమంటె కొంచెం గురేలే. ఇంజనీరు గారబ్బాయి ఇటే వస్తున్నాడ్రోయ్. పదపోదాం. ఇదిగో ముసలయ్యోవ్ మధ్యాహ్నందాకా యిక్కడే వుండండి. ఇంటర్వల్ గంట కొట్టంగానే బయటికివస్తాం. వస్తాం రంగయ్యా - వాళ్లకి కాస్తేమన్నా పెట్టవయ్యోవ్ - పదరా సింహాచలం.

ముస: ఇసిత్రమైన మడుసులు!

శెశి: మిల్లుకాడ ఇసువంటి మడుసులుంటారని నేను కల్లో గూడా అనుకోలా! ఆ మాత్రం మాటమంచుంటే అంతే సాలు.

రంగయ్య: కొంపదీసి వాళ్ళమాటలు నమ్మేరు! నేను ముందర చెప్పిందేరైట్. ఎప్పటికైనా మేనేజరంటే మేనేజరే! అయినా మీ అదృష్టం ఎట్టావుంటుందో నేనేం చెప్పగల్ను?

....

మేస్త్రీరత్నం: ఏయ్ ఒంకరకాళ్లా? ఇట్రా?
ముస: నన్నేనండి పిల్చిందీ? నా పేరు ముసలాయండి మేస్త్రీ గోరూ.
రత్నం: నిన్ను కాకబోతే ఎందుకుపలికా? నీవి ఒంకర కాళ్లేనా?
ముస: అయితే ఏంతే మేస్త్రీగోరూ, మడిసి కోలోటుంటది. అట్టా అని ఎవుర్నన్నా అంటే కష్టంగుంటది.
రత్నం: నువీ మధ్యబాగానే మాట్లాడుతున్నావే! ఒచ్చిన మొదట్లో నీకు మాటలు రావనుకున్నా. అయినా నీకీమధ్య ఒళ్లు బల్సిందటగా? లాక్లోకి బస్తాలు సరిగా మొయటం లేదని నీమీద కంప్లయింటొచ్చింది. ఏమంటా? ఆ మనిషి నీ పెళ్లాంకాదూ? ఏయ్ ఇట్రా?
శేశి: దణ్ణాలండి మేస్త్రీగోరు.
రత్నం: నిన్న ఆ పైపులు స్టోరురూములో పడేసి రమ్మంటే గోడవున్లో పడేశావుట. కళ్లేం నెత్తికెక్కినయ్యా?
శేశి: ఏది యిస్టోర్సు, ఏది గోడావునయిందీ తెలవక తికమకైంది దొరా. ఈ సారి ఇంకెప్పుడూ సెయ్యను గా.
రత్నం: ఏరా నీ పెళ్ళాన్ని పొద్దునే ఓ అరగంట పాచిపనికి పంపించమంటే పంపటం లేదే?
ముస: తమకు సెప్పలేదుగాని మా ఆడమడిసికి ఎనిమిదో నెలండి దొరా. కడుపులో తిప్పుతావుంటుందంట.
రత్నం: ఏడ్చావు. ఇక్కడ పనికేం తిప్పటంలా? సరే చూస్తాను మీ సంగతి. మీ మీద ఇంకా చాలా కంప్లయింట్సు వున్నయ్. నిన్న బట్వాడా తీసుకున్నారా?
ముస: చిత్తం, తీసుకున్నాం.

రత్నం: మరిచి పోయినా రనుకున్నా లే. మీ రిద్దరూ ప్రతి బట్వాడాలో నాకు రెండు రూపాయలు ఇవ్వాల్సుంటుందని మీ కెవరూ చెప్పలా?

ముస: బీదోళ్ళం, మన్నించాలి దొరా. కొత్తోళ్ళమని నాకు పద్దాలుగణాలు, మా ఆడమనిషికి ముప్పావలా ఇస్తుం డాడు దొరా.

రత్నం: సరే నాకెందుకొచ్చింది. మీ మీద కంప్లయింటు్స మేనేజరుగార్కి రిపోర్టుచేసి ఈ గొడవంతా వార్నే చూసు కోమంటా.

ముస: మీ కాళ్ళకు మొక్కుతాం, రచ్చించండి.

తిరపతి: ఏం రత్నంమేస్త్రీగారూ, బాగున్నారా? అరే! ఈ ముసలాయి దంపతులు యిక్కడే వున్నారే! ఏం అట్టా మొహాలు వేళ్లాడేశారు. మేస్త్రీగారు ఏదో కేకలేస్తున్న ట్టుందే?

సింహా: మన మేస్త్రీగార్కి ఈ దంపతులమీద ఇంకా దయ కలగలేదని కూలిజనంలో అనుకుంటున్నార్ట తిరపతీ.

తిరపతి: నిజంగారా సింహాచలం? పాపం వీళ్లు చాలామంచి వాళ్లండి మేస్త్రీగారూ. అయినా మన మేస్త్రీగారే స్వయంగా తెలుసుకుంటారు మనకెందుకు.

రత్నం: ఆ మెళుకువలన్నీ నాకు బాగా తెలుసు. మరి ఇన్నాళ్లు ఈ ముఠాలో పని చేయిస్తున్నాను. అయినా ఈ గొడవలన్నీ మీ కెందుకులే? పోరేంరా ముసలాయ్? మీ కేంపన్లు లేవ్వా? కాస్త ఒళ్లుదగ్గిరపెట్టుకు బతకండి.

తిరపతి: ఇంతకుముందరే ఇంటకువల్‌గంట కొట్టారండి మేస్త్రీ గారూ, టిఫెన్‌తినాలి. మనంకూడా పోదాం రారా సింహాచలం.

....

మిల్లు స్ట్రయిక్ - సూచనగా దూరంగా కోలాహలం

ముస: ఈ గడబిడంతా ఏంటి తిరపతయ్యా?

తిరపతి: స్ట్రయికు చేస్తున్నారు.

సింహా: నువ్వు గమ్మునుండరా ముసలాయ్.

ముస: స్టయికా? అంటే ఏంటన్నమాటా?

తిరపతి: అంటే, పనివాళ్లు మిల్లులో పన్లుమానేసి బయటి కొస్తారన్నమాట.

ముస: అదేందయ్యోవ్! పన్లుమానేసి బయటికొత్తే, మరి పొట్టగడవటం ఎట్టా? వుత్తపున్నానికి నన్ను బయటికి లాక్కొత్తిరీ? ఇదంతా నాకు తెలవదే?

సింహా: నిన్నెవరేం బలవంతాన లాక్కురాలా. పనివాళ్లంతా బయటికొచ్చేశారు, నువ్వూ ఒస్తావా అంటే ఒచ్చేస్తివి. నీకు ఇష్టంలేకపోతే తిరిగి మిల్లులోకి వెళ్లచ్చు.

తిరపతి: మా పనివాళ్లమంతా ఒకటే, ను ఒకడివీ ఒకటి కాదుగదా ముసలాయ్?

ముస: ఆ మాట నేనన్నానంటయ్యా తిరపతయ్యా? అంటే నానోట పురుగులు పడిపోవాల్సిందే. మీరు మా కీపని ఇప్పియ్యక పోయివుంటే మేమిద్దరం ఏమయి పోయే వాళ్లమో.

తిరపతి: అట్లాగే మేమూ మీమాదిరి కడుపు కక్కుర్తితో బతికే వాళ్లమే. ఇవాళ మమ్మల్ని పనిలోంచి తీసేస్తే మీరొచ్చిన దారినే పడి మేమూ వెళ్లిపోతాం.

ముస: అంతమాట అనగూడదులే తిరపతయ్యా. ఎంతసెడ్డా మీరు పనివాళ్లు. మా ఏనాదోళ్ల సంగతే వేరు. ఎందుకూ పనికిరానోళ్లం! మాబతుకే బజారు బతుకు. ఈ మిల్లులో మాకు ఎట్టా కడుపుకు ఇంతదొరుకుతుండదా అని మాలో మాకే అచ్చెర్రాంగా వుంటది.

తిరపతి: మా బతుకూ మీ కంటే తేడాగా లేదనీ, మేమూ మనసులో కుళ్ళుతుంటామనీ చెబుతే నమ్ముతావా ముసలాయ్. ఆ౹ ఆబాయిలర్ దగ్గరుండే చలాన్ని ఎరుగుదువా!

ముస: ఎవరూ? ఈ మద్దె కాలుజారి పడిన మడిసేనా?

తిరపతి: అవును, అతనే. ఆ బాయిలర్ చుట్టూవున్న చక్కర్పూ నూనె కొత్తుంటుంది తెలుసా? చలం కాలుజారి ఆ పక్క రైలింగులోంచి కిందపడ్డాడు. మొన్న ఆస్పత్రిలో విరిగిన ఆ కుడికాలు తీసేశారు. నిన్న మూణ్ణెల్ల జీతం ఇచ్చి మిల్లులోంచి తీసేశారు చలాన్ని. ఆ బాయిలర్ దగ్గిర సరైన కట్టుదిట్టాలువుంటే, చలానికి ఈ విధంగా అన్యాయం జరిగేదికాదు. ఈ అన్యాయం వల్లనే పనివాళ్ళంతా స్ట్రయికు చేస్తున్నారు.

ముస: అరుగో పోలీసులొచ్చారు! కొంపమునిగింది!

తిరపతి: ఎందుకూ కొంపమునగటం? పనివాళ్ళంతా కలసి కొందరు పెద్దల్ని కలెక్టరుగారి దగ్గరకు పంపించారుగా?

సింహా: అదుగో గేటు దగ్గర ఏదో గొడవ జరుగుతున్నది! రారా తిరపతీ పోయిచూద్దాం.

ముస: నామాటవినండి. మీరెల్లద్దు.

తిరపతి: నువ్వు ఇక్కడే వుండు మేం వెళ్లొస్తాం - అదేంటీ కిల్లీకొట్టు రంగయ్య ఇటుగా పరుగెత్తు కొస్తున్నాడూ? ఏంది రంగయ్యా? ఎందుకు హడావిడిగా పరుగెతుకొస్తున్నావు?

రంగయ్య: ఇదిగో ముసలాయ్? నీ పెళ్ళాం ఏదీ!

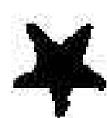
ముస: ఆఁ! ఏదీ? మిల్లులో వుందిగావాల్ను!

రంగయ్య: బలేపనిచేశావు! మిల్లులోంచి ఓ పిల్లోడు పరుగెత్తుకుంటూవచ్చి నీకోసం అడిగాడు. ఈ జాతరంతా చూసి నీ పెళ్లాం నీకోసం ఆదరా బాదరా వెతుకుతూ పోలీసులు రావటంచూసి లోపల ఆ గోడవును దగ్గిర పిల్లాణ్ణి కన్నదంట! అబ్బ! - నీకు తెలవదా?

తిరపతి: పరుగెత్తరా ముసలాయ్. - రారా సింహాచలం.

సింహా: పదండి జనాన్ని తోసుకుని.

రంగయ్య: ఎక్కడికీ పొయ్యేది - వుండండి. గేటు మూసేసి పోలీసులు కాపలా కాస్తున్నారు.

84

కిష్టమ్మగారి పెద్దజీతగాడు

ఈ ఏటి పంటకుప్పలు దోబు దోబున నూర్చెయ్యాలి. అదే కిష్టమ్మగారన్నాడు. మడిసి అన్నాడంటే నూర్చెయ్యాల్సిందే! లేకపోతే ఒసికర్రదీసుకు తల పగల్నాకుతాడు - అట్టాటి మడిసే కిష్టమ్మగారు. సెయి బహు సుకుకు యీ కిష్టమ్మగార్ది. మడిసికి ఏ నిమిసాన గుబులుమల్లుద్దో, ఎప్పుడు యీపు మీాన సెయిపడుద్దో తెలవదుగందా! కొత్తె పెద్దజీతగాణ్ణిగందా- అప్పుడప్పుడు మడిసిని నమ్మగూడదా అనిపిచ్చద్ది. పెల్లి జేసుకున్నా - పెల్లాం కాపరాని కొచ్చిందీ - అయినా మడిసిని కనిపెట్టి చూడ్డేం యీ కిష్టమ్మ దొంగద్దోలా! అల్లప్పుడు పుటిక్కిన నోరు జారన్నా సుబ్బాంతో "కిష్టమ్మగారు పోలుపు దీసుకుని బాదా"డని. ఇరగబడి నవ్వింది. నడ్డి యిరగదన్నాల్చిందప్పుడే. ఉత్త కొక్కిరాయిముండ! అయినా కొత్తగా పెల్లి జేసుకనోళ్ణి పెల్లాంతో యిట్టాటియ్యన్నీ- అసలెవరన్నా సెప్పుకుంటారా అంట? అసలు వుత్త ఎదవనుగానూ నేనూ? ఇట్టా వొచ్చుద్దనే ఆ మద్దె తొలేకాసినాడు, కిష్టమ్మకు గుబుల్దిరిగి, ఒసికర్ర దీసుకుని తల పగల్నాకుతే, కిక్కురు మనకుండా ఎల్లి వాములదొడ్డో పండుకున్నా. పోనీ పని మానుకుందామా అంటే మాటలా? ఆనాడు గురవాయోళ్లు యేమన్నారూ? "నీకు ఏనాడో సుడివుండది లేరా, కిష్టమ్మ

గారి పెద్దజీతగాడి వయినావూ!" అన్నారు, ఆళ్ళకేం డెలుస్తది అస్సల్సంగతి? అయినా యింకోసోట యాడన్నా కాత్తె సమూరయిన పని దొరకాలగందా? ఏడా? యీ సన్నాసూళ్లోనేనా మడుసులు కాత్తె సుమారుగా బతికేదీ? ఎదవమొగాలుగాదూ యీడంతా! అంతాడివాలా ఎత్తారుగందా, కేసులు బోసుల్తో తలకాయలు పగల్నాక్కునీ! అందుకే దీన్ని బొంబోదూరంటారు. ఎవరో ఒకరిద్దరు కిష్టమ్మగారంటి వారయితే అట్టట ట ట మద్దెన బాగుపడ్డారు గాని- మిగతాదంతా వుత్తశత్త గాదూ? పొలం అంటే కిష్టమ్మగారి పొలం అనాల ఎప్పటికయినా! రతనాలు కక్కుతయ్యంటే ఇంకా ఆడ సచ్చేంవుంటదీ? ఈ సేతుల్తో యిన్నేళ్ళమించి ఎట్టాటి కుప్పాలున్నార్చానూ? హేం, కోటయకొండ పెబల్లాంటి కుప్పలు! "ఒలియ ఒలియో" అంటా తొలికోడి కూసినప్పట్నుంచీ కొట్టుకుంటా పోయిన పోటం - జల్లలా జల్లలా రాసుల్రాసులు అంతరిచ్చానికి లెగిసి పోతా వుండాల్సిందే - కిష్టమ్మగారు అవకాడ నిలబడి ఇదంతా చూస్తా నవ్వుతా వుంటాడు. నాకే గనక అట్టాటి కుప్పలుంటేనా! సుబ్బాన్ని సికరంమీన కూకోబెడ్తా! నవ్వుద్ది సుబ్బాం! ఆ గింజనంతా మీనబోసుకుంటా అంటరంబరాలకుమళ్లే! కుప్ప గొట్టే ఎంకాయ్, యీరాయ్, పోలాయ్, పెంటాయ్, దిబ్బాయ్, గుంటాయ్, మట్టాయ్, చక్కాయ్, పుల్లాం, పోలాం, ఎర్రాల, ఎంకాం యీళ్ళందరికీ బత్తాలకి బత్తాలు—"

"సూరాయ్" అన్నది కిష్టమ్మగొంతు.

"ఏంది కిష్టమ్మగారూ-" దున్నకుర్రకు గాబుకాడ నీలు పెడ్తా సుట్ట మైకంలో కూకునుండ పెద్ద జీతగాడు - కండబల్సిన

కోడెదూడ కుమ్మిన కుమ్మటం అట్ట ట ట ట ట లెగిసి పోయి నట్టు – పట్టివేసి నిలబడ్డాడు సూరాయ్, కిష్టమ్మనీడ అట్టగుపించే తలికి.

"సుట్ట గీటుమీానుండదేరా సూరాయ్?"

"అబ్బె యాడ్దండీ – వృత్త శత్త పుగాకయితే!"

"ఛా యదవా పొల్లు రాన్నాకే వోళ్లులేకా! దున్న కర్రకు అంతసేపంట్రా నీలుతాపేదీ!"

"సప్పరిచ్చుకుంటా తాగుద్దండీ–"

"ఇగ ఆడకి సాల్లేవోయ్ ముండా"

"అంతే లెండి."

"ఇదుగో సూరాయ్?"

"ఏంది కిష్టమ్మగారూ?"

"ఈ ఏడు మనపంట ఎట్టాపండిందనుకుంటున్నార్రా?"

"ఇరగబడి పండిందంటున్నారండీ?"

"నిజంగా నంట్రా!"

"నిజంగా! వూరంతా యిదేమాటయితే!"

"బలేపంట పండిందటావ్?"

"బలేగిలే ఎరగమే!"

"సూరాయ్?"

"ఏంది కిష్టమ్మగారూ?"

"కొత్తకోడెగిత్తి లొస్తున్నయి తెలుసునంట్రా?"

"యాడ? – ఎవురికీ–!"

"మనకేరా యెదవా!"

"ఏందీ-నిజంగానంటండీ- చా-! అరె-అఁ హి-హిఁ-హి సెప్పలేదేంటండి కిష్టమ్మగారూ?"

" మొన్న ఏటవతలకు ఎల్లినప్పుడు బేరం జేసొచ్చాలే. యీ పాటికి రెడ్డెమ్మ తోలుకొస్తావుండాలి."

"చా!"

"చా ఏందిరా ముండా. బల్ మనగాడి గిత్తలయితే!"

"ఆఁ-ఋహి - ."

"ఈఏడు కుప్పల్నూర్పిడంతా మన కొత్తగిత్తల మీనగా పోవాల్సిందే!"

"దుమ్ము ల్లేపనండీ!"

"పదిహేనొంద లిచ్చికొన్నా?"

కిష్టమ్మగారు తల్చుకుంటే పదే నొందొక లెక్కేంటండా!"

"మంచి ఏపుమీనుండయిలే!"

"యింకా ఏపుమీన మేపుతా!"

"సూరాయ్?"

"ఏంది కిష్టమ్మగారూ?"

"రేపు తొలికోడి కూసే యాలకు నూర్పిడి మొదలు పెట్టాల - చెప్పానుగా?"

"మరి అంతేగదండీ."

"మాలపల్లిలో అందర్నీ కేకేశావంట్రా?"

"ఎప్పుడో అయిపోతే."

"గొబ్బిరికాయలు తెచ్చావంట్రా?"

"అప్పుడే తెత్తిని గదంటండీ."

"రాత్రికి యింకోసారి ఎల్లి వాళ్ళందర్నీ రెడీ గుండమను."

"ఎళ్ళను మరీ!"

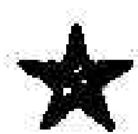
"నువ్వు పొందలకాడ లెగవకపోయినావంటే మెడీరగ నూకుతా - తెల్సిందా?"

"మొదటు నాకు నిదరేడ పట్టిద్దండీ!"

"కోడెగిత్త లొస్తావుంటయి. గాబులో కుడితి గలిపి రెడీగుండు - ఆఁ?"

"క్లె! కోడిగిత్తలు తల్సుండమొయ!" అనుకున్నాడు సూరాయ్.

"పంటకుప్పలు! కోటయకొండ పెబలకుమల్లే-ఎంకాయ్, యీరాయ్, పెంటాయ్, పోలాయ్, మట్టాయ్, చక్కాయ్, దిబ్బాయ్, పుల్లాం, పోలాం, ఎంకాం, ఎర్రాం - లెగిసిపోవాల్సిందే - నూర్పిడి తల్సుండమొయ..."

నిశి రేత్రే లెగిసి కూకుండాడు తను. నయం! యింకానా తను పండుకునేదీ! పంటకుప్పలు నూర్చుకోనక్కర్లా? తొలి కోడి ఎప్పుడుకూసినా కూసుద్ది......

పంట యిరగపడి పండింది! పంటకుప్పల్ని సూత్తుంటే ఒల్లు యాడికో లెగిసిపోతుండది! ముంగలగా ఎల్లి తను ఒక్కో పంటకుప్ప సికరమ్మీన కూకోవాలి - సుబ్బాం అంత దొబ్బున ఎక్కలేదు - ఆఁ, దాన్ని నమ్మిందెవరు - తల్సుకుంటే ఎంత పనయినా సేసుద్ది, పిర్రలెగరేసుకుంటూ. బల్ ముద్దొచ్చుద్ది ఎదవముండ! నూర్పిడి అవుతావుంటే చూడాలి ఎదవను -

యియ్యాల ఒక్కగింజనంతా దాన్నే తినే పోశాననుకో- యిద్దరం పోసుకుంటాం.

అరె నాయనా ఎట్టాటి కోడెగిత్తలు! సూరాయ్ కోడె గిత్తెలు! గిత్తలమీన కిష్టమ్మ సెయివేశాడంటే ఒపికర్రతో తల ఏటుకు పగిలిందన్నమాటే! ఇంకా నెమరేత్తా పండుకున్నారేందే, లెగవండి లెగవండి ఏలయిపోతుండది - దూరపయానం జేశారుగావాల్ను కూసేపు జనపకట్టల్ని తినండి - యియ్యాళ్ళ తినండి. ఎందుకే అట్టజూత్తారూ? సూరాయంటే వాడు వీడనుకుండారో ఏమో, మీామీాన యీాగవాలిందంటే యీా సూరాయి పానం ఆవజాన అడ్డంగా పడిపోవల్సిందేననుకోండి- గెనగెన గంటలు, గజ్జెలు, మువ్వలు, కుచ్చులు, గులాం కొట్టుకుంటా - దుమ్ములెగుపుతాపోవాలి యాడకి పోయినా- తల్మొండమొయ సూరాయిగిత్తలు - యీా సుబ్బాం యింకా పండుకుందేం యీాల మిగిలిపోతుంటే -

"సుబ్బాం?"

"సాల్లే వూరోక్కో-"

"లెగవ్వే నా సిలకా-"

"అదేందమ్మా కోక గుంజుతాడూ-నా చంగ తెంగవు- సిదరొత్తుండది-"

"నిదరా? యిదేం సుబ్బారా యిదీ- గెంటలు గెనగెన మోగిపోతావుంటే, లెగులెగూ-"

"అబ్బబ్బబ్బబ్బ యిదేం మొగుడ్రో నాయినా - నా సెవులో మోగియ్యావూక - బుడ్డపుంజుకుమల్లే - అబ్బోబ్ - ఎహలెగూ నిశిరేత్రి యిదేందంటా-మాయదారి సచ్చినోడా-"

"అరహరా! ఒలియ ఒలియో - ఇదిగో సుబ్బిమోవ్, ఎఱ్ఱకోక, నల్ల రెయిక కట్టుకు రావాల్సిందే యియ్యాల - ఓరి ఎంకాయ్, యీరాయ్, పోలాయ్, పెంటాయ్, మట్టాయ్, చక్కాయ్, దిబ్బాయ్, గుంటాయ్ - వాసి పుల్లాం, పోలాం, ఎఱ్ఱాం, ఎంకాం యాడవుండార్రా మీ మడుసులు బంగారం గానూ - లెగవండ్రా, లెగవండ్రా తెల్లారిపోతుండదీ - సుబ్బాం గొబ్బిరికాయలెత్తుకురా - ఎఱ్ఱకోక, ఎఱ్ఱకోక - పదండి పదండి, లెగవండి లెగవండి - సూరాయ్ కోడెగిత్తలు - ఎల్లిపోతుండయి మేగాల్మీన——

"ఎందుకే సుబ్బాం సిగ్గుపడ్తుండావ్?"

"బలేబండి - బలేగిత్తలు!"

"సూరాయ్ బండి, సూరాయ్ గిత్తలు-
'ఒరి ఒరి బండీకోడా, ఒగలమారి బడికోడా'- ఓ హెయ్-"

"బండిమీనా నాసోకూ నిలపరా బండీవోడా- ఏ హేంయ్-"

"ఒహో సిత్ర రేఖా!"

"ఏమి అనిపుద్ధణా?"

"ఎహో అనిరుద్ధుడసే-"

"ఏం సచ్చాడో యదవ - ఒగలమారి బండీకోడా!"

"బండిమీనా నీ సొగసూ - ఓరి రండిరా, రండిరా మూర్తం మించిపోతూండదీ - గొబ్బిరికాయలు కొట్టవేందే సుబ్బాం -"

"క్లె! మడిసంటే సూరాయ్‌కిమల్లే అట్టుండాలి!" అంటుండారు కుప్పగొట్టే ఎంకాయ్, యీరాయోళ్ళు - తనకి దెల్చు ఎంకాయోళ్ళసంగతి - "ఒలియ ఒలియో - ఎత్తరేందిరా కట్టలూ -"

క్లె! రతనాలకి మల్లే రాల్తుండయి గింజలు! సూరాయ్, సుబ్బాం, ఎంకాయ్, యీరాయ్, పోలాయ్, పెంటాయ్, మట్టాయ్, చెక్కాయ్, దిబ్బాయ్, గుంటాయ్, పుల్లాం, పోలాం, ఎర్రాం, ఎంకాం - యీళ్ళందరి సేతుల్లోంచి రాల్తుండయి గింజలు - తళతళ, బగబగ మెరుత్తా రాల్తుండయి- అందరి మొగాలు మెరుత్తుండయి - ఎంకాయోళ్ళ ఒళ్ళు సెమటలు కారిపోతుండయి - ఎర్రాయోళ్ళ కళ్ళు రఖతం గక్కుతుండయి - ఒలియ ఒలియో—

"సుబ్బాం, నీకళ్ళు నీటుగార్తుండయ్యేందే!"

"నీమొగం ఎర్రగావుండదేరా!"

"మవ్వ లెగిసిపోతుండది - కుప్పలు కరిగిపోతుండయి - తొక్కండి తొక్కండి కళ్ళాం, ఎయ్యండి, ఎయ్యండి కళ్లాం - సుబ్బాం, తూర్పార, తూర్పారపట్టు, పట్టు-తరంబరాలు—"

"ఓ హేయ్!"

"ఏ హేయ్!"

"ఆర్నాయినా జిలేబి సెంచయ్య ఒచ్చాడ్రా నాయనా - ఓతాళాసెవుల గుత్తి సెంచయ్యోవ్ - జిలేబి, సెక్కరాలు, పకోడీలు, పొప్పుండలు, ముంతకజ్జాయం - ఓర్నీ రావయ్యా

నీయిల్లు బంగారంగానూ. వారె గోతాం దెచ్చాన్రా యీ సెంచయ్య కడుపాత్రంపాడుగానూ - ముంగల కాత్తె జిలేబీ పెట్టు. ఆనకసూద్దాం గోతాం సంగతి - ఏందదీ-ఏంది సన్నాయి కర్ర యినిపిచ్చుద్దేం - గంగిరెడ్డోళ్ళు బచ్చాన్రా నాయనా - పెల్లి జేత్తాగుగా వాల్లు - ఎహె పదండాతలికి సెవులో వూత్తారూ-ఎహె ఎహె, యిదేంది గంగిరెద్దు వద్దకు పెక్కద్దీ- ఓ గంగిరెద్దాయనోవ్, కాత్తె దాన్ని నిలపవయ్యా సికరమ్మీన కెల్లి కూకుంటదేమో - వుండండి, కాత్తె వుండండి-వూదమాక అదుగో ఆడ నిలబడి ఆడండి గంగిరెద్దాట - ఇదుగో సీతారాము లోరి పెల్లి-పెల్లి ఆపిచ్చాల తెల్పిందా!"

ఏనాది సెంచాం కూతురు బుడ్డది ఒడిగట్టుకొచ్చి మొగమాటంగా నిలబడ్డది - సుబ్బాం సేటతో శాలెడు గింజలు బుడ్డదా నోట్లో పోసింది-

"సుబ్బాం"అన్నాడు తను ఎర్రకోక సుబ్బాన్ని వద్దరాసి సికరం మీనకు లాగుతా.

"ఏందయ్యా!-" అంటున్నది సుబ్బాం సిగ్గుతో తలొంచు కుంటా.

ఎర్రగా నల్లగా మెరిసిపోతుండది సుబ్బాం - పెద్దకాలవ గట్టున సూరుడు ఎర్రబడిపోతుండాడు రకుతానికిమల్లే - రత నాలకిమల్లే - అదేంది! - ఎంకాయ్-యీరాయ్ - పోలాయ్ - పెటాయ్ - మట్టాయ్, చక్కాయ్, దిబ్బాయ్, గుంటాయ్, పుల్లాం, పోలాం, ఎర్రాం, ఎంకాం రాసి సుట్టూతా జేరి ఎగుర్తుండారు - ఓహేయ్ -

"ఓరి సూరాయోవ్ –"

మంచంమీన్నుంచి ఎగ్గిరి కిందపడ్డాడు పెద్దజీతగాడు సూరాయ్...అది కిష్టమ్మ గొంతు.

"ఇయ్యాల కుప్పలు కొట్టక్కర్లేదంట్రా సూరాయ్? యింకా లెగిశావా లేదురా – తన్నండ్రా నిదరమొగం నాయాల్ని – ఎల్లి ఎంకాయ్, యీరాయోళ్లను కేకేసిరావేం." దబదబ దబదబ కిష్టమ్మ గొంతూ, సెయ్యీ సూరాయ్ గుడిసె మీన, గుండెమీన మోగిపోయినై దద్దరిల్లగొడ్తా...

పిప్పి దంట్లు

‘ఒంటిపూట కూడు తింటావున్నా సీతాం నేను యింత మటుకు ఎటనోగట్ట పోతావుండాంగందా, తనకు యికోశనాలు బెట్టుకుని రోజురోజుకు మనిషి ఆవజాన దిగజారిపోతావుండది, నే నేంజేసి చచ్చేటట్టు? కూలివోరక్కా, కూలిదొరుకుతే గింజదొరక్కా యీవజాన అడకత్తెర్నోబడి కొట్టుకుంటుండ నాబోటోడికి బగమంతుడుమటు కేం జేత్తాడు?”

“తిండికి కరువొచ్చిందని రేసను పెట్టారు. నిజమే – పెట్టాల్సిందే నన్నడిగితే – మరి పెట్టినాక ఆ కూసిన్నోనయినా – నాయం జరగాల్సిందేగా? సేతిలో దమ్మిడంటే దమ్మిడ్లేక కిందటివారం రేసను తియ్యాకపోతే యీవారం అయి ఆవజాన నీలుగారిపోవల్సిందేనా? నాయం సూడమన్నా. పోనీ రూల్చుండయ్యంటే రూల్చుండయ్యనుకుదాం. రేసను ఎంకయ్య ఏమన్నాడూ? “మీ కేంరా నలుగురిచేలో కూలిచేస్తేసరి, గాదెనిండా పోసుకుని ఏడాదిపొడుగూతా కాలుమీద కాలేసుకుని తినొచ్చు! మీకు కరువొచ్చిందంటే రాజాధి రాజులకు గూడా వొచ్చిందన్నమాటే!” అన్నాడు. ఆ మాట నన్నేనా అనాల్సిందీ? వూళ్లోవుండ నలుగురు పెద్దమనుషుల్ని పిలుసుకొచ్చి యిల్లంతా తనికీచేయించిగందా ఆమాటనాల్సిందీ? ఆ పెద్దమనుషులికి మటుకు తెలవదూ మనూళ్లో ఎవరింటో ఎంతెంత వుండదీ?

నా పెళ్ళానికి తిండి తప్పవయి ఏడిజేసి యిరోశనాలుపట్టు కుంది సానామందికి తెల్చే? రంగయ్య రూపాయికి తవ్వెణ్ణ రోసెలుడు బియ్యంకాడికి పబిలీగ్గా గల్లా కొట్టుండాడే, యీ ఎంకయ్య ఆళ్ళసంగతి ఎత్తడేం? ఎంకయ్యా! అబ్బో యీన మంత్రిపని జెయ్యాల్చినోడుగదూ? ఆమద్దె యిట్టాగే ఓ సోమారంనాడు సేతిలో డబ్బుసాలక అద్దరూపాయి బియ్యమే కొలిపించుకెళ్ళి, యిట్ట మూడ్రోజు నొద్దనూ, యిగనేం వుంటయ్యాడా? ఓరి నీ యిల్లు బంగారంగాను యిదేందియ్యా అనడుగుతే "యిదొకటా పైగా! అప్పుడే తీసుకెళ్ళివిగా అన్నీ? కావాలంటే ఎవరికన్నా కొద్దుచూపించుకో వాళ్ళే చెపుతారు గీత ఎక్కడిదాకా వుందో! చస్తున్నాం యీ చదువురాని ముతానో!" అన్నాడే ఎంకయ్యా! ఆ గీతేదో, అదెక్కడ కొచ్చి నిలుసుద్దో నా కెట్ట తెలుసుద్ది! మనిషి మాట నావజాన ఎత్తాతిలపారేస్తే అటీటు సూడకుండా నెత్తిన గుడ్డేసుకుని యింటికిపోలా నేనూ? అసలు యీ రేసనాయన్తో పేసీపడేగతే బట్టిందంటా. బసవయ్యగారు నాయంగల మనిషయితే, కూలీకి ముంగల దాన్యం కొలుత్తానని వొప్పందం జేసుకునీ, తీరా నాట్లయినాక మా ముగ్గుర్నీ కలిపి దగ్గిర దగ్గిర రెండుబత్తాల దాన్యం గింజలు ఎగ్గొట్టి డబ్బు సేతిలో పెట్టైనుగా? రేసను కొట్లో బియ్యం సాలకా, రంగయ్యకాడికెత్తే ఆ వుండది నీలు గారిపోయీ — సివరికి ఏం దక్కినట్టయింది? ఆ దాన్యంగింజలే వుంటే ఆడది ఆవజాన మంచానపడేదా, ఇన్ని పేసీలుండేయా?' అనుకుంటూ రేషనుషాపుదగ్గిర కొచ్చి తలెత్తి చూశాడు పాపయ్య.

'అబ్బో ఏందీ జనం! కాకినాడ పెళ్ళోరూ యివాళే వొచ్చారేందబ్బా! ఏందో అరుసుకుంటున్నారే - తెలవదేం - ఏందబ్బా....' జనాన్ని తోసుకుంటూ షాపుముందర కెళ్ళి నుంచున్నాడు పాపయ్య.

షాపు తాళంవేసి తాళం చేత్తో వెంకయ్య అక్కడ నుంచుని వున్నాడు.

"యిప్పటికి పదకొండుసార్లు చెప్పాను, మళ్ళీ పన్నెండో సారి చెపుతున్నా, బియ్యం రాలేదు" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఎప్పుడొత్తయ్" అన్నారు జనం.

"ఎప్పుడొచ్చేదీ నేనేం కలగన్నానా?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"మరి మేమేంగావాలి?" అన్నారు జనం.

చేతులెత్తి జనానికి దండంపెట్టాడు వెంకయ్య.

గుటకమింగుతున్న పాపయ్యను జనం అటిటు తోశారు.

* * *

పన్నెండు గంటల రాత్రయిందేమో ననుకున్నాడు పాపయ్య. 'యిగ తనకు నిద్రపట్టదు. పట్టటం సాలా అనుమానం. పత్తే బాగుండు. కడుపులో ఏంలేంది నిదరపట్టేదీ లేంద్ తనకు బాగా గాపకంరావటంలా. మరి తన పెళ్ళామూ, కూతురూ నిదరపోతుండారే స్సిత్రంగావుంది? యివాల్టికి నాలుగు రోజులు కాలా రేసనుసాపు మూసీ? అయింది...అటుమొన్నేమో, ఆవుండ కాసిని అటుకులు తిన్నాం. మొన్నా, నిన్న పెసర గుగ్గిళ్లూ-రూపాయికి తవ్వెణ్ణొస్సెలెదు పెసలా!...అటు మొన్న

శేషయ్యగారి కూలి రూపాయిపావలాబెట్టి తవ్వెడు సోల్డెణ్ణర గిద్దెడు పెసలు దెచ్చి, మొన్న సోలెడూ, నిన్న సోలెడూ పోతే యింకా ఎన్ని వుండయి? సోల్డెణ్ణరగిద్ద డుండయి. అయి రెణ్ణాళ్ళు వుండం ఎందుకయినా మంచిదిలే. ఇవాళే గజ్జేరాకు పులుసుతాగితే కడుపంతా తొలిసినట్టయింది ఎందుకనబ్బా? కాత్తె గట్టిగా ఏమన్నా పడకబోతే అట్టయిందా? ఏమయితే మటుకు రూపాయికి తవ్వెణ్ణిస్సోలెడు పెసల్లెక్కన ఎన్నాళ్ళు దింటాం? ఇనాళ్ళా రంగయ్య రూపాయికి తవ్వెణ్ణరబియ్యమన్నా యిచ్చేవోడు. ఇప్పుడు మనిషి ఎందుకనో మాట్టాట్టంలేదే? దాన్యం అయిపోయినయ్యో ఏమో? లేకుంటే వున్నట్టుండి ఏ తవ్వెడో, మూడస్సోళ్ళకాడికో బరాటు తీస్తాడెట్టా? ఆయనకేం మారాజు, అనుబవం వుండనిగనక ఏంజేసినా జేత్తాడు. కాదుగూడదంటే తింటానన్నా కూకుంటాడు గాని మాకుమల్లె యీవజాన కడుపులు కాల్చుకోడుగా! అసలు సుడిగల మనుషులే వేరు.

“ఆవజాన అయిపోతుండది తన పెళ్ళాం, బొమికలు మిగిల్నయి. జావపోయమంటాడు బెమ్మానందం. రెండుపూటలా వరన్నం తింటున్నంతకాలం గెడకర్రలాగావుండే మనిషికి జావ పోస్తే నయంగుంటదా యిది కూడుచాలక వొచ్చిన జబ్బయితే? అసలు ఏ మాత్రం ఒంట్లో సుమారుగావున్నా వొచ్చి మీద వాలేదిగాదూ! ఎనక ఓ పూట తిన్నా, తినకపోయినా యీతన్నాయం ఎప్పుడన్నా వుందా? ఎంత ముదనష్టబ్బతుకయింది మాదీ! ... రేసనుకొట్టోకు బియ్యం ఎప్పుడొస్తయ్యో?... ఎందుకో అనిపిచ్చుద్ది తన పెళ్ళాం దక్క

దేమోనని - చా, ఎదవను గాకపోతే యిట్టనుకుంటానంట! రేపు నాకూ యిరోశనాలు పట్టుకుంటేనో! అసలు వాసన జూస్తే రోజులు అట్టాగే వుండయిలే! పోనీ సత్తే అందరం జస్తాం - యింతకన్న సచ్చేదేంది! తెల్లారి లెగుస్తే కూడో కూడో అంటా దేవులాటయిపోయింది. ఎహె ముదనష్టబ్బతుకయినాక యిగ దేసకీ!"

"గజ్జేరాకు పులుసు . పాయసంగా తాగాల సొచ్చిందే! పెసర గుగ్గిళ్ళు సానానయం! సీతాం గూడా అట్టనే అంది. పిచ్చిముండ అదే కాస్త నయం. ఇట్టాటి సిక్కులు ఎన్నొచ్చినా - మొదులు పిల్ల నోరెత్తు తేగండా అనుకోవల్సింది. పోనీలే గుడ్డిలో మెల్ల ... యింకా సోలెణ్ణర గిద్దెకుండయి! ఎటనయినా పెసర గుగ్గిళ్ళు బాగానే వుంటయి. చనగలుగాని, కందులుగాని - యింకేవీ వుండవు యిాటంత రుసిగా! రూపాయికి తవ్వెణ్ణరోసెలెకు...సానా కష్టం..."

ఏంటో చప్పుడయిందనుకన్నాడు పాపయ్య. చీకట్లో ఏం కనుపించటంలేదు. ఎలికయివుంటుంది. 'అదేం పీక్కు తిందామనొచ్చిందో' అనుకున్నాడు పాపయ్య.

"యివాళ తనకు నిద్రరాదు. ఎవరన్నా నాలుగు వోడ్ల బస్తాలు తన యీపుమీన పడేస్తే బాగుండు - ఏంటో."

ఏంటో బర్రెగొడ్డు జనపకట్టె తింటున్నట్టు పరుక్కు.... పరుక్కు మంటున్నది. సీతాం నిద్దర్లో కలవరిస్తున్నదనుకున్నాడు పాపయ్య. పిచ్చిముండ నిద్దర్లో ఏంటో నముల్తుందది....పరుక్.... పరుక్....పర్రుక్ - పాపయ్య గభాల్న లేచి సీతాం పక్క

తవిడాడు. పక్క ఖాళీగా వుంది - ఒక్క వూపులో గుడిశ బయటకొచ్చి పడ్డాడు పాపయ్య.

ఆ నక్షత్రాల కాంతిలో సీతాం మట్టి అరుగుమీద కూచుని - ఆ చప్పుడు చెయ్యడం స్పష్టంగా చూశాడు పాపాయ్య.

"ఏందే నువ్వు జేసేదీ?" అన్నాడు పాపయ్య.

"వూరకనే—" అన్నది సీతాం గొంతులో గుడ్డ దూరి నట్టయి.

"మాట సరీగా రానీ!" అన్నాడు గలబరించినట్టు.

"పెప్—" అంది సీతాం.

పెటీమంది సీతాం వీపుమీద - మెరుపు మెరిసి ఢాం మ్మన్నట్టు. నేలకరుచుకున్న సీతాముని గూడుపట్టుకు యీడ్చుకుంటూ గుడిశెలో కొచ్చి దీపబ్బుడ్డి ముట్టించాడు పాపయ్య.

"అయ్యో - ఏందిదంతా—"అన్నది మంచంలోవున్న పాపయ్య పెళ్ళాం సుబ్బమ్మ, ఆత్రంతో వొణుకుతూ.

"మాట్టాడవేందే?" పాపయ్య కాలు లేచింది.

"అయ్యో కొట్టమాకయ్యా సచ్చానూ—" అనరచింది సీతాం బాధతో ముడుచుకుపడిపోతూ.

బుసలిడుస్తున్న పాపయ్య కాలు అట్లాగే ఆగిపోయింది, గోడదగ్గిర కదలకుండా చుట్టగా పడివున్న సీతాన్ని చూసి.

"బాబో—" అన్నది సుబ్బమ్మ జుట్టు పీక్కుంటూ.

బిత్తరపోయి నుంచున్నాడు పాపయ్య గుడిశ కూలి నెత్తిన పడ్డట్టు.

"ఓ దేవుడా –" అన్నది సుబ్బమ్మ హీనస్వరం.

ఆ నిమషాన ఎవరన్నా తననెత్తిన పలుగు దిగేస్తే బాగుండు ననుకున్నాడు పాపయ్య.

మెల్లిగా – వాళ్ళోనుంచి కింద పడిపోయిన పెసల్ని పోగుచెయ్యటం మొదలుపెట్టింది సీతాం.

ఒక్కసారి వొళ్ళు వొణికినట్టయింది పక్కదగ్గిర స్తంభానికి జారగిల పడ్తున్న పాపయ్యకు.

"నిలువున పోవాల్సింది పిల్లపానం!" అన్నది సుబ్బమ్మ శ్వాస తిప్పుకుంటూ.

"నాకేంబట్టలా అంతకర్మ!" అన్నాడు పాపయ్య గుమ్మంలోంచి చీకట్లోకి చూస్తూ.

"నిపికేత్రి నీకేంబుట్టిందే నీ పిల్ల సావా! దొంగగడ్డి తింటే పానం నిలుసుద్దంటే, నాయంగా తింటే తినాలగానీ!" అన్నది సుబ్బమ్మ.

"అసలాడ వుండదే సోలెణ్ణర గిద్దెడు! తిక్కరేగిందంటే రేగదూ?" అన్నాడు పాపయ్య.

ఎత్తిన పెసల్ని మిగతావాటితో మూకుట్లోపోసి, కిక్కురుమనకుండా పడుకుంది సీతాం.

"రేపో ఎల్లుండో ఆ సోలెణ్ణర గిద్దెడూ అయిపోయినాక ఏమవుద్దీ? దినమే గండంగా వుంటే ఒకప్పుడుమటుకు సావు తప్పుద్దా!" అన్నది సుబ్బమ్మ.

"అయితే యివాళే సావమనా నువనేది?"

"సచ్చినోళ్ళెవురూ చెప్పిసావలా!"

"అసలు మనం ఎందుకు సావాలంటా?"

"నే బతుకుతానని నీకేమన్నా ఆసుండదా?"

అట్టసమో కే నీకు పున్నెముంటుంది! అసలు యిగోళ నాల్తో పేగు దిగజారి ఆకలి తెలవక నీ కట్టుండదిగాని కడుపు మంటతో పానం ఎట్టుడికిపోతుండదీ నీకేం తెలుచ్చద్దిలేవే! యిట్ట చావటం ఎవరిపానం వొప్పుద్దిలేవే!"

"అందుకేనంటయ్యా సిన్నముండను అంతలావు తన్న దంటివీ?"

"తనొక్క తేనా యీడుండదీ?"

"ఎంతకాడికి దిగజారిపొయ్యావ్! యింతకు ముంగల నీ నోటెంట యిట్టాటి మాటలురాలా!"

"నేనా? అదిగందుకే అంది పేగు దిగజారింది నీకని."

"నాకూ దిగజారింది వూళ్ళోవుండ నాబోటి అడ గూతుర్లకూ దిగజారింది మొగాళ్ళ ముండమోసికూకుంటే!"

"ఏందో కొత్తపదాలు రానిత్తుండావే!"

"అంతగాక మరేంది? ఒకపక్క బియ్యం లేవు రేసను మూసేశామంటుండిరీ యిటుపక్క రంగయ్య గంగయ్యలు రూపాయికి తవ్వెడు బియ్యం పబిలీగ్గా అమ్ముకుంటుండిరి! ఎవురా మొగోడు వూళ్ళోవుండ పెద్దమనుషుల్ని నిలేసి అడిగిందీ? నువేందో సావకుండా కూకుంటానంటుంటివే - సచ్చినా ళ్ళంతా యిట్టా అంటానే సచ్చారు!"

"అయితే ఏందే నువనేదీ?"

"అనేదేంవుంది. బతకాలనుకునేవాళ్ళు యింటో గుప్పెడు గింజల్లేకబోతే సూర్లు సూస్తా కూకోరు ?"

"ఎవరూ కూకుండరు ?"

"ఎవురు కూకున్నారో – నాకీ గతిపట్టింది – రేప్రు దానికీ నీకూ పట్టుద్ది !"

"అయితే నువనేది యీడన్నా కన్నం ఎయమనా ?"

"అంత దైర్నం వుంటే రంగయని బయటికే లాగే వాడివి !"

"కోట్లో ఏపిస్తాడు నీకు తెలవదు గామాల ఆయన సంగతి !"

"ఎవుకు రంగయ్యా ?"

"రంగయ్య కాకపోతే రామయ్య. మొన్న ఎవురో అన్నారంటూ రామయ్యగారింటో సానా దాన్యబస్తాలుండ య్యనీ – ఆయన్ని కాస్తా పోలీసోళ్ళు పట్టుకుబొయ్యారు – మరి అదెందుకో !"

"మనకెందుకొచ్చింది అరవమాక !".

"మరిగనేంది?"

"ఆయన కూలీకి ఎక్కువగా పోతావుగందా అటనే బసవయ్యగారి కాళ్ళు పట్టుకుందూ ఏమంటావో ?"

"అది తప్ప యింకేమన్నా మాట్టాడమంటాడు"

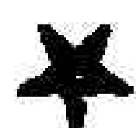
"ఏటనయినా తిప్పలు పడయ్యా పానం పోతుండది."

"రోజులు బెడిసికొట్టినయి యిగనేం దే చేసేదీ! అప్పుడే యిస్తివి నీ కడియాలు - నల్సుకుపోయిన్నై - యిదిగో - యాడవ మాకే నీకు పున్నెం వుంటుందీ - అయ్యోబగమంతుడా—"

"యింకా దగ్గిర కూకో—"

"కూకుంటాలే - అది గందుకే —"

తెల్లవార్తే బాగుండుననుకున్నాడు పాపయ్య.

౨4

దొంగమొహం

కుంటికాలు దొంగపాపడు వొంటి పక్షి. పాపడి మొగం దొంగమొగానికిమల్లే వుంటదని సానామంది పాపణ్ణి దొంగపాపడంటారు. దొంగమొగాలకి పెళ్ళిళ్ళు కావు; పెళ్ళే గాంది పిల్లలుమటుకు యాణ్నుంచి వొస్తారూ? మొదలు పాపడికి నా అనేవోళ్లుంటమే పెద్ద అనుమానమైన యిసయం. అసలు పాపడు ఏ జనమలోనో బహుపాపం చేసుకునుంటాడు. అందుకే వాడ్ది దొంగమొగం.

కుంటికాలు పాపడి కడుపు కొట్టింది. మరి ఎప్పుడేం పాపకరమం జేసుకుంటే ఏ దేవుడేం ఆ కాలుకాత్తా అట్టా జేసి పొయ్యాడో – మొత్తానికి అదేదో జబ్బులో తన కాలుకాత్తా కాటికి కూటికి కాకుండా పడిపోయిందని సెప్పుకుంటాడు పాపడు.

ఆ వూరి బజార్లో తింటానికి కాత్తేవన్నా దొరుకుద్దేమో నని కుంటికాలు యీడ్చుకుంటా పద్దాకా మలుపులన్నీ తిరుగుతా వుంటాడు పాపడు. తనది దొంగ మొగమని ఆకీరు సెప్పుకుంటుంటే సానాసార్లు యిన్న పాపడు ఎందుకయినా మంచిదని పై కండవాతో మొగం సానామటుకు సాటుసేసుకుని తిరుగుతా వుంటాడు అటిటు బిత్తరసూపులు సూసుకుంటా.

ఓనాడు సందెసీకట్లో ఎంకటసుబ్బయ్యగోరి యింటి ముంగలగా కాలు యీడ్చుకుంటూ ఎల్తుండాడు పాపడు. అప్పటిదాకా మూసుకునుండ తలుపు పెటీమని తెరిసి తుస్సు బుస్సు మంటా గుమ్మంలోంచి తల బయటికిబెట్టి ఒక రేమయిన సీదరించుకుంటుండది ఎంకటసుబ్బయ్యగోరి పెళ్లాం సీతా మాలచ్చుమమ్మగోరు.

ఈపుమీద సరిచి లేపినట్టు సీతామాలచ్చుమమ్మ దూకుడుకు ముంగల కాత్తె అదిరిపడ్డా ఎంటనే తెప్పరిల్లుకుండ పాపడు 'పొండంటి కాపరానికి ఏం సిక్కులొచ్చిపడ్డయ్యో' అనుకుండాడు మాలచ్చుమమ్మను కాత్తె నిదానంగా సూసి.

"ఎవర్రా పొయ్యేది?" అంది మాలచ్చుమమ్మ బరిసె యిసిరేసినట్టు.

"నేనేలే దొర్సానమ్మగోరూ, పాపణ్ణి" అన్నాడు పాపడు కాత్తె అరుగుదెగ్గిరకొస్తా.

"మీద కొస్తావేం, కాస్త దూరాన చావు - అయినా అస లీ మనిషితో ఎట్టా కాపరంచేయటం? రామరామరామ ఓ పెళ్ళాం, పిల్లలూ, కొంపా గోడూ-అసలు ఏదీ పట్టించు కోకుండా తుడిచేసుకుపోతుంటె, నా బొంద నేనేం వెలగబెట్టనూ యీ కొంపలో? వుద్యోగం సద్యోగం లేకబోయినా వూహా ఆ వీధులన్నీ ఆ పొడుంముక్కేసుకుని బలాదూరు చుట్టి రామం టేసరి అదే మనకు యిహం, పరం! వూళ్ళోవా ళ్ళేంకాపరాలు చేసుకోటంలా? వాళ్ళకూ పెళ్ళాం బిడ్డల్లేరూ? అవ్వ, ఎవళ్ళన్నా వింటే ఇట్టేనవ్విపోతారు! యింటికొచ్చేసరికి, అన్నీ అమర్చిగ్గావార్చి సిద్ధంచేస్తే బక్రునచీది, ట్రేవుమని త్రేణ్చి

శతకాలు వర్ణించుకుంటూ, పవళించేసరికి జన్మలుతరించిపోతుండె! వూఁ, వారుస్తారు సిద్ధంగా! ఒక్కటంటే ఒక్క పదార్థం యింటో మంటబెట్టరు, తిఁటానికి అన్నీ వఁరగావుండాలి! బొందమీద ఇంత బెల్లంగడ్డ పారేసిపొమ్మని వారంరోజు ల్నుంచి కోడైకూస్తున్నా, ఏదీ?" ఆవజాన మంగలంలో పేలాలు ఏపినట్టు పెటపెటలాడిస్తుండది మాలచ్చుమమ్మ.

"పుల్చులో బెల్లం పడకబోతే దాని రుసే పోయె!" అన్నాడు పాపడు బెల్లంమాట యినేత్తలికి.

"ఎవఁరా నువ్వూ, చుంచుకుమల్లే అక్కణ్ణుంచున్నావూ, చీకట్లో కనపడకుండా!" అన్నది మాలచ్చుమమ్మ పాపణ్ణి అప్పుడే కప్పుడు సూసినట్టు.

"నేను పాపణ్ణి గదటండి దొర్సానమ్మగోరూ" అన్నాడు పాపడు.

"పాపం బద్దలయినట్టే వుంది – ఒకేయ్ పాపడూ?" అన్నది మాలచ్చుమమ్మ పాపణ్ణి నిలువునా చూస్తూ.

"యీడే వుండా దొర్సానమ్మగోరూ" అన్నాడు, పాపడు మరిపి నిలదొక్కుకుంటూ.

"యీయ నేమన్నా కనుపించారఁటూ నీకూ?"

"యీయ నెవురండి దొర్సానమ్మగోరూ" అన్నాడు, పాపడు.

"నా బొందా, నీ బొందా – మా వారు ఎక్కడన్నా కనుపించారఁటూ?"

"అబ్బే, అగుపిస్తే సెప్పనంటండి దొర్సానమ్మగోరూ?" అన్నాడు పాపడు.

"ఎక్కడన్నా వూరేగనీ - యిదిగో పాపడూ, నీకు పుణ్యెముంటుంది, కాస్త ఆ వెంకటస్వామి కొట్టుకు వెళ్ళి ఓ సవాపావు బెల్లం మీ అయ్యగారి పేరు చెప్పి తెచ్చిపెడ్తావుట్రా?"

"అబ్బే, అదెంత పనండి దొర్సానమ్మగోరూ, యిమానం ఎల్లినట్టు ఎల్లి రానూ."

సీతామాలచ్చుమమ్మ బెల్లంకోసం గుమ్మంలో అటనే కూకుండది.

"ఈ శూద్రసుభన్నాసివాళ్ళనంతా బతిమలాడాల్సిన ఖర్మంపట్టిందంటా? పులుసులోకి బెల్లంలేకబోతే యీ అడ్డమైన అంటపక్షులా యిహదికూ - అవ్వ, వెంకటసుబ్బయ్య తండ్రీ -" అంటూ తపనపడ్తుండ మాలచ్చుమమ్మ యింకా సేపిట్లో పాపణ్ణి సూసింది.

"ఏమిరా యిచ్చిచచ్చారుట్రా బెల్లం- ఏదీ చూద్దాం- అదేమిటి వీాద పడ్తాడాయేం ఖర్మా - అక్కడ కిందపెట్టిచావు- యిదేమిటీ, బరువేలేదేం! ఎంతదిరా యీ బెల్లం!" అంది సీతామ్మాలచ్చుమమ్మ పాపడు తెచ్చిన బెల్లం చేతికి తగిలీ తగలంగానే అటనే దిగజారిపోతూ.

"ఎంకటసావిఁ యిచ్చింది అటనే తెత్తినిగా!" అన్నాడు పాపడు సేతులు మెలిక లేసుకుంటూ.

"ఎంతని చెప్పి యిచ్చాడ్రా వెంకటస్వామీ" అంది సీతామాలచ్చుమమ్మ వూపిరి బిగబట్టి.

"తవ్వరు చవాపావు తెమ్మంటిరి, ఆయన చవాపావు తూసియిచ్చే, యింతలో ఏమయిద్ది?" అన్నాడు పాపడు.

"అయ్యో, యిక నే నేం జేతునూ - యిది సవాపావు బెల్లంట్రా దొంగపక్షి? అసలు పొట్లం అట్టాకట్టివుంటేనే అను కున్నా ఖర్మకాలిందని! ఎంత తిన్నాడో ఏమో! కొరికి తిన్నాడా ఏమిటి ఖర్మ! ఎంగిలిమంగలం - అయ్యో నే నేం జేతునూ! పుణ్యానికిపోతే పాపమెదురైనట్టు వీధిలోకొరాంగానే యీ దొంగ మొహంపక్షి ఎదురైనాడు! అయ్యో భగవంతుడా - యిదిగో వారు రానే వచ్చారు సమయానికి - ఏం వొస్తే, ఏం లాభం, అంతా భగ్గునమండిపోయినాక? అసలు యింటోనే వుంటే నా కీఖర్మ ఎందుకు పడ్తుందీ, ఏమండీ చూశారా యీ అన్యాయం? పులుసులోకి యింతంటే యింత బెల్లమ్ముక్క లేకబోతే, యీ దరిద్రపక్షి యిట్లా వీధిగుమ్మందగ్గిర కనుపిస్తే పోనీగదా అని కొట్టుకువెళ్లి మీ పేరు చెప్పి సవాపావు బెల్లం తెచ్చి పెట్టిపొమ్మన్నా - ఆ తెచ్చిం దెంతో మీరే విచారించి యీ కాపరం యీదుకోండి, నా ద్వార్న నేను నెత్తిన కొంగేసుకుని ఏ కాశో, రామేశ్వరమో వెళ్ళిపోతా-" అన్నది సీతామాలచ్చు మమ్మ ఎంకటసుబ్బయ్యగోరు లోనకి వచ్చిరాకతలికే.

లోన కొచ్చిన ఎంకటసుబ్బయ్యగోరు అటనే కూసేపు కళ్లు మూసుకు నిలబడి - ఎల్లి నడవ తంబానికి చారగిలబడ్డ మాలచ్చుమమ్మనూ, బిత్తరసూపులు సూత్తుండ పావణ్ణి ఒక్క క్షణం పరకాయించి సూశాడు.

"యిదుగో నువు కాశీ రామేశ్వరాలుగనక వెళ్లదల్చు కుంటే మంచి రోజుచూసీ అట్లాగే రైలెక్కించి వస్తాగానీ - అయినా ఎప్పుడు చూసినా యీ పులుసులోకి బెల్లాలు లేక పోవట మేమిటె మరీ యిదిగా వుంది నీతో? యిహ ఎన్నాళ్ళు

పోయినా కాపరం యిట్లాగే సాగించదల్చుకున్నావా ఏమిటి? ఎప్పుడు చూసినా ఏ మెరపకాయతోడిమో తక్కువయిందని నడిబజార్లోకొచ్చి గంట మోగించందిగాని, నువ్వు వంట చెయ్యావా ఏమిటి ఖర్మా!" అన్నాడు వెంకట సుబ్బయ్యగోరు సిర్రాగ్గా.

"నన్ను రైలెక్కిచ్చి వీధులన్ని తిరిగి, మీరే గంట మోయించిరండి-అవ్వ! ఎవరన్నావింటే ఇట్టే నవ్విపోతారు- ముందా సవాపావు బెల్లంసంగ తేమిటో విచారించండి. తరవాత లోపలకొచ్చి వాలకపోద్దురుగాని" అంది మాలచ్చుమమ్మ తంబాకాణ్ణుంచి.

"ఆ బెల్లం ఎంతరా పాపడూ?" అడిగాడు ఎంకట సుబ్బయ్యగోరు.

"చవాపావు యిచ్చారని యిందాకనే దొర్సానమ్మ గోర్తో సెప్పానండి దొరా-"

"నిజం చెప్పు."

"తూకం ఏపియ్యండి, దొరా."

"పొట్లం సహం విప్పివుంటే యింకా తూకమేమిటి నా బొందా-" అంది మాలచ్చుమమ్మ తంబంకాణ్ణుంచి.

"అదెందుకయిందో దొరా-" అంటున్నాడు పాపడు- ఎంటనే పాపడి యీపుమీన పెటీ పెటీమని వరసవరసన ఎంకటసుబ్బయ్యగోరి సెయి.

మరసనాట్నుంచి వూళ్ళో సానామంది జనానికి పాపడి మొగం అచ్చంగా దొంగమొగానికిమల్లే అగుపించింది.

కొన్నాళ్ళకి అనుకుండాడు పాపడు తన మొగం దొంగ మొగా నికిమల్లే వుంటుందని.

* * *

ఓనాడు కాలు లాక్కుంటూ వొచ్చి సివన్నుండ లంబాడి కొట్టు దెగ్గిరికి సేస్తుండాడు పాపడు.

"ఒరేయ్, ఒరేయ్ రాములూ, దొంగపాపడు వస్తున్నా డ్రోయ్" అంది సుబ్బులు. రాములుకు కన్ను మలుపుతూ, తన సేతిలో బెల్లపులడ్డు వెనక్కి దాసుకుంటూ.

"పసివట్టైన ట్రొచ్చాడే వీడ్నంపతెగా!" అన్నాడు రాములు తన లడ్డును రెండు చేతుల్లో కప్పిపెట్టా.

కొట్టుమీాన తంబాలసాటున కూకుని, నిక్కి నిక్కి సూత్తుండ పిల్లకాయ రాముల్ని, సుబ్బుల్ని సల్లగా ఓసూపు సూసి, వొచ్చి ఆళ్ళకి కాత్తె అసంటగా కూకుండాడు పాపడు మొగమ్మీానకి కండవా లాక్కుంటూ.

సుబ్బులు, రాములుకళ్ళి సూసింది. రాములు ఓరగా పాపణ్ణి సూసీ, సుబ్బులుకు కన్నుమలిపాడు, తన లడ్డు తీసి తింటూ. కాత్తె రాములుకు దెగ్గిరగా జరిగి, పాపణ్ణి సూసీ సూడనట్టు లడ్డుతీసి పంటికాడికి పోనిచ్చింది సుబ్బులు.

"ఒరేయ్, నీకు డబ్బు లెక్కడివిరా రాములూ." అంది సుబ్బులు మెల్లిగా.

"మా నాన్నకు తెలియకుండా తెచ్చా, అణా" అన్నాడు రాములు మెల్లిగా.

"తెలుస్తే చంపట్రా మీా నాన్నా?" అంది సుబ్బులు.

"బలపం కొనుక్కున్నానంటా" అన్నాడు రాములు.

"ఒరేయ్, కానీకి ఒక్క బలపంగదా, యింకా ముక్కాణీ ఏంచేశావని మీ నాన్న అడుగుతే?" అంది సుబ్బులు.

"నాలుగు బలపాలు కొనుక్కున్నానంటా" అన్నాడు రాములు.

"బలపాలు ఏవంటే?"

"తినడుగా."

"అంటే?"

"అంటే, బళ్ళోదస్తరంలో పెట్టుకుంటే ఎవరో ఎత్తుకుపోయినారంటా."

"అంటే వీపు చళ్ మంటుంది."

"ఏమందులే. అంటే మా అమ్మ వుందిగా. హుఁ మా అమ్మ లేకబోతే నే అణా తీసుకురాకేం!"

"ఒరేయ్, తెలియకుండా డబ్బులు తీసుకురావటం దొంగతనం కాదుట్రా!"

"దొంగతనమేగానీ, కోమటి అక్కమ్మ అప్పుడే లడ్డు కస్తుంటే నోరూరిందే సుబ్బులూ – నీక్కూడా తెచ్చిపెట్టాను గామ్మా పాపం!" అన్నాడు రాములు లడ్డు చప్పరిస్తూ.

"అవున్రా రాములూ, బలే రుచిగా వుంది లడ్డు! యీసారి నేనూ అణా తెస్తే నీకూ లడ్డు పెడ్తాగా! ఒరేయ్ చూశ్రా, నా లడ్డు యింకా వేడిగా వుంది" అంది సుబ్బులు రసం చీకుతూ.

"ఎహెహో, నా వొంటికంతా రాస్తున్నావు-చొంగంతా" అన్నాడు రాములు.

"దొంగ కాదురా, పానకంరా !" అంటున్నది, సుబ్బులు నవ్వుతూ.

"ఏం పానకమో మోచేతిదాకా కారుతున్నది–" అంటున్నాడు రాములు.

వడదెబ్బ తిన్నవోడికి నీలుగాలి తగిల్నట్టు కడుపుకాక మీన ముసుగేసుకూకుండ పాపడి ముక్కుకు అదేమయిన బెల్లప్పాకం వాసనా, సెవులకు సప్పరింతలూ గాటుగా తగిలే తలికి దప్పికకు తట్టుకోలేక, పగ్గాం తెంచుకపడ్డ గిత్తకిమల్లే గబిక్కిన లెగిసొచ్చి, రాములూ, సుబ్బులుకు ముంగల నిల బడ్డాడు రొప్పుతా నోటెంట నీలుగారుస్తా.

"కాత్తె ముక్కపెడ్తే తప్పేట్టా ?" అన్నాడు పాపడు కళ్ళు మెరుస్తా.

"వూఁ–" అన్నాడు రాములు.

"అమ్మా–" అంది సుబ్బులు.

తెలపకుండానే కొట్టుమిద్దున్నుంచి దూకినదూకటం సందుమలుపున బడి అరుస్తా, లగెత్తారు రాములూ సుబ్బులూ ఎనక్కి తిరక్కుండా.

"ఏందిరది పాపడూ ?" అన్నాడు బజార్నపోయే రాగవయ్య.

"పిల్ల లెంటపడ్డావూ" అన్నాడు బజార్నపోతుండ బసవయ్య.

"పసిపిల్లలు భయపడి పరుగెత్తుతుంటేనే !" అన్నాడు బజార్నపోతుండ కనకయ్య.

"ఏహె, దొంగమొగాన్ని లంబాడికొట్లో పడేదాకా ఓ పోటు పొడవండసె చూస్తారు !" అన్నాడు ముల్లుగ్రతో పోలంబోతుండ రాంకిట్టమ్మ.

*   *   *

ఆనాడు పాపడివాళ్ళు కాళతగిల్నట్టుగుంది. లంబాడి కొట్టు మీాన గోడకు అదుముకుని కండవా కప్పుకుని కాత్తేకాత్తే వొనుకుతా ముడుసుకూకుండాడు. బయట ఓ పక్క నెల వంక పొడిసి ఎన్నెల అగుపిస్తుంటే యింకోపక్కనించి మేగాలు కమ్మి గాలి యిసుర్లో వానతుప్పర పస్తుండది.

తన బతుకు ముదనష్టకంగా వుందనుకుండాడు పాపడు. ఈ పెపంచకంలో రెక్కలిర్సుకుని కష్టపడే నోడి బతుకే అంతంతమాత్రేం; యిగ కుంటిపచ్చి తన బతు కింకెట్టుండాల ? అమ్మ బతికుంటే ఇప్పుడు తనకి ఎట్టుండేదో ? అమ్మ బతికుండ ప్పుడు తనకాలు యింకా పడిపోలా. మార్కెట్టులో కూల్నాలి సేసుకుని బీడీముక్క గీడీముక్కకు కాణీ, అర్ధణాపోయినా దినాకి అర్ధరూపాయో పదణాలో అమ్మ సేతిలో పెట్టేనోడు తను. అమ్మ వొగ్గలాకు పుల్చుకూర ఎంతకమ్మగా సేసేది ! కారం మెతుకులు పెట్టినా కడుపునిండేది ! హుఁ- సచ్చి యాడుందో ! నా పెళ్ళికని-మరి ఎట్ట కూడబెట్టిందో ఏమో యిరవై రూపాయిబిళ్ళలు దారంసంచీలో గట్టిగాకట్టి యాన్నో సూర్లో పెట్టిందంట ! ఆట్ని కాత్తా ఎలికలు యీడ్సుకు బోయినయ్ అని ఓనాడు లబలబమంది. సేసింది తెలివి తక్కువపనయితే ఏడవటం దేనికని నేనంటే యినక నే

పోయిందిగా? యిఁక అటనే రాలిపోయి ది, నా పెళ్ళి కాలే దనుకుంటా. పోటమే మంచిదయిందిలే - ఒకటికి రెండు పానాలు అడుక్కొదింటా మాట్టం దేనికి? అయినా అమ్మ ఏమూర్తాన పోయిందో ఆనాట్నుంచే తను దిక్కులేని పచ్చాయి పోయినాడు. తన కాలు పడిపోయింది. కాలు పడిపోకుండా ఎసువంటి వైద్దికం సేత్తే నయమవుద్దో వైద్దికుడికి తెలవాల్సిందే గాని, తనకెట్టా తెలుసుద్ది? యింతకీ తన మొగమ్మీన ఏందో రాసుండది. అట్టరాసుండకనేబోతే పెళ్ళోరూ తన మొగంకల్లి అట్టెందుకు సూత్తారూ? అనుకుంటా కాకరిచ్చి వుమ్మేసి, కండవా యింకాత్తె బిగలాక్కొని, వొనుకుతా కూకుండాడు పాపడు.

ఈదురుగాలి కాత్తె తగ్గి వానజల్లు సాగింది. నెలవంక మబ్బుల్లోకి దూరి అటేటు లగెత్తుండది. ఎవురో కర్ర మోపు మీన వొంగిపోయి, వొనుకులు పక్కుడొంక మలుపుతిరిగి సల్లగా రాటం సొష్టంగా సూశాడు పాపడు.

సుండు నాయకుల కుక్క బొఁయ్‌మంది, ఆ మడిసిని సూసి. ఆ మడిసి మాట్టాడకుండా వొచ్చి లంబాడికొట్టుకాడ ఆగింది.

"ఈ కొట్టుమీన కూకుంటే ఎవురేం అనరుగా?" అం దా మడిసి కొట్టుఅరుగు ఎక్కుతా.

"కూసుని సూత్తే అదే తెలుసుద్ది" అన్నాడు పాపడు ఆ మడిసిని యిడవకుండా అటనే సూస్తా. గొబ్బిరిపేసుపాయలు దీసినట్టు ఆ మడిసి జుట్టు అట్టుండదేమనుకుండాడు పాపడు.

సన్నగా తీగెకిమల్లే వొంగిపోయిన ఆ మడిసి సల్లగా ఆ కొట్టుమూలకి సేరి గలగలమంటూ ఏందో సంచీకిమల్లే దింపుకుని ఆడే నక్కి కూకుండది.

"ఏవ్వూరేం?" అన్నాడు పాపడు కొట్టుమూలకి సూస్తా.

"ఏవ్వూరయితేయేంబాబూ, యింత అడుక్కుదింటానికి!" అంది ఆ మడిసి.

"చరేలే! అయితే అడుక్కుదింటానికన్నమాట నువ్వు యీడకి సేరింది - అయితే చరేలే!" అన్నాడు పాపడు.

"ఏం బాబూ అట్టంటావ్వూ? నాబోటోరికి యాణ్ణో కాడ అడుక్కుదినకబోతే ఎట్ట గడుసుద్ది బాబూ!" అంది ఆ మడిసి.

"బాబేంది బాబూ? యీడ యీ లంబాడి కొట్టుమీన బాబు లెవురయినా యిట్ట వొనుకుతా కూకుంటారెట్టా? ఇప్పుడంటే అన్నావుగానీ, తెల్లారి లెగిసినాక నన్ను బాబు గీబన మాక. నీ పేరేందేం?" అన్నాడు పాపడు.

"జుత్తుపోలి" అంది జుత్తుపోలి.

"యిహాహా - మాంబాగుందిలే" అంటూ నవ్వుకుండాడు పాపడు.

మరసనాడు తెల్లారంగానే జుత్తుపోలి జోలి తగిలించుకుని, ఓసేత్తో తాడుగట్టిన చీనారేకు డబ్బా, యింకో సేత్తో కర్రా పట్టుకుని ఒంటెకి మల్లే మెడ జాపుకుంటా వూళ్లోకి నడిసెల్లింది.

"తసదియ్య ఆడగూతురంటే అట్టుండాల!" అనుకుండాడు పాపడు.

మరదేందో జత్తుపోలిని ఆశే సూత్తుండకొద్దీ పాపడికి కడుపులో ఏళ్ళుపెట్టి కెలుకుతుండట్టయితుండది. అట్ట ఒంటెకి మల్లే పెతిదినం ఎల్లి ఆడీడ ఏం గీరుకొచ్చుద్దో ఏమో ఆ మూలకి సేరి మాట్లాడకుండా, సప్పిడికాకుండా కూకుని ఏం దేందో సప్పరిస్తున్నట్టుంటది. అడుక్కు దినేదానికి అంత సాటు దేనికీ? మీదబడి పీక్కు దింటారెట్టా? అడుక్కుని యింత దొరికితే తినేదీ, లేకబోతే పస్తుపండుకునేదీ, అంతేగాని అడుక్కు దినేవోరికాడ ఎవరన్నా గీకుకు దింటారెట్టా? మరి యిగనేంది యీ జత్తుపోలీ? అడుక్కుదింటానే తనని సీదరిచ్చుకుం టుండది. ఏవూరన్నా ఎల్లి అడుక్కుదింటే బాగుండు జత్తు పోలి. వుండట్టుండి పాపడికి అనుమానం ఏసింది. జత్తుపోలి తన మొగాన్ని వూళ్లోవోరికిమల్లేనే సూత్తుండదని- కడుపులో కెలికినట్టయింది పాపడికి.

ఆ రేత్తిరి యీదురుగాల్తో వానజల్లు పడ్తుండది వొనుకు పుట్టిస్తూ. ఆ రోజంతా పొండుకున్న పాపడు లెగవలేదు. సీకటి పడ్డాక వొకటి రెండుసార్లు కళ్లుదెరిసి కొట్టం మూల సూత్తే జత్తుపోలి అగుపించలా. ఆపైన మత్తులో వొళ్లు తెలవలేదు పాపడికి.

ఎంత రేత్తిరయిందో ఏమో - ఏందో సల్లగా తగిల్న ట్టయింది పాపడికి. కళ్ళుదెరిసి సూశాడు పాపడు. ఒక యిగ్రహం తన పక్కన కూకుని సల్లగా తాకుతుండది. ఒక్క పాలి పాపడి నోరు తడారిపోయింది.

“ఎవరూ-?” అన్నాడు పాపడు యినపడకుండా.

"నేనేలే జుత్తుపోలిని. యియ్యాల ఏం తిన్లేదా నువ్వు!" అంది జుత్తుపోలి.

నోట మాట రాటంలేదు పాపడికి. తన వొంటిమీన జుత్తుపోలి సెయిః సల్లగా జివుజివున లాగుతుండది!

"లెగు- నాకాడ పుల్చుముద్ద వుండది తిందువుగాని రా." పాపడి రెక్కపట్టుకుండది జుత్తుపోలి.

తన ఒల్లు ఎందుకో వొంగుతుండదనుకుండాడు పాపడు. తనని జుత్తుపోలి ఎతేసిందనుకుండ పాపడు సీకట్లో జుత్తుపోలి మొగంకల్లి సూశాడు.

సల్లగా సెయిపట్టుకొని కొట్టుమూలకి నడిపిచ్చుకెళ్లింది పాపణ్ణి, జుత్తుపోలి.

రత్తి కోక కట్టింది

కిట్టకాలవకు నీ రొచ్చిందంటే గూడెంలోవుండే కూల్జనం ఆ వాసన పీలుత్తా లెగిసి కూకుంటాకు. ఆ వాసన పీలుత్తేనే ఆళ్ళ మొగాలకి రంగొచ్చుద్ది. రంగురాటమంటే, కోత్తల్లో రాల్చుకుండ తిండిగింజలు ఎండదెబ్బలకిముంగల్నే నేలసుకు పోటాన, వడతీతసాగేతలికి నెర్రెబగిల్న రేగడిగడ్డన పీక్కు బోయిన డొక్కల్తో పొల్లాడ్తుండ జీవాలు, కిట్టకాలవతడి సల్లగా తగిలేతలికి, వానసినుకు తగిల్న కప్పలకిమల్లే బెకబెకమంటా తిండి గింజలకి నోళ్ళు దెరసుకు లెగసి కూకుంటారన్నమాట.

ఇగ సాగుతయి నాట్లు. నాట్లు సాగటవంటే కూల్జనం పుట్టిబద్దలయిన వుసుళ్ళకిమల్లే రేగడి బురదలో బూమి యావత్తూ యాడజూసినా తిరుగాడ్తా, పాటలుపాడ్తా, యీరంగా లేసుకుంటా, బురదనీలు సల్లుకుంటా, కోకలెగ్గట్టి, పంచలు బిగ్గట్టి, పిట్టలొచ్చి గింజను పట పట పట పొడుత్తూ పోయినట్టు చిట పట చిట పట మిసినీకిమల్లే నారునాడ్తా పోతారన్నమాట.

నాట్లు రాటమంటే, రంగుకోకలు కట్టుకుండ కూల్జనం ముటాదాన్లు నాలుగు పక్కలా కోపేసి నడిపిత్తావుంటే కొప్పుల్లో పూలుదోపుకుంటా, నోట్లో పువాకుముక్క ఏసుకుంటే ఏసుకుంటా, చీతాం అనుకుంటే చుబ్బాం అనుకుంటా, సేతిగాజులు సరిజూసుకుంటా, కాల కడాలు కొట్టుకుంటా, నాటుకు సోల్పున

పోతావుంటే పక్కపక్క అరుగులమీాన, రాత్తాపక్క సెల్లి మొగళ్ళకాడ, కాత్తే సుమారైన వూరిజనం నడుంకట్లేసుకూకుని, పువాకు యీానెల దీసుకుంటా నోళ్ళు దెరసుకు నీలు గారుత్తా సూత్తావుంటారన్నమాట.

ఈ యవదానంలో—కోడి పెట్టినగుడ్డు పిల్లయి కూకుండట్టు—నిన్న మొన్నదాకా ఎలికతోకల జడలేసుకుని ఏ అరుగుల మొత్తల్నబడ్తే ఆ యరుగు మొత్తలకాడ తచ్చాడ్తావుండే పిల్లముండలు యిట్ట తెలవకుండానే వుండట్టుండి, రంగు కోక లెగ్గట్టి నునుపెక్కన కట్మిస్తిలో ఆ వజాన కూాల్జనంలో పడి పోతావుంటే, కూాకుని పరిచ్చగా సూత్తావుండ అనువంటి సుమారయిన వూరిజనానికి నరాలపొట్టుదప్పి నీలుగార్తయ్యాన్న మాట.

అయితే యీామద్దెనే కాత్తె పెద్దమడ్సయిన రత్తికి ఎలిక జడబోయి బతికిమళ్లే కొప్పొచ్చి, పోయిన మార్నాలపండక్కి జేజి కొనిబెట్టిన ఎర్రకోక ఎగ్గట్టి, తెల్లగన్నేరుపూలు కొప్పులో తోపుకుంటా, అందన్లోబడి నాట్లకి ఎల్తావుంటే సూత్తాకూకుండ నలుగుజ్జనానికి తను ఎట్టగుపిత్తావుండది ఎట్ట తెల్సుద్ది?

శివమ్మగారి శివయ్య, బసమ్మగారి సుబ్బయ్య రాత్తా పక్క సింస్టుకింద పువాకు యీానె ల్దీసుకుంటా ఎల్తావుండే కూలి జనాన్ని - పూరకనే సూత్తా కూకుండారు.

'సుబ్బయ్యా?'

'ఏందిర శివయ్యా?'

'ఆ పొయ్యే మడ్సి మన రంగయ్య కూతురు రత్తేట్రా?' అన్నాడు శివయ్య మీాసకట్టు తుడుసుకుంటా.

'అదే సూస్తున్నా ?' అన్నాడు సుబ్బయ్య రత్తిపోకడ కనిబెట్టా.

'ఎదిగిందే!' అన్నాడు శివయ్య.

'పొండుకుమల్లే పండింది !' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'తల్లుమ్రండ మొయ, బల్‌గురిగా వాదిలావే మాట ?' అన్నాడు శివయ్య సుబ్బయ్యను అట్టోక సూపు జూసి.

'ఉండ విషయం అది సెప్పొద్దూ!' అన్నాడు సుబ్బయ్య సిన్నగా నవుతా.

'సినిమాకిమల్లే వుండదే !' అన్నాడు శివయ్య.

'సినిమా ఏందిరోవ్ శివయ్యా ?' అడిగాడు సుబ్బయ్య.

'ఎహె మొన్నంటే మొన్నద్దాకా ఎలికతోకకుమల్లే ఇంత జడేసుకుని తిరుగుతుండేదంటే!' అన్నాడు శివయ్య.

'ఎవరు రత్తేనా ? యీ మద్దెనే పెద్దమడ్స యిందంటలే' సెప్పాడు సుబ్బయ్య.

'యిగనేం, యిచారిస్తా వుండావన్న మాటా ? మరి మనిషే కొత్తదన్నట్టు మాట్టాడ్తావేరా సుబ్బయ్యా ?' అన్నాడు శివయ్య.

'ఓరిపోరా ఎంతసెడ్డా నీకుండంత రంది నాకేదుంది!' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'మరి జాడా తియ్యంది నీకెట్టతెల్సురా అది పెద్దమడ్స యిందనీ ?' అడిగాడు శివయ్య.

'అంతేనా! మడ్సినిజూత్తే ఆ మాత్రం తెలవదెట్టా ? అయినా ? నీకు నాకుమల్లే నలుగురు అనుకుంటావుంటే

యియన్నీ యినిపిచ్చుకోకబోయినా తెలుస్తావుంటయ్యా ?' యిడదీసినట్టు సెప్పాడు సుబ్బయ్య.

'అంతేననుకో' వొప్పుకున్నాడు శివయ్య.

'ఆళ్ళ జేజి దెలుసా ?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'ఎవరి జేజి ?' అన్నాడు శివయ్య.

'రత్తి జేజంటే ?'

'ఎవరు రోసెమ్మేనా ? అదిగేం రత్తి పక్కనేఎల్తా'.

'పక్కనే ఎల్తుండదంటూడూ. కరుసుకుని ఎల్తుంటే ?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'కాపలా ఎట్టా ?'

'మరేంది ! అబ్బో యీ ముసలోళ్ళ సంగతి యింకా నీకు బాగా తెలవదుగావాల్ను - చరేలే ! అస లీ రోసెమ్మ మాటకి ముంగలే రోక తెత్తుద్దంట !' అన్నాడు సుబ్బయ్య,

'ఏంటి, రత్తిమీాద ఎవరన్నా కన్నేస్తారనేనా ?'

'అదే దానాట.'

'ఆఁ, ముసల్ది ! ఓరిపోరా యీ గూడెంజనం మనకి కొత్తంటా ! అస లెందుకు ఫద్దినాలు నువు వోపికపట్టి సూడు, యవారం ఎట్టదిరుగుద్దో సెక్రం దిరిగినట్టు !' అన్నాడు శివయ్య.

'ముసలాళ్ళకి కక్కుర్తి బోహు జాస్తంటలే' యింత సిన్న ఎండిబిల్ల సేతిలో బడ్తేసరి' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'మరిగనేం !' అన్నాడు శివయ్య.

'అన్నట్టు ఎంకట్రామయ్య నాల్దినాల్నుంచి యీ రోసెమ్మోళ్ళ గుడిసెలకాడే తిరుగుతావుండాడంట దేనికనబ్బా ?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'ఎవరు అంకమ్మగారి ఎంకట్రామయ్యా ?'

'మరింకెవరు ఆఘగాకుంటె ?'

'ఆరి – ఆణ్ణోపాలి నలగబొడవాల్చిందే!' అన్నాడు శివయ్య.

'పెళ్ళోడికన్నా రత్తిమీనే! అందుట్టో ఈడు జేరాడా-' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'నువుమటుకు వూరకనే వుండేవోడివికాదే!' అన్నాడు శివయ్య.

'చా, నీతోడు! అసలు గూడెంసాయలకి ఎల్లే వారం పద్దినాలయితే! యింకా నువేమన్నా బోగట్టా జేశావేమోనని అడుగుదామనుకుంటుంటే ?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'ఏంది–? తల్లుండమొయ నువురా మనగాడివంటే సుబ్బయ్యా! అసలందుగ్గాదూ నీకు కళవారుమణేలాఅని పేరొచ్చింది! పేడతక్కడని కతో టుండదిలే; అట్టుండది నీ యవారం జూస్తే.

'అబ్బే గూడెంక ల్లేమన్నా ఎల్తుండావేమోనని అడిగాలే' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'ఎహె, యిదియ్యాల కోకగట్టుకు అగుపిస్తే చూడాల్సొచ్చిందిగాని యింతకిముంగల దీనిమొగం ఎవరుజూశారూ?' అన్నాడు శివయ్య.

'అన్నట్టు రోసెమ్మోళ్ళు ఎంకట్రామయ్యా సేనుకే నాట్లుకుపోయింది, తెల్సా ?'

'ఆఁ! తస్సదియ్యా, ఆడ్రా వాంటిసేకిమీద యవారం నడుపుతాడూ! అప్పుడే జాడాదీశావే - నువ్వు వూరుకుంటా!' అన్నాడు శివయ్యా.

'ఆఁ, యిందాక ఎంకయ్యంటుంటే తెల్సిందిగాని లేకబోతే నాకిదేనెట్టా పనీ - యింకా నయం!' అన్నాడు సుబ్బయ్యా.

'మరి నువ్వు యింకా మొదలుపెట్టించలేదేం నాట్లూ?' అన్నాడు శివయ్యా.

'యింకా నీరెక్కండే! మీరో?' అన్నాడు సుబ్బయ్యా.

'మాదీ మీతోపాటే అవుతుందిలే. అన్నట్టు మంగి ఏమంటున్నదీ?' అన్నాడు శివయ్యా.

'అదా——! అబ్బే దాని మొగంజూసే నాలుగయిదు నెల్లయితే, ఆ రోజులన్నీ పోయినయిలే శివయ్యా, యిప్పుడేందో మనదార్న మనంపోతే బాగుండు ననిపిస్తున్నది' అన్నాడు సుబ్బయ్యా.

'అబ్బొచ్! యీ సుబ్బయ్యా పెద్దమడిసైతుండట్టుందే! ఓరి పోరా నాకాడంట నీసార్యా? కిందట నూర్పిళ్ళప్పుడు కదంట్రా మంగిని ఆ డొంకలకాడ దారి దప్పించి మీ సాయిడీ లోకి తీసికెల్లిందీ!' అన్నాడు శివయ్యా.

'సరేలే! యింతే నన్నమాట నీకు తెల్సింది! దానంతట అదేగా ఎంటపడిందీ!' అన్నాడు సుబ్బయ్యా.

'ఓరి పోరా నీ మాటలకేం వొచ్చిందీ! మంగి సంగతి నాకు తెలియదూ, లబోయ్ దిబాయ్ మంటూ అదావజాన ఏడ్సిబోతే?' అన్నాడు శివయ్యా.

'నీ కాడికొచ్చి ఏడ్సుకుండదేం? ఓరి పోరా నువ్వుమటుకు దాన్ని వూరకనే పోనిచ్చావంటా?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'నేనా-! తెలవక ఏదో ఒక్క-పాలి బుద్ది గెడ్డి తిన్నదనుకో. ఎట్టయితే యేం అదేం ఆశబెట్టావో ఏమో సివరకి అది ఎటూ గాకుండా ఎల్లి, ఆ ముసలోణ్ణి పెళ్లిజేసుకుండె!' అన్నాడు శివయ్య. 'సరే, దానికి ఆ ముసలాడే దేముడికిమల్లే వుండే! పోనిద్దూ యిప్పుడెందుకొచ్చింది ఆ పాతపురానమంతా,' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'నిజమంతే ననుకో,' అన్నాడు శివయ్య.

'రత్తి బహుగెట్టిది – అది నడకెట్ట నడుసుద్దో సూశావుగా?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'సూసేతలికే కరెంటుకొట్టినట్టు తల్దిరుగుతే?' అన్నాడు శివయ్య.

'అయినా వృత్త పిల్లముండలే?' అన్నాడు సుబ్బయ్య.

'యియ్యాలేగా అది కోకగట్టింది?' అన్నాడు శివయ్య.

'అంతేననుకో నీకాడ చేబోలు వువాకుండట్టుందే-?'

'కావలెట్టా?'

'కావాలా-? తేతేతే-'

* * *

తెల్లారి సింగారిచ్చుకు నాటు కెల్లిన రంగుకోకల కూల్జనం మాపిటేలకి పంటకాలవలకాడ, సెరువు సెప్టాలకాడ, వొంటిమీన ఆడీడ కొట్టుకుండ బురద – కాళ్ళ కడాలూ, సేతిగాజులు సుబ్బరంగా కడుక్క-ని, గీగానుంటా కూలిగింజలు కొలిపిచ్చుకునేవోరూ, యింటికాడ పిల్లోళ్ళేడుత్తా వుంటారని అటెటు

లగెత్తేవోళ్ళూ, బుడలోకి మిరపగాయ బొరపగాయలనీ, ఎర్ర గెడ్డ తెల్ల గెడ్డలనీ, మరసనాటికి గొబ్బరిసవ్వఁకు ఎట్టననుకుంటా చీసాకాయిలకి లగెత్తేవోరూ, మొగోళ్ళకి పువాకనుకుంటా, బుడ్డోడికి కాత్తేమన్నా పెట్టమంటా ఊళ్ళో ఆమూల, యీమూల, కోవటికొట్లకాడ కాళ్ళకడాల మోత బుట్టిచ్చి, సివరకి తోలేసినట్టు ఎటుజనం అటు సల్లసల్లగా గూడెం సేరుకుండారు.

కొత్తగా కోకగట్టి జనం మద్దెకొచ్చిపడ్డ రత్తికి ఆయాల మనసంతా - బిర్జిమీన రవిలుబండి లగెత్తినట్టు - కొట్టుకుంది. అదేందో రాత్తామీన నడుత్తున్నంతలెక్కా పక్కపక్క అరుగులమీన, సెట్లకింద కూకుండ మొగజనం రెండేసి రెండేసి బారల ముల్లుకర్రలు దీసుకుని తన ఎర్రకోకమీన పొడుత్తా వుండత్తే అనిపించింది రత్తికి. యీ మడుసులు తను యిన్నాల మించీ ఎరిగిన మడుసులు కారు. యీళ్ళ కళ్లు కోటయకొండ తిరనాల్లో వెలట్రీ దీపాలకిమల్లే దగదగ మెరుత్తుండయి.

'నాటేస్తున్నంత లెక్కా ఆ ఎంకట్రామయ్య పొద్దు తిరుగుడు పువ్వుకుమల్లె తనేటు తిరుగుతుంటే అటు తిరుగుతానే వుండాడు. అయినా ఎర్రకోక బొహు బాగుంది. చీతాయ్, ఎంకాయ్, యీరావుఁలు ఎర్రకోక ఎట్టుండా వుండదన్నారు. అందుకేగావాఁలు రాత్తాపక్క జనం అట్టాజూశారు? అయినా యిదేఁది పాడూ, కొత్తకోక కట్టుకుంటే పొడిసినట్టు ఆవజాన సూడాలెట్టా? చీ పాడూ, చిగ్గేసుద్దీ! అదేందిమరీ ఆ ఎంకట్రామయ్య యాడో జబ్బునపడి లెగిసినోడికిమల్లె అట్ట

జూత్తాడూ! నిజంగా అదేందో జబ్బే యీళ్ళకి - యేమో పాడు-' అని ఎట్టెట్టనో అనుకుండది రత్తి.

అయ్య బువదిని బయట మంచాం వేసుకుని సెంచుకర్ర వూదుకుంటూ కూకుండాడు. జేజి అమ్మకీ, పిన్నావుకూ, రత్తికి కంచాలు పెడ్తావుంది బువ దింటానికి.

ఆయాల్దాకా కుండలో గాబుల్లో పిన్నావుతో బాయి కాణ్ణుంచి నీలుదెచ్చి పోత్తావుండ రత్తికె తెల్లారినాట్లకు తన కొత్తకోకమీన బురదమచ్చ లుంటయ్యనిపించింది.

'అమ్మోవ్, సెరువుకాడ కోక జాడిచ్చుకొత్తానే!' అమ్మ నడిగింది రత్తి.

'యీవర్దాకా ఏంజేశావే - తెల్లారి జాడిచ్చుకుందు వులే' అంది అమ్మ.

'నాటు కెళ్ళేయాలకు ఎట్టారుద్దమ్మా! దొబ్బ నెల్లొత్తా నమ్మా' అంది రత్తి.

'ఓ యబ్బో! కొత్తకోక గట్టిందిగాని నాటెయిదు గావాల యీపిల్ల! ఏం అదిరిపత్తుండదమ్మోవ్ నీ కూతురూ! యిగ సాల్లే సంబడం, పెట్టెలో దాసుకో పండక్కి బొండ కట్టంటూ కట్టుకుందువుగాని. యియ్యాల కట్టుకుండది సాల్లే - నిచ్చేపమంటి కొత్తకోకనిగాత్తా బురదనీలల్లో పొల్లిచ్చుద్దంట సూడమ్మోన్ నీ కూతుకు!' అంది జేజి.

'ఆఁ, యీవిడే మాగాంగా కొనిబెట్టింది; మా అయ్య నడిగి నే నింకోటి కొనిబెట్టిచ్చుకోననుకుండావా?' అంది రత్తి.

'అయ్యో వగలూ! మీ అయ్యొకటి కొనిబెడ్తే నీ మొగుడెన్ని కొనిబెడ్తాడే పిల్లా?' అంది జేజి ముచ్చటగా.

'తెల్లారి లెగుత్తే యీయిడ కెప్పుడూ మొగుళ్ళే - సూడమ్మా!' అంది రత్తి.

'అమ్మ బుల్లో! యిప్పట్నుంచి ఏం ఎగిరిపత్తుందదమ్మోవ్, నీ కూతురూ! సూత్తుండావుగా, యిప్పుడెల్లి ఆ చెరువుకాడ కోక జాడిచ్చొద్దంట నీకూతురు!' అంది జేజి.

'అయితే నువ్వు కూడు దినవంటే రత్తి, మేం కూకుంటుండాం, యామోనమ్మ యీపిల్లతో సావుగుండది,' అంది అమ్మ.

'దానికి కోకతోనే కడుపు నిండుతుండె,' అంది పిన్నాం, కంచాంకల్లి సూత్తా.

'రేపుటికి పరికినీ కట్టుకోరాదంటే? యిప్పట్నుంచీ కోక లేందమ్మా యీ పిల్లకూ?' అంది అమ్మ.

'యిగ సాల్లే వూరుకో! యింకా పరికినా లేపిచ్చొద్దంట యీవేందో! పిన్నాం కోకేవన్నా కట్టుకుందువులే యిప్పుడేడకి బోతావు నీకట్టో,' అంది జేజి.

'ఆడ నాకుమటుకేం వుండయ్యావమ్మోవ్ కోకలూ,' అంటన్నది పిన్నాం.

'వుప్పుడు నీ బంగార మేం పీక్క దిన్లేములే నువ్వు వూరుకోమ్మా. గాబుకాడ దొబ్బున జాడిచ్చుకురారాదంటే యాడికో వుప్పుడు పడిబోకబోతే?' అంది అమ్మ.

'సచ్చేట్టు దెచ్చిన నీలన్ని వుప్పుడీమె కోకలు జాడిత్తా కూకుంటదిగావాలు?' అంటున్నది పిన్నాం.

'నువ్వేమ్మా తెచ్చిందీ? సూడమ్మా-?' అంటన్నది రత్తి.

'యిగ యియ్యాల యీాళ్ళతో కూడుదిన్నట్టే! గబగబ బావికాడ కెల్లి రెండుబుంగలు నీలు దెచ్చుకుని యీాడే గుంజకో రాదంటే కోకా - ఎల్లవేందే రత్తాం?' అంది అమ్మ, పేసీ లెందుకంటా.

'ఆవ్!' అంది రత్తి బుంగ సేతబట్టా.

'పిల్లముండను ఒక్కత్తెనే సీకట్లోపంపుద్ది?' అంది జేజి.

• 'హూఁ, నంగనాసి- నే లెగవలేనమ్మా వుప్పుడు-అసలే వొల్లంతా యిరగ్గొట్టినట్టుంది,' అంది పిన్నాం.

'నిన్నెవురేం రామన్లా పాపం-' అంటన్నది రత్తి.

'యిదిగో రత్తాం' అంటా యిసుగుతో అమ్మ లెగవక తలికే బయట సెంచుక్రం మైకంలోపడ్డ అయ్యని దాటి రాత్తా మీానకొచ్చి వాలింది రత్తి బుంగా, సేదతో.

పెయ్యదూడను పాల కొదిల్నట్టు - మద్దె మద్దె ఆరీసు సూడకుండా - ఎగిరెగుర్తా గబగబ బాయిదెగ్గిరకి పేర్తావుండ రత్తికి, ఎంకట్రామయ్య గొడ్డసావిడికాడి కొచ్చేతలికి తత్తర బుట్టింది.

'ఎవరా ఎల్లేది?' అన్నదా యిగ్రహం దారిమయీాని కొచ్చి నిలబడ్డా. అది ఎంకట్రామయ్య కంటం. మట్టిబుంగ తాప్పున బూమ్మీానపడి ఎయ్యిసెక్కలుగా పగలాల్సిందిగాని- తెప్పకొయ్యని కరుసుకుండట్టు కర్సుకుంది బుంగకు రత్తి.

'ర-ర-ర-ర-త్తిని-' మాట కొట్టుకుంది రత్తికి.

ఎంకట్రామయ్య 'ఎందుకో సప్పరిత్తుండా డనుకుంది రత్తి.

'యాాడికో ఎగురుకుంటా పోతావుండావే - ఎనక మీా జేజి లేదెట్టా?' అన్నాడు ఎంకట్రామయ్య సేతులు పిసుక్కుంటా.

'కోకజాడిచ్చుకోను - దొంబ్బన - ఎల్లమంటేనీ-' రత్తి నాలిక మడ్తబడింది.

'యిగనేం - యిదిగో-' సీకట్లో అటిటు సూశాడు ఎంకట్రామయ్య.

'ఆఁ-?' అంది రత్తి.

'కాత్తె నీతో పనుండదే-'

'ఓమ్మో-!'

'ఎహె ఊరకనేలే అరవమాకా - యిప్పుడే ఎల్లువు గాని, సాయిట్లోకి వొత్తావెట్టా-?' ఎచ్చగా ఎంకట్రామయ్య సావిడి గోడసాటుకు లాగాడు రత్తిని ఏంలేదంటా.

'ఏంచీ - యాడికో అట్టగుంజుతాడేం - యిదేందమ్మో-వామ్మో-' ఎంకట్రామయ్య కళ్లు వెలట్రీదీపాలకిమల్లే అట్టెలిగినయ్యో లేదో, యిదిలించి దూసుకుండ దూసుకోటం- ఎల్లి బాయికాడ ఆవురావురుమంటా పడ్డోసెళ్ళ నీలుతాగిన రత్తికి వొల్లంతా సెమటలుబట్టి గుడ్డల్లడిసినై.

'ఎవురు - ఏంది రత్తోవ్ అదేమొయిన నీలు దాగుతుండావ్?' అన్నది నీలకొచ్చి నిలబడ్డ చీతాం,

'ఎవరు - చీతాం - యదవ - సెడ్డదప్పికయిందే చీతాం - చీతాం -?' అంది రత్తి దడదడమంటా.

'ఏందే రత్తి?' అంది చీతాం.

'నువేనా, యింకా ఎవురో అనుకుండాలే - దొంబ్బన నీలు లాగమ్మో యిద్దురం కాత్తెలెక్క కల్చెల్దాం -'

చీతాన్ని సాటుజేసుకుని ఎంకట్రామయ్య సావిడిదాట్న రత్తి యింకాత్తెలెక్క బొయినాక యిగ పరవాలేదనుకుంటా

చీత్కాంతో సీలి గబగబ యింటికి మల్లింది ఆడీడ ఎల్దురు సూసుకుంటా.

గబగబ యీది మలుపుకుండా వొచ్చి - పాలుగు దిగేసి నట్టు అటనే నిలబడిపోయి - అట్ట మొగంమీనకి తొంగిసూసిందా యిగ్రహం.

'ఎవురూ - ?' అంది రత్తి, చినిమా జూసినట్టయి.

'నే సుబ్బయ్యాన్నే - మా శివయ్యేమో ననుకుండా లే - నువు రత్తివెట్టా ?' అన్నాడు సుబ్బయ్యా జడుగుతా.

'వుండు ఎల్లాల -'

'ఎల్దువులే -'

'యిగ సాల్లే లెగు -'

'ఎవురయా లేల్లే' - అంటన్న సుబ్బయ్యాకు పటపటపట నరాలు తెగినట్టయి సేతులు లెగుత్తుండయ్యో లేదో -

'టాప్' మని యీపుమీద పెట్లదిమ్మ మోగేతలికి - బత్తా ఎత్తేసేనట్టు - బూమ్మీనకి పల్టీకొట్టి పొందుకుండాడు సుబ్బయ్యా.

'యదవా !' అన్న దాయిగ్రహం సుబ్బయ్యాను వొంగిసూత్తా.

'ఓరి శివయ్యోవ్ - సత్తిన్నా -' అని మూలిగాడు సుబ్బయ్యా యీపుమీన సేతుల్తో అటనే లెగిసి కూకుంటా.

'ఎవురు సుబ్బయ్యా - సచ్చావ్రా నాయినా -' గబగబ సుబ్బయ్యాను వాటేసుకుని లెగవదీశాడు శివయ్యా.

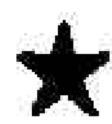
'యిదేందిర శివయ్యోవ్ -'

'అరెరెరె – ఎంకట్రామయ్యా ఏటుకు సచ్చాడనుకంటిని గందట్రా సుబ్బయ్యా –'

'పొళ్ళొద్దన్నండ్రా – కాత్తె వాటేసుకోరా నాయనా–'

*　　　*　　　*

ఆ రేత్తిరి ఎర్రకోళసుట్టూతా వెలట్టీదీపాలు గిర్ గిరా తిరుగుతూ టావ్ టావ్ మంటా పగుల్తుండట్టు కలగంటన్న రత్తి సుట్టూసల్లగా లెగిసిన జేజి యింత వుప్పుగల్లుదిగదుడ్సి బారేసింది.

పాలెంలో బొమ్మలాట

ఎంకటసుబ్బయ్యగోరి బుడ్డజీతగాడు సూరాయి నెత్తిన కండవా ఏసుకుని ముక్కు ఎగదోసుకుంటూ లోన ఏందేందో గొనుక్కుంటూ సత్రంకాడ రావిసెట్టుదెగ్గిర కొచ్చేతలికి ఆడ తోలుబొమ్మలాట పందిరి అప్పుడే లెగిసి కూకుండది. పందిరి అట్ట సూసీసూడకతలికే నీలకుండ పగిలి నీలుకార్నట్టు సూరాయి పానం ఆటనే దిగిజారిపోయింది.

అసలు సూరాయి యిసువంటి బొమ్మలాటలు సూసే పద్దతే వేరు. బొమ్మలాట ఆడేనాటికి పద్దినాల ముంగల బలానిదినం బలాని సోట, బలాని ముటావోరు, బలాని తోల్బొమ్మలాట ఆడ్తారని వూరికి ముంగల సూరాయి పెతోరికీ సెప్పాల. ఆ మయిన ముటావోరు వూళ్ళో కొచ్చి దిగినాక ఆ రందర్తో పరాసికాలాడ్తా, దెగ్గిరదెగ్గిర తిరిగి పందిరి ఏసేయాలా, బొమ్మలాట మొదలు బెట్టేముంగలాకుర్ర సంచును పందిరి సాయలకు రానీకుండా ఓ కోపు కాత్తా, మద్దె మద్దె ముటా నోర్కి వుసారెక్కిత్తా వుండాల. అసువంటి పద్దతి యిప్పుడు పెడదిరిగింది.

ఎప్పుడో పద్దినాలకి ముంగలే తెల్సింది సూరాయికి నాంచారిముటా వొచ్చి పాలెంలో సత్రంకాడ రావిసెట్టుకింద బొమ్మలాట ఆడబోతుండారని. ఈ సమాశారం అట్ట

తెల్పిందో లేదో ఎంటనే సూరాయి గెహించాడు. అయ్యో తనిని ఎంకటసుబ్బయ్యగో రెంటో జీతానికి కుదుస్తా ఆరి గొడ్డ సాయిట్టో గొడ్డతోబాటు కట్టేసి పొయ్యాడని;

కన్నీకటి పడేయాలకి పుగాకుపాయలు సీల్సుకుంటా ఎంకటసుబ్బయ్యగోరు పాలెంలో బొమ్మలాట యవారాలేందో యిశారిద్దామని బయలెల్లి అట్ట మలుపు తిరిగాడో లేదో సూరాయి గొడ్డసాయిట్టోంచి సల్లగా జారి సత్రంకాడికొచ్చి నిలబడ్డాడు.

తెల్లారి నాంచారి ముటా సెరువుగట్టుమీనకుండా పాలెంలోకి రాటం గొడ్డసాయిడి గోడెక్కి ఎప్పుడో సూశాడు సూరాయి. ఇంకూసేపటికి నాంచారి ముటా బాపనయ్య బజాన్లోకొచ్చి వొత్తావుంటే ఎనికెత్తే కొండాయ్, కోటాయ్, కాంతాయ్, రంగాయ్, రత్తాయ్‌ల్తోబాటు జడెగెస్కుంటా సీతాయి రావటం సూసిన సూరాయి సాయిడిసూరుకు అటనే కరుసుకపొయ్యాడు.

నాంచారి ముటా పాలెంలోకి జేస్టట్టు తెలిసి మోత లెగిసి పోతావుంటే, యీడ గొడ్లసాయిట్లో సందేలదాకా నెవరేత్తా కూకుండ సూరాయి ఎంకటసుబ్బయ్యగోరు అట్టఎల్లి సందు తిరగనే తిరిగేతలికి కూతకూసి ఎలకాడకొచ్చిపడ్డట్టు సత్రంకాడికొచ్చిపడ్డాడు.

అయితే ఏం-పందిరి అప్పుడే లెగిసి కూకుండది. తన సెయి తగలందే ఆ పందిరి లెగిసి కూకుండది! మందనించి దారి దప్పిన దూడకిమల్లే పందిరి సుట్టూతా సూత్తుండ సూరాయికి పందిరికి కాత్తె పెడగా కోపుగాసిన పోలీసులకిమల్లే కొండాయ్,

కోటాయ్, కాంతాయ్, రంగాయ్, రత్తాయిలు సోల్పన నిలబడుంటం పయినంగా అగుపించింది. ఒక్కపాలి యీపుమీన బురదమట్ట పాకినట్టయింది సూరాయికి.

అయ్య తనని ఎంకటసుబ్బయ్యగోరి గొడ్డసాయిట్లో కట్టెయ్యకనేబోతే తనకన్న ముంగలగా కొండాయి ముటా ఆవజాన ఆడ నిలబడుండేదేనా ?

"ఆర్నీ సూరాయ్ !" అని అరిశాడు కొండాయి.

"ఆర్నీ సూరాయ్!" అనరిశారు కోటాయి, కాంతాయ్, రంగాయ్, రత్తాయిలు.

"ఆళ్ళదే యీడ పెత్తనం. తనని పదామడ ఎనిక్కి నెట్టారాళ్ళు" అనుకుండాడు సూరాయి.

"ఓరి ర్రారార సూరాయోవ్!" అనరిశారు కొండాయి ముటా.

"ఆళ్ళయ్యోళ్ళు ఆళ్ళని యాడికిబోతానంటే ఆడకి పోనిత్తారు. ఆళ్ళయ్యోళ్ళు మంచోళ్ళు" అనుకుండాడు సూరాయి.

"ఇంటి కెళ్లి యిప్పుడే వొత్తాలేరా !" అంటా సూరాయి అట్ట ముంగలికి ఒక్క అడుగు ఏశాడో లేదో లంబాడి కొట్టుపక్కనించి కక్షికిమల్లే వొత్తుండ ఎంకటసుబ్బయ్య గోప అట్ట అగుపించేతలికి, యిగ అట్టనే ఎనిక్కి తిరిగి లగెత్తిన లగెత్తడంర త్తమ్మసందుమలుపుకాడికొచ్చిపడ్డాడు సూరాయ్.

"ఒరేయ్!" అంది మలుపు మొత్తనుండ ఆ యిగ్రహం.

"అమ్మ సత్తినోరయ్యో"- అంటా అటనే ఆ యిగ్గహం మిన్నానకు వోరిగాడు సూరాయ్ సీకట్లో ఏది ఏదయిందీ తెలవక.

"అమ్మ సంపావురా సూరాయో" అంది ఆ యిగ్గహం సూరాయిని గెట్టిగా వాటేసుకుంటూ.

"ఎవరూ!" అన్నాడు సూరాయి యిగ్గహం జడ సేతికి తగిలేతలికి కాత్తె తెప్పరిల్లుకుంటూ.

"సీతాయిన్నా నేనూ, సంపిటివిగదంట్రా సూరాయ్."

"సీతాయ్! నువ్వేనంటే?"

"నేనేరా సూరాయ్."

"ఆసి నువ్వేనంటే నిజంగా ? అడలుకుసత్తినిగదంటే దెయ్యం పీకనేపీకిందనీ-"

"ఛీ సచ్చినోడా అరవమాక."

"అవరన్లేయే సీతాయ్, ఇటిగో, ఏందే నువ్విడ సేత్తుండదీ ?"

"నువు అట్నుంచి లగెత్తుకురాటం సూసి యీడ యిట్ట నిలబడ్డానూ, ఆమైన నువొచ్చి మాట యినిపిచ్చుకోకుండానే మీదబడ్డివి!"

"సంపావుగదంటే !"

"సాల్లే వూరోకొ--ఇంకా మీనబడీ, సూడయ్యా పాపం!"

"తెలవలేదులేయే సీతాం - దెబ్బతగిలిందంటే ! పానీలే, మరి యెందుకే మూలనుంచుండావూ ?"

"నీకోసమే రా"

"నా కోసమంటే !"

"అవున్నా"

"ఎందుకే నాకోసం?"

"ఒరే సూరారావోవ్, నే బొమ్మలాట కెల్తుండాగా?" అంది సీతాయ్.

"యేందీ?" అన్నాడు సూరాయ్.

"నే నాంచారయ్య బొమ్మలాట కెల్తుండాగా! మా జేజి నన్ను తీసికెల్తానంది?" అంది సీతాయ్.

"నిజింగానంటే?"

"నిజంగానేరా, కావాలంటే మాజేజి నెళ్లిఅడుగు. తెల్సుద్ది."

"మీ అయ్య ఎల్లమన్నాడంటే?"

"అయ్యా, మా అమ్మా అంతా ఎల్లమన్నారు నన్ను."

"పానీలేవే సీతాం, నీకేం, నువ్వు ఎట్టనన్నా ఎల్తావు."

"అదేందిరా సూరాయ్? మరి నువ్వుగూడా రాటం లేదంట్రా?"

"మా అయ్య నన్ను పోనీయడు."

"ఎందుకని పోనియ్యడ్రా మీ అయ్య నిన్నూ?"

"ఎంకట సుబ్బయ్యగోరి గొడ్లసాయిడి యిడిసి రావద్దంటాడు."

"అదేందిరా? బొమ్మలాటన్నా సూడనీయడంట్రా మీ అయ్య?"

"నీకు తెలవదు లేయే మా అయ్యసంగతీ."

"మొగులు నీ వడిగావంట్రా మీ అయ్యనూ?"

"నే నడక్కేం! ఎందుకనమ్మా, నాలుగు తన్నించు కోనా?"

"వృత్తినే తంతాడంట్రా మీ అయ్యా?"

"వృత్తినే ఏం తంతాడో తెలువదుగాని - ఎట్టానబ్బా?"

"ఎట్టనేందిరా ఎల్లి అడక్కా, మొగులు అడక్కుండానే ఎట్టానంటాడేం? ఒరేయ్ అంతమంది బొమ్మలాట సూత్తారు, నువు సూత్తే మీ అయ్య తప్పంటాడంట్రా?"

"అనడనుకో, మరి యీ ఎంకటసుబ్బయ్యగోరి గొడ్డ సాయిడి సంగతేమంటా?"

"ఆళ్ళుమట్టుకు రారంట్రా బొమ్మలాటసూడనూ?"

"ఎందుకు రారూ! ఆళ్ళొచ్చి నన్ను గొడ్లసాయిట్లో పండుకోమంటారు."

"ఏందిరా అనేది, ఆరి గొడ్లసంగతి ఆరికన్న నీ కెక్కు వెట్టా?"

"బలేదానివే యింకా నయం! అయితే నాకు డబ్బిచ్చి జీతానికి పెట్టుకుండది పని ఎగ్గొట్టమనెట్టా?"

"ఎవు రన్నారూ, రేత్తిరి గొడ్డు నిదరబోతుంటే నువ్వాడ దేనికంటాకుగానీ? ఒరేయ్ బొమ్మలాటన్నా సూడక బోతే యింగ నువేం మన్సివిరా?"

"అదే సూత్తుండా. పేసీ వొత్తే ఎట్ట నబ్బా-?"

"ఎహా ఏం పేసీ రామలే. ఒక్కపూట - అందుట్లో యిట్టాటి సమయంలో-ఎల్లి అడగరా మీ అయ్యనీ! మీ అయ్య మంచోళ్ళేరా నాకు తెల్సా."

"ఏం మంచో నాకు తెలవటంలా-"

"సక్కగా మాజేజి వొళ్ళో పొండుకుని, తెల్లార్లా బొమ్మ లాట సూత్తా" అంటున్నది సీతాయి.

"ఆఁ, సూశావులే" అన్నాడు సూరాయి.

"రావణాయుద్ధం సెబతాడంట నాంచారయ్య! అబ్బ! నువ్వు శెలగాల్సిందేనంట! నాంచారయ్య అల్లుడు కేతిగాణ్ణి పట్టే కడుపుబ్బిపోవాల్సిందేనంట! నాంచారయ్య పెళ్లాం బంగారక్క పాటలు బహు యిసురుగా పాడుద్దంట! సెన్నా పట్టందాకా మోత బుట్టిందంట నాంచారయ్య బొమ్మలాటంటే-" అనుకుంటున్నది సీతాయ్.

"ఇదిగో సీతామోవ్-"అన్నాడు సూరాయ్ కాకబుట్టి. "ఓరి పోరా; నీకన్న ఆకొండాయోళ్ళే నయం" అంది సీతాయి.

"యిదిగో! ఇయాల అరఅర బెమ్మదేవుంట అడ్డాం ఒచ్చి నిలబడ్డాచరే, యీ నక్కా సూరాయి బలాని సత్రం కాడ, రావిసెట్టు ఇవకాడ, ఏపసెట్టు వాలుకొమ్మమీన కూకుని, నాంచారయ్య బొమ్మలాటగనక సూడకనేబోతే - హా రాథణా! - " అంటా గిరుక్కున సెక్రం దిరిగినట్టు తిరిగి బఁయ్ మంటా యింటేపు లగెత్తుకెల్లాడు సూరాయి; సీతాయి అటనే నోరు దెరుసుకు సూత్తుంటే.

ఆమయిన యియాల బొమ్మలాట యవారం ఐసాపైసా తేలవాల్సిందేననుకుంటా వుసిమీన ఇంటికాడిదాకా వచ్చిన సూరాయి యింటిముంగల అరుక్కాడ అటనే జారిపొయ్యాడు, అంతరిచ్చాన దారం తెగిన గాలిపటానికిమల్లే.

ఇంటో అయ్య వుండాడు. అమ్మా, అయ్యా ఏందో జోరుమీన మాట్టాడ్తుండారు. ఇగ అటనే అరుగుమొత్తకాడ సీకట్టో నక్కాడు సూరాయి.

"ఏందయ్యోవ్ పెట్టిలోంచి ఎర్రకండవా తీత్తుండావ్ ?" అంటుండది అమ్మ.

"తీత్తే తీశాన్లేం నువాడ కూకో. పెళిదీ నీకు కావాల్సిందే నెట్టా ?" అంటుండాడయ్య.

"పెళిదీ ఎవురిగ్గావాలా? రేత్తిరిపూట పెట్టిలోవుండ ఎర్రకండవాతో ఏం పనొచ్చిందా అనడిగా, తప్పెట్టా ?" అంది అమ్మ.

"ఎవు డన్నాడు తప్పనీ. దురగమ్మకుమల్లే ఆ డేదో మూల కూకుండా వనుకుంటే అప్పుడే తగుల్కొంటివి. వూరకనే పెట్టిలో వుంటే ఏసుకుంటుండా. కొనుక్కు తెచ్చుకుండది ఏసుకుంటానికి కాదెట్టా ?" అన్నాడు అయ్య.

"ఏసుకుంటే ఎవురి కేం బట్టిందీ. ఇన్నాలనించి పెట్టిలో వూరకనే వుండదిగా. ఈ రేత్తి రేం పనొచ్చిందీ ?" అంది అమ్మ.

"బువ దిన్నాక ఎంకయ్య ఓపాలి రామంటే ఎల్తుండాలే–సానా పనుండది – నువ్వూరికే బురదమట్ట ఎగిరిన ట్టెగరమాక" అన్నాడు అయ్య.

"బురదమట్ట గిరదమట్ట అనమాక. అయితే ఎంకయ్య ఎర్రకండవా ఏసుకునిగాని రావద్దన్నా డెట్టా ?" అంది అమ్మ.

"ఏహె రమ్మన్లేదులే, రేక్కంప తగుల్కుండట్టు తగుల్కుండావు. పెట్టిలో సెదపురుగేమన్నా సేరిందేమోనని సూసి, పానీగండా అని వూరకనే కండవా ఏసుకుంటే రాగం మొదులు బెట్టావే యిడవకుండా ?" అన్నాడు అయ్య.

"ఆహాఁ, అట్టనా ! అయితే కూసేపుండు. నా ఆకుపచ్చ కోకగూడ సెదలేమన్నా పట్టినయ్యేమో సూడనీ–"

"సెదలేం పట్టలేదుగానీ ఇపుడు సీకోకలు గీకలేం తియ్యి మాశ-అహఁ-అదేందీ పచ్చకోక కట్టుకుంటుండవ్?" అంటున్నాడు అయ్య.

"వూరకనే కట్టుకుంటుండాలే. కోకలు కొనుక్కుండది కట్టుకుంటానిక్కాదెట్టా? వుండట్టా-" అంటున్నది అమ్మ.

"ఇదిగో - అదేందీ తలగూడ దువ్వద్దే - ఇదిగో ఏందమ్మోస్ నీ యవారం!" అంటున్నాడు అయ్య.

"యవారమా? సెబతాలే పద-"

"ఇదేంది-యాడకి అటుబోతావు తెలుపుకాడికే?" అంటుండాడు అయ్య.

"ఎంకయ్యకాడ నాకూ పనుంది. ఎల్దాంపదా" అంది అమ్మ.

"ఎంకయ్యా! ఎంకయ్య ఎవురూ? అయితే ఎంకయ్యని అట్టుంచు. ఇదిగో నమ్మోస్ నువ్వు బొమ్మలాట గిమ్మలాటకని పచ్చకోకగట్టి బయలెల్తుండావుగావాఁల మరదేందో-" అన్నాడు అయ్య.

"ఎంకయ్య ఎవు రంటంకాడికొచ్చింది? అయితే ఎర్ర కండవా ఏసింది బొమ్మలాటకాడికా అయ్యా? హుఁ అంత దొంగసాటుగా ఎల్లాల్సొచ్చిందా అయ్యా! నాకు తెలవదనుకుండా నీ పసిగాలూ-వుండు తెల్లారెగుస్తే మావూరు మాఅమ్మ అయ్యకాడి కెల్లకబోతే సూడు. ఎల్లకభోతే నాపేరు దురగమ్మ కాదనాల్సిందే. ఎంతన్యాయం! ఎంతమాయా! అన్నీ దొంగ మాటలే, అంతా బూటకమే! మామ్మా, మా అయ్యోగనక వుంటే ఈ మడిసి ఇట్టా జేత్తాడూ - హుఁహూఁ - అమ్మాఁ!"

"దురగమ్మ తల్లీ యాడవమాకే నీకు దణ్ణంపెడతా, బుద్ది గడ్డితిందిలేవే -"

"వుండూ - నన్నంటుకోమాకా - అమ్మా - "

"పెద్దగా అరవమాకే తల్లా - యీ సూరాయన్నా వొత్తే బాగుండు. యదవ రాడేం ఏ యాలకూ - బొమ్మలాట కెల్దాం యిగన్పూరుకోవే -"

"ఏం అక్కర్లా. నువే ఎల్లు ఎర్రకండవాళ్లో, సూరాయి, నేనూ ఎల్లుబోతే నీకేం."

"అహఁ, అదుగందుకే - ఎదవ పనేజేశా - యాళ్లో గజ్జల సప్పుడవుతుందే - యీ సూరాయివొత్తే బాగుండు. దబ్బున బొమ్మలాట కెళ్లొచ్చు - పాటలు యినొస్తుండయి మొదలుబెట్టలేదుగంచా - ఎవ్వురాడా- సూరాయ్ ? ఏందిరా తలకాయి లోనికిబెట్టి అట్ట సూత్తుండావ్రా - చా యదవా - దబ్బున రామంటుంటే - ఎంకట్సుబ్బయ్యగోరితో సెప్పొచ్చావంట్రా ?"

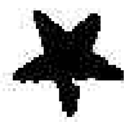
"మరే - ఆకు అెత్తేనీ-" అన్నాడు సూరాయి లోన కొచ్చి అటనే గోడకానుకుని యీపు రుద్దుకుంటా.

"చా యదవా-" అంటున్నాడు అయ్య.

"ఆడిమీాదికి లెగవమాక వృత్తపున్నానికి - యీ దుండదిరా నీ గళ్ళసొక్కాయా - ఎల్లి ఏసుకోవేందిరా!" అంది అమ్మ కళ్ళు ఆడిస్తా.

"ఆ పెట్టిలోవుంది ఏసుకోవేరా దొబ్బునా!" అన్నాడు అయ్య.

ఆమయిన బయల్దేర్దంబయల్దేర్దం దాన్లో అమ్మా అయ్యల్ని సందుసూసుకుని సల్లగా దాటేసి, బొమ్మలాట పందిరికి అసంట ఆల్ల జేజికాడ కూకుని అటేటు నిక్కినిక్కి జూత్తుండ సీతాయి జడతోక ఎనకామాలే ఎల్లి గబిక్కిన ఓగుంజుగుంజి, సెక్కలు, చీనారేకుడబ్బాలు దన్నామంటా కేళిగాడు, బంగారక్క తెరమీనకు వొచ్చేయాలకి; యాపసెట్టుమీన కూకుండ కొండాయి ముటాను ఎడాపెడా తోసుకుంటూ ఎల్లి సెట్టు మయాన వాలుకొమ్మమీన కూకుండాడు సూరాయి.

తా సు పా మం

ఈకులపాడు వూ రెలుపల గెడకర్రలకిమల్లే కిక్కిరిసి నిలబడుండ తాడితోపుమయాన నాగుమల్లె సువ్వకిమల్లే పాంపుట్టలకాడ పాకుతుండ బసవాయిని గొడ్లమందకాడ పేడ కొచ్చిన ఎంకాయి దూరాన్నుంచి సూసుద్ది.

ఆ బసవాయి గిరజాలు అప్పుడే తెలుస్తాయి. ఆడి మెళ్ళో ఎండికంటె పదామడ దూరాన్నుండా తెలుత్తానే వుంటది. గెట్టిగా పంచబిగ్గట్టి నడుంకు ఆవజాన కట్టు బిగించేది వాడే వాడి మొల్తాడుకు అయిదుగెజ్జలు, రెండునల్లకుచ్చులు వేళ్ళాడేదికూడా ఎంకాయికి బాగా తెల్సు.

అయితే యీడకూకుండ ఎంకాయికి ఆడ పాంపుట్టల కాడ తచ్చాడ్తుండ బసవాయి అస లేం చేత్తుండదీ తెలవటం బహుకష్టం. అయినా ఎప్పుడు సూసినా ఏ ఎండ్రకాయ బొక్కలకాడో గెడ్డలుతీసుకుని నిలబడ్తావుండేవోడు, యియ్యాల వుండట్టుండి సాటుసాట్న ఆ పాంపుట్టలకాడ తిరగాల్సొచ్చిన పనేంది? ఆడ జనం ఎవురూ లేకుగందా? ఎంకాయి మదన్లోపడ్డది.

గొడ్డమంద గెనువులెంట, నీలగుంటలకాడ ఆటేదార్ని అవి తలలూంచుకుని తిరుగాడ్తుంటే మంద పిల్లకాయలు బిల్లం గోడు ఆడుకుంటూవుండాగు. అటేటు సూసి తోపులోకి సల్లంగా జారబడ్డది పేడపల్లెకతో ఎంకాయి.

అంత పట్టపగలయినా తాడితోపులోకి ఎల్లేతలికి గలగల మంటా దెగ్గిరదెగ్గిరగా వాలేసుకుండ ఆ తాడిసెట్ల సీడలు బూమ్మీనపడి కరవొచ్చే జడల దెయ్యాలకిమల్లె వుంటం అటుంచి ఏ బొక్కల్లోంచి ఎసువంటి జీవాలు తొంగిసూత్తా వుంటయ్యో ఎసువంటి మడిసికయినా తెలవటం బహుకష్టం.

అడుగులు జారకుండా, చుట్టుపక్కల భద్రంగా సూసు కుంటావొచ్చి బసవాయికి కాత్త వెనకన నిలబడ్డది ఎంకాయి. ఆడ బసవాయి వాలకం, అసలు ఆడేంచేత్తుండదీ ముంగలయితే ఎంకాయికి అంతుబట్టలా. ఓ సేతిలో చెంచొళ్ళ పాంకర్రా, రెండోసేతిలో గొబ్బిరిసిప్పా పట్టుకుని కోటయకొండపెబకు మల్లేవుండ ఆ పుట్టపక్కన మోకాళ్ళమీన వొంగి నిక్కి- సూత్తుండ బసవాయిని చూసి కూసేపు అటనే నోరుదెరిసింది ఎంకాయి.

మొదలు ఎవురన్నా మాటలమయాన పాము లంటుం టేనే వాళ్ళుగరిపోడుసుద్ది! అసువంటిది అసలవి నిజంగానే పొందుకునే అంతలావు పుట్టా, అన్ని బొక్కలకాడ - ఎచ్చగా లోనుంచి ఆవిరికొడ్తుంటే - ఏ మడిసయినా ఆవజాన ఆడ వొంగి తొంగి సూత్తుంటం ఏ ఆడగూతురుకయినా ఎట్టుంటదీ?

"ఓ శేయ్ !-" అని గుటకమింగింది ఎంకాయి.

నిశిర్కేత్రి, నిదర్లో ఎవురయినా ఏడు సముంద్రాలు దాటి, మూడడవుల్ని ఏటుకునరికి, కుప్పేసి, నాలుగోఅడివి మయా నుండ మర్రిసెట్టు తొర్రకాడ నిలబడి అరవకుండా తొంగి సూత్తుండే యవదానంలో - గబిక్కిన యీపుమీన పెటీమని సరిచి సిటారుగా కూకోబెట్టి నిదర్లేపుతే ఎట్టుంటదో అట్టయి

పోయి - గబిక్కిన ఎనిక్కి ఒక్క గెంతేసి నిలబడి ఎంకాయిని సూశాడు బసవాయి.

"ఆఁయ్-?" అన్నాడు బసవాయి నోరుదెరిసి.

పళ్ళిక నెత్తినబెట్టుకుని, కోక పైకెగ్గట్టి, ఆవజాన నోరు దెరుసుకు సూత్తుండ ఆమడిసి గంగానమ్మతల్లనుకుండ బసవాయికి యింకూాస్సేపటికిగాని ఎంకాయి ఎంకాయికిమల్లే అగుపించలా.

మొన్నిమద్దె బెవ్వాలాట్లో తేలుకొండె జడతో ఎఱ్ఱ ఎంకాయి, వుండట్టుండి కోకెగ్గట్టి ఆవజాన ఆడ నిలబడేతలికి శాసబిగిసి గుటకమింగాడు బసవాయి.

"ఒరేయ్ ?" మళ్ళీ అంది ఎంకాయి.

"ఆఁ ?" అన్నాడు మొకంతిరగని బసవాయి.

"ఏందిరా నువ్వుసేత్తుండదీ ?" అడిగింది ఎంకాయి.

"ఎవ్వురూ - నేనా ? - అయితే ఏంలే -" అంటున్నాడు బసవాయి.

"అయితే ఏంలే అంటాడేం ! -" అంది ఎంకాయి.

"కాత్తె పనిమీానుండాలే -" అన్నాడు బసవాయి.

"అబ్బో కాత్తె సెప్పగూడదట్టా ఆ పనేందో ?" అంది ఎంకాయి.

"ఆఁ, అదే అనుకుంటుండా -" అన్నాడు బసవాయి.

"అబ్బో మాటలు నేర్చావే నాయనా ! యాడకి పోయినావయ్యా యిన్నాలమించీ ?" అంది ఎంకాయి.

"ఎటో పోయినాలే -"

"చరే, యిగనేం-" పళ్ళికకిందపడేసి కూకుండదిఎంకాయి.

"నీకో నా కెందుకొచ్చింది, యిపకాడ సానాపనుం డది నాకు," అన్నాడు బసవాయి, ఏం పట్టించుకోనట్టు పుట్ట కాడ తిరుగుతూ.

"ఎవురొద్దన్నారూ, వుంటే చేసుకోరాదూ?" అంది ఎంకాయి.

"అసలు నువ్వు యిటు ఏం పనిమీద వొచ్చినట్టూ?" అన్నాడు బసవాయి పాంబొక్కలోకి తొంగిసూత్తూ.

"ఒరేయ్, ఒరేయ్ ఏందిరా నువ్వాడ తొంగిసూసేదీ," అంది ఎంకాయి వుండబట్టలేక.

"పాముల్లే–" అన్నాడు బసవాయి అటనే తొంగిసూత్తూ.

"పామునీ! ఎందుకురా పామును తొంగిసూట్టం? అవి మంచివి కాదంటరా!" అంది ఎంకాయి.

"పనివుందిలే," అన్నాడు బసవాయి.

"ఏం పనిరా, కాత్తెసెప్పవంట్రా!" అంది ఎంకాయి.

"పామును పట్టుకుంటుంన్నాలే" అన్నాడు బసవాయి.

"ఆఁ, నిజంగానట్రా! పోరా నీ బడాయిలు నాకా డంట్రా! నీలాంటోళ్లు యింగా పదిజనములెత్తాల పామును పట్టుకుంటానికి" అంది ఎంకాయి.

"బడాయిలా? చూస్తావా, మరీ పడ్తానో లేదో? హుఁ! యీ బసవాయంటే అంతే ననుకుండావుగావాల్ను."

"యిగ చాల్లే యిపకాడికి రారా, పెద్ద పామును బట్టే మొగోడివి నేటిగ్గాంగాబయద్దేరావుగ నీ. సానాసూశాం యిట్టా టోళ్ళని. ఒరేయ్ ఎండ్రకాయలు పట్టుకోక ఎందుకొచ్చిం దిరా నీ కాపనీ?" అంది ఎంకాయి.

"నువు సూశావా నే నెంౘ్రకాయలు పట్టటం?"

"సూశానా యింగా సూశానా? హుఁ! నాకు తెల వకపోద్దగా నీ సంగతీ?" అంది ఎంకాయి.

"ఏందమ్మో నీకుదెల్సిందీ? శాపలుగదూ నేను పట్టు కునేదీ? కావాలంటే ఎల్లి అడుగు ఎవుర్నయినా."

"ఒరేయ్, సిన్నప్పుడు నువు ఎంౘ్రకాయల్ని పద్దాకా గెడ్డలుదీసుకుని కొట్టేవోడివిగావంట్రా?" అంది ఎంకాయి.

"సిన్నప్పుడు నీకు తేలుకొండెకిమల్లే జడ వుండేదంటనే యిప్పుడది యాడకి పోయిందమ్మా?"

"ఓ బసవాయోవ్, నా చంగతెరగవు తెల్సిందా?"

"మరి యింకేం! అట్టనే అనుకోరాదూ నేనుకూడా. హుఁ! అంతలావు ఎగతాళిగా వుండదిగా!"

"అబ్బో మాటలు సానా నేర్సావే!"

"హుఁ! ఆడ నీకే మాటలొచ్చింది. నీ కన్న యీడ ఎవురేం తక్కువతిన్నా— నాతో నీకె దుకొచ్చిందిగానీ యివ కాడ సానాపనుండది నన్ను పలకరిచ్చమాక" అని మళ్లీ పాం బొక్కలోకి తొంగిసూత్తుండాడు బసవాయి.

"ఒరేయ్, ఒరేయ్ బసవాయ్?"

"ఏం?"

"ఎందుకురా నీకు పాములజోలీ? అవి ఎసువంటివో నీకు తెల్సా?" అంది ఎంకాయి.

"హుఁ! యీ బసవాయికి అన్నీ తెల్సు, యియ్యాల వైద్దిశంలోకి గరగళం తెచ్చిత్తే అద్దరూపాయి డబ్బులిత్తా నన్నాడు రాంబెమ్మయ్య" అన్నాడు బసవాయి.

"గరగళం! గరగళం ఏందిరా?"

"తాచుపాం గరగళం" అన్నాడు బసవాయి.

"తాసుపాం యిసమంట్రా! ఓమ్మో, అందుకంట్రా యీాడ నువ్వు తిరుగుతుండదీ?"

"బలేతాసుపాములుండయిలే ఈడ!" అన్నాడుబసవాయి.

"గట్టిగా అరవమాకరా! నీకు నిజంగా శాతవునంట్రా ఆట్ని పట్టటం?"

"హుం! అదొక లెక్కా-జమా! మా అయ్యోళ్ళు ఆట్ని మిడతల్ని పట్టుకున్నట్టు పట్టుకుని, నడిబజార్లో ఆట్ని మెల్లోళ్లు కట్టుకుని తిరిగేవాళ్ళు!" అన్నాడు బసవాయి.

"ఆళ్ళు పెద్దోళ్ళురా! ఆళ్లు ఏం చేసినా చెల్లుద్ది! ఆళ్ళ కాడ మంత్రకట్లుండేవంట!"

"అంతావుత్తది. వుత్తదైర్నంమీాద పట్టాల్సిందే ఎవురు పట్టినా" అన్నాడు బసవాయి.

"నీకు దైర్నం వుండదంట్రా?"

"ఎవరికి—నాకా? వుందో లేదో యిప్పుడు తెలుసుద్దిగా" అన్నాడు బసవాయి.

"అద్దరూపాయి డబ్బులంట్రా రాంబెమ్మయ్య యిచ్చేదీ?" అంది ఎంకాయి.

"ఆడు అంతకన్నా యిచ్చిసావడు. సచ్చినోడి పెళ్ళికి వొచ్చిందేసాలు."

"పానంకన్నా తీపంట్రా అద్దరూపాయీ? అసలు తాసు పాం ఎంత సెండాలపుదో నీకు తెల్సా? రాంబెమ్మయ్య నిన్ను మాయసేత్తుండాడ్రా" అంది ఎంకాయి.

"ఇదిగో ఎంకాయోవ్, అర్ధరూపాయిలో నీకుపావలా బిళ్లయిత్తా" అన్నాడు బసవాయి.

"సీ పాడూ - నాకేం అక్కర్లే ఎదవ డబ్బు-"

"నువ్వు సిన్నప్పుడు ఓనాడు మనం కోతికొమ్మజ్జల్లాట ఆడుకుని యింటికి తిరిగొత్తావుంటే సింతలతోపుకాడ నన్ను సాటుగా పిలిసి ఓ పావలాబిళ్ల సంపాయించుకురామంటివే!" అన్నాడు బసవాయి.

"అప్పుడంట్రా! పోరా నీ దంతా! అప్పుడు సెంచయ్య కొట్టోకి సబ్బిళ్లలొత్తేనీ - ఆశపుట్టిందిరా - సీ పాడూ! అదెప్పుడో సిన్నప్పుట్లేరా. ఇప్పుడు సబ్బిళ్లమిద్దుకుంటే మాజేజి సంపుద్ది" అంది ఎంకాయి.

"అప్పట్నుంచీ ఎప్పుడిద్దామనుకుండా ఓపావలా బిళ్లనాకు సిక్కకుండావుందే ఎంకాయ్" అన్నాడు బసవాయి.

"పోనీలేరా ఎదవ పావలాబిళ్లా-"

"ఆఁ, అంతేనా! డబ్బంటే అంతసులకనగా తోసెయ్యమాకేవ్. యియ్యాల బెమ్మదేవుడు దిగొచ్చినాచరే ఆ రాంబెమ్మయ్య దగ్గిర్నుంచి అర్ధరూపాయిబిళ్ల రావాల్సిందే, నువ్వు మాట్టాడమాక-అ టూ పాంకర్రా, కొబ్బరిపిప్ప గట్టిగా పట్టుకుని పాంపుట్టకాడ కూకుండాడు బసవాయి.

"బసవాయ్!" పిలిసింది ఎంకాయి.

పాంకర్ర వూత్తా నాగస్వరంపాట మైకంలోపడ్డాడు బసవాయి.

యాడా సలీ సప్పుడు లేదు. దూరాన గొడ్డపిల్ల

కాయలు బిల్లంగోడు కొట్టుకుంటూనే వుండారు. నాగస్వరానికి నిలబడి ఆడ్తుండ తాసుపాములకిమల్లే నిటారుగా నిలబడుండ తాడిసెట్లు గాలికిసల్లగా అటిటు కదులాడ్తుండయి.

బసవాయి మాట యినిపించుకునేట్టు లేడు. యీడికి యియ్యాల యిట్టా బుట్టిందేం? యీడు సిన్నప్పుడే నయం. కోతి కొజ్జిల్లాట బలే ఆడేవోడు. ఎదవసచ్చినోడు ఒక్కపాలన్నా నన్నుదొంగను సేసేవోడుకాడు. మాలావు నాకేనేట్టా ఆ మ్యాత్రం ఆట శాతకాందీ? ఆ పిచ్చాయోల్లు బసవాయి నన్ను దొంగని సెయమని ఒకటేమయిన ఏడ్చేవోల్లు! సీ పాడూ! ఆల్ల దెప్పుడూ యెదవ బుద్దేగందా! యిగ యిప్పుడేం వుండదీ? బసవాయి ఆటల్లో కలవటమే మానేశాడు. ఎప్పుడు సూసినా ఏ డొంక మలుపుల్లోనో తిరుగుతావుంటాడు. యీ మద్దె యీడికి మడుసులంటేనే పట్టంలా. మడుసు లేం కరుత్తారా దెగ్గరకొత్తే? పావలాబిల్ల యింకా గాపకం పెట్టుకుండాడే! ఎవురికేం అక్కర్లా - ఆ డిత్తానన్నా అక్కర్లా. సీ - డబ్బు లడగడమేంది పాడూ! అప్పుడెప్పుడో అడుగుతే యింకా గాపకంపెట్టుకుండాడే! నామీద ఆశికి నిజంగా గురి వుండదా? ఏంపాడో...యీడికేవన్నా గాలి పట్టలేదుగందా? రాంబెమ్మయ్య అద్దరూపాయి డబ్బులకి తాసుపాంని పట్టుకుని యిసం పిండుతాడంట! యీడి అయ్యోల్ళుకూడా యింతే నంట. యింకేం యీడూ తయారయ్యాడూ! అద్దరూపాయ్! ఆడన్నట్టు అద్దరూపాయంటే మాటలా.! ఆ అద్దరూపాయుంటే ఏంకొన్నా కొనచ్చు - అయితేమట్టుకూ! పాముల్నా పడ్తానంటం? పెమాదంగాదూ?, ఒక్కోపాలి- సీ అనగూడదుగానీ -

పానాలుగూడా పోతయి...అసలవి మనుషులుండేసోటికి అంత సులబంగా రావంటనే ? యీడెంత పాంక్రరవూదుకున్నా అవి రాకుంటేసరి. అసలా పుట్టలో పాముండదో లేదో. ఉంటే యింతసేపు రాకుండా వుంటదా ? ఒకవేళ అది బయిటికివొస్తె యీడికి దాన్ని పట్టడం సరీగా శాతకాకపోతే ? యింకా ఏమన్నా వుండదీ – "ఒరేయ్ బసవాయ్ యిక సాల్లే రారా ?" అంది ఎంకాయి.

బసవాయి ఎప్పుడో నాగలోకానికిపొయ్యాడు. ఎంకాయి యీడ కూకుండదని ఆడికి అసలు తెలవదు. పాంక్రరవూత్తా అటనే వూగుతుంటాడు బసవాయి.

ఎంకాయి కళ్ళు మెరిసిన్నై – ఒక్కపాలి ఎనిక్కి యిసుకపత్తది ఎంకాయి. పుట్టలోంచి తలతలతల మెరుస్తా జలజల జారి దోసెడు పడగిప్పుకుని బసవాయిముంగల తోకమీన నిలబడి వూగుతూ ఆస్తుండదా తాసుపాం! అటనే నేలకు నీలుక్కపోయింది ఎంకాయి.

నిశిరేత్రి మెరుమ్మెరిసి డామ్మని పిడుగుపడ్డట్టు–తాసుపాం తనముంగల నిలబట్టం సూశాడు బసవాయి. పాంక్రరవూత్తానే– ఒక్కపాలి కళ్ళు మూసుకుండాడు బసవాయి. బసవాయి గుండెల్లో ముళ్ళు పొడిసినట్టు సూసింది తాసుపాం. ఒల్లు తడిసింది బసవాయికి. మెడతిప్పి ఎనిక్కితిరిగి సూశాడు – యిగ్రహానికిమల్లే నీలుక్కబోయి గుడ్లిప్పుకొని సూత్తుండది ఎంకాయి. మెడ బిగిసింది బసవాయికి.

సల్లగా సెయి బనుకుతా – పాంక్రర తాసుపాం పడిగ మీనకి బోనిత్తుండ బసవాయికి మద్దెలో నరాలు పటపట

బిగలాగటాన పట్టుదప్పి ఎనిక్కి తూలిన తూల్టం ఎగ్గిర్లెగిసి గెంతేసి పుసిమీన ఎల్లి ఎంకాయి సెయి పట్టుకని తాడితోపు లోంచి బెయిటికి అదేమయిన లగెత్తాడు.

"యదవ సచ్చినోడా - పానం తీశావుగదంట్రా - యిడూ సెయి-" అంది ఎంకాయి రొప్పుతూ.

"అరవమాకే-" అన్నాడు బసవాయి తాడితోపు కల్లి బిత్తరి సూపులు సూత్తా.

"సెపితే యిన్నావంట్రా. ఒరేయ్ ఎండ్రకాయలు పట్టుకోక ఎందుకొచ్చిందిరా నీ కీపనీ-" అంది ఎంకాయి టపీమని కళాపి గొట్టినట్టు.

* * *

ఆయాల్టినుంచి బసవాయి ఎంటపడింది తాసుపాం. పులిస్తరాకు లెగుస్తే తాసుపాం లెగుస్తున్నట్టుంటున్నది బసవాయికి. ఎవురన్నా గబగబ మాట్టాడుకుంటుంటే బసవాయి ఎంటికలు నిక్కబొడుసుకుంటుండై. సూర్లో తాడు, రోడ్డు మయాన, రోడ్డుపక్క తాళ్ళనుసూసి ఎనిక్కి ఎగ్గిరి గెంతేసి యీపు సరుసుకుంటుండాడు బసవాయి. కలలుకన్నాడు బసవాయి. గోడ మొత్తలకాడ, గుడిసె సూరుసందుల్లో, శాంతాడుసుట్ట మయాన తననుసూసి తాసుపాం 'బుస్సు' మంటా పడిగ ఎనక్కితీసుకోటం ఎన్నోసార్లు కల్లోసూశాడు బసవాయి. తమాసా! ఓ నిశిరేత్రి ఎంకాయి తాసుపాముకు మల్లే 'బుస్సు' మంటం సూశాడు బసవాయి.

కొన్నాళ్లకి ఓనాడు సందేల గొడ్డమందతో యింటికి తిరిగొత్తా తాడితోపులో ఆ పుట్టకాడ గెడకర్రకిమల్లే తాడి

సెల్లలో కలిసిపోతా ఎవ్వురో నిలబడుంటం మసగ్గా సూసింది ఎంకాయి. ఒక్కపాలిగా నిలిసిపోయింది ఎంకాయి. ముందుకుపోను ఎంకాయికి కాలాడలా. సల్లగా మందనించి ఎని క్కనిక్కి తగ్గి తాడికోపుకాడి కొచ్చి సూసింది ఎంకాయి. నిజంగా ఆ పుట్టకాడ ఓ మడిసి నిలబడుండాడు. బసవాయి కాదు గందా! యిదేంది యీడికేవన్నా గాలిబట్టిందా? యీ యాలప్పుడు ఒంటరిగా ఆడ నిలబట్టానికి ఎంతదైర్నం ఉండాల?

మసగలో తడువుకుంటా పుట్టకాడికొచ్చి – ఒక్క పాలి కేక బెట్టి అటనే నోరుదెరిసి కొయ్యకిమల్లే నిలబడిపోయింది ఎంకాయి.

ఆ తాసుపాం బసవాయి మెడా, సెయీ బిగదీస్తుంటే, దాని మెడకాడ పట్టుకుని గొబ్బరి సిప్పలోకి దాని యిసం పిండు తుండాడు బసవాయి !

దైర్నంగల మొగోడు ,గుండెబిగువుమీన దెబ్బయి గెజాల ఎత్తయిన దొజత్తంబంమీనకు ఒక్కక్కజరుగే జరు క్కుంటా ఎల్తుండే యవదానంలో ఒకాండగూతురు గుండెబెదిసి ఒక్క పాలికేక పెట్టేతలికి అంత దైర్నంగల మొగోడిగుండె బిగువ్వూ కుండ పగిల్నట్టు పగిలి, నరాల పట్టుతప్పి సెవటలు గక్కులా గిరగిర తిరుగుతా దెబ్బకు బూమిమ్మీన పడాల్సినదన్న మాట!

గబిక్కిన ఎనక్కితిరిగి సూశాడు బసవాయి వూపిరి బిగబట్టి.

"ఎళ్ళు –" అన్నాడు బసవాయి దవడలు కరుసుకుంటా.

"ఓమ్మో –" మూగిలింది ఎంకాయి.

పోట్టలిచ్చిన పత్తికాయలకిమల్లే ఎంకాయికళ్ళు బస వాయి గుండెలమీన దిగినై.

"ఎల్లిపో - మళ్ళీ ఎందుకొచ్చా యీడకి? నాసెయి జాస్తుండది - ఎల్లిపో అరవకుండా - "

"అరవన్లేరా - ఒరేయ్ - ఒరేయ్ - నిన్ను సంపుద్దిరా - దాన్ని సంపరా - " మూలిగింది ఎంకాయి.

తాసుపాంకల్లి సూశాడు బసవాయి. తాసుపాం రఖతం గక్కతా పటపట గొబ్బరిసిప్పను కొరుకుతా వొనుకు తుండ సెయి సుట్టూ మెల్దిరుగుతుంటే - ఒక్కపాలి గట్టిగా నరాలు బిగబట్టి, ఎంకాయికల్లి కొరకొరసూత్తా సువ్వాకిమల్లే మెల్దిరిగి వుసిమీన తాడిసెట్ల సీకట్లోకి గబగబా లగెత్తు కెల్లాడు బసవాయి.

మరుస నాట్నుంచి జరంలో మతుండక మంచంలో పడుండాడు బసవాయి. "వాడికేం రాయిలాంటి మనిషి." బసవాయికేం ఫరవాలేదన్నాడు ఎంకాయితో వైద్దికుడు రాంబెమ్మయ్య.

కొన్నేళ్ళు గడిసినాక ముగ్గురు బిడ్డలత్తో పుట్టింటికి తిరి గొచ్చిన ఎంకాయిని తాడితోపుసాయల్న "ఏం ఎంకాయ మ్మోవ్!" అని బసవాయి పలకరించేదాకా బసవాయిని ఎం కాయి పోల్చుకో లేకపోతోంది.

"సంపావు గదంటయ్యా బసవయ్యా! పోల్చుకోనే లేక బోతినే నా తెలివి పాడుగానూ! బాగుండావంటయ్యా? బొత్తిగా గురుతు పట్టకపోతినే!" అంటూ బసవాయిని యిశారించింది ఎంకాయి.

"చరే, పెద్దోణ్ణయిపోటంలా! నీకు ముగ్గురు బిడ్డలంటగా, బాగుండారా?" అన్నాడు బసవాయి.

"ఆఁ, బాగుండారయ్యా బసవయ్యా. పెద్దోడిపేరు ఆళ్ల తాతపేరు పెట్టుకుండారూ, రెండోవాడిపేరు ఎంకటేశ్వర్లు, మూడోదానిపేరు చీతాం." అంది ఎంకాయి.

"నువ్వూ కొత్త పెద్దదానివయినా మడిసివి అంతగా మార్లేదులే" అన్నాడు బసవాయి పక్కకి తిరిగి వుమ్మూస్తా.

"ఏబ్బే, అదేందయ్యా యింగా పెద్దదాన్ని కాలేదంటావు ముగ్గురు బిడ్డలయితేని! యింగానయం! నువు పెద్దోడివయ్యావు. సానా సన్నబడ్డావు" అంది ఎంకాయి.

"కొత్త మద్దెమద్దె వొల్లు సెడ్తావొచ్చిందిలే – సానా ఏళ్లుకాలా మరీ –" అన్నాడు బసవాయి.

"సానా ఏళ్లయింది" అంది ఎంకాయి.

"అంతా నిన్న మొన్న జరిగినట్టుంది," అన్నాడు బసవాయి.

దూరాన గొడ్డు ఆ డీడ గెనువులెంట తిరుగుతుంటే గొడ్డపిల్లకాయలు బిళ్లంగోడు ఆడుకుంటుండారు.

"బలే బయంబుట్టింది" అంది ఎంకాయి.

"నువు కోక పైకెగ్గట్టుకుని ఎనిగీడ్తేవొచ్చి ఆడ నిలబట్టం యింగా కళ్లల్లో మెదుల్తుండది," అన్నాడు బసవాయి.

"ఎట్టాపట్టుకుండా ఆ తాసుపాముని – సివరకి ఏం జేశా దాన్ని? నువామయిన లగెత్తుకు పోయినాక అడలుబుట్టి సచ్చా. యాడజూసినా అగుపించలానువ్వు."

"ఆమూలకిపోయి, దాని యిసంపిండి తల నేలకేసి రుద్దిరుద్ది సంపేశా," అన్నాడు బసవాయి.

"ఓమ్మో !" అనరిసింది ఎంకాయి.

''అదిగో - ఎంకాయోవ్ -''

''బలేబయ్యం పుట్టిందిరా బసవాయ్-"

"సంపేత్తివి గదంటే ఎంకాయ్-"

"అదేంది బసవయ్యా ఎనకటికిమల్లే ఒరే, ఒరే అంటుండానూ - ఛీ, సచ్చిందాన్ని - యిదేంమడిసినీ - యిహి, యిహి -" అంటూ ఎంకాయినవ్వుతే బసవాయీ నవ్వాడు "అంటే అన్నావులే" అంటూ.

"సివరికీ రాంబెమ్మయ్య ఆల్చెం అయిపోయిందని గరగళానికి అద్దరూపాయి బిల్లయీాయనే యీాయలేదుగా," అన్నాడు బసవాయి.

"ఆరి యీాడిజిమ్మడా! నిజంగా యీాయనే యీాయలా?" అంది ఎంకాయి.

"అబ్బే నీకోడు యీాయనే యీాయలేదుగా! యిత్తే నీకు పావలాబిల్ల ఎప్పుడో యీాయక బోయ్యేవాణ్ణా!" అన్నాడు బసవాయి.

"అదేంది బసవయ్యా యింగా పావలా బిల్లంటుండావూ-!"

"అంటే ఏంలే. మాటన్నాక యీాయకనే బోతినిగా."

"పోనీలే బసవయ్యా - అందరూ బాగుంటే. అంతే సాలు."

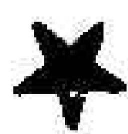
"అంతేలే ఎప్పటికయినా–" అన్నాడు పక్కకు తిరిగి వుమ్మూస్తా.

"మా పిల్లల్ని సూశావంటయ్యా బసవయ్యా!"

"ఏదీ నువ్వు సూపియ్యకనే బోతివిగా."

"బలేవోడివిలే! ఆనక మాయింటికొస్తే తప్పేట్టా!" అంది ఎంకాయి నవ్వుతా.

"ఓ బసవయ్యోవ్, ఓ ఎంకాయమ్మోవ్ కాత్త ఓ పాలియిటొచ్చి పోండయ్యా మీ మడుసులు బంగారంగానూ!" అని ఒక్క పాలరిశారు పిల్లంగోడుకాడ తగువొచ్చిన గొడ్ల పిల్లకాయలు.

వెంకటస్వామి పాలెం

ఎవురో యీపుమీన పెటీమని సరిచినట్టు వులిక్కిబడి గబిక్కున లెగిసి కూకుండాడు వెంకటస్వామి.

ఇంకా సెన్నపట్టంనుండి కలకత్తాకిబోయే తుర్మేలుబండి రాకతలికే – అంటే మామూలుగా తెల్లారుజామున జనమంతా లెగిసి పసిపాటలు సేసుకోనేయాల యింకా సానాసేపు వుందనంగానే ప్లీడరు అనుమంతయ్యగారి ఆఫీసుగది దర్వాజాకు పక్కన మూలగా సాపమీదముడుసుక్కు పండుకునుండ అనుమంతయ్యగారింటి పసిపిల్లకాయ ఎంకటస్వామి మామూలుయాలకు ఎతిరేకంగా తెల్లారి మూడుగెంటల యాలప్పుడు ఉండట్టుండి ఆవజాన ఎగ్గిరిపడి లెగిసి కూకుండాడంటే పైనుంచి ఏదయినా బల్లిపిల్ల గిల్లిపిల్ల మీనకు దూకయినావుండాల, కాదుగూడ్దంటే ఎలికెపిల్ల బొలికెపిల్లయినా గబిక్కున గీకి ఎటుగానో లగెత్తుకు పోయన్నా పోయుండాల! అయితే ఆవజాన ఎగ్గిరిపడి లెగిసి బిత్తరసూపులు సూత్తుండ ఎంకటస్వామి ఎసువంటి బల్లిపిల్ల ఎలికపిల్ల జోలికిబోక లెగిసినోడు లెగిసినట్టే గోడకు ఆవజానే కరుసుకుని నిటారుగా కూకుండిపోయ్యాడు.

ఎంకటస్వామి కలగన్నాడు. నిదర్లో కలగన్నోళ్ళు నిదర్లెగిసినాక ఆ కల ఏలా యిశేషాన్నిబట్టి ఎటువంటి సూపులు

సూత్తాకూకున్నా కూకుండొచ్చు. ఎంకటస్వామి యింకా బిత్తరసూపులుసూత్తా గోడకు నిటారుగా కూకునుండాడు.

ఆవజాన తెగిసీ తెగవంగానే ముంగల తను కలగన్నా ననుకోలా ఎంకటస్వామి. కాని అనుమంతయ్యగారి యింటి జనం యాడపండుకున్నోరు ఆడే సలీసప్పుడు కాకుండా పండుకు నుండేతలికి యిగ తను కలగన్నది కాయమనుకున్నాడు ఎంకట స్వామి.

ఇట్టా కోర్టుకెల్లిన అనుమంతయ్యగారు గబగబ బూడ్సూ సులు, టకటకటక కొట్టుకుంటూ వొచ్చి ఆఫీసు దర్వాజా తలుపు గబాల్న దెరిసి మూలపండుకునుండ తన తలకాడ నిలబడి వొంగి తనకల్లి గుడ్రిగా సూస్తుండట్టు ఎంత గట్టిగా నయినా కలగన్నాడు ఎంకటస్వామి.

అనుమంతయ్యగారెందో, తనకల్లి అట్ట సూట్టమేందో, తనావజాన ఎగ్గిరిబడి ఎందుకు తెగిశాడో అరదంకాక కాత్తె తికమకబడ్డాడు ఎంకటస్వామి.

ఇంకా యింటోయాడా ఎవురూ తెగవలేదు. యింటిపని సేసుకునేయాల యింకా సానావుంది. అయినా యిగ నిదరబట్ట లేదు ఎంకటస్వామికి. అటనే గోడకు ఆనుక్కూకుని ఆలోసె నలో పడ్డాడు ఎంకటస్వామి.

ఇంతకుముంగల తను ఎన్నో కలలు గన్నాడు ఎంకట స్వామి. తను పాలెంలో అయ్య అమ్మోళ్ళను వొదిలేసి అను మంతయ్యగారితో బస్తీకి మొట్టమొదటసారిగా రావటం, బస్తీలో వెల్లటీదీపాలు, రంగురంగుల అద్దాల దుకాణాలు, గోడలమీద సినిమా పేపర్లు, వందలకొద్ది మడుసుల్లాగే రిక్షా

బళ్ళు, ఎన్నెన్నో గుర్రబళ్ళను తను కలగన్నాడు. ఆమీాన తన కెందుకో బస్తీమీాన కలలు రావడం తగ్గినై. యీాడకి వచ్చిన కొన్నాళ్ళకే తనకి బస్తీమీాన మోజు తగ్గుతావొచ్చింది. యింకోనాడు అయ్యా అమ్మాతో తనూ రంగన్నా, రామన్నా, సీతక్కా, బూసాం, సుబ్బాం కలిసి వరికోతలికిబోయి ఆడ బూసాం, సుబ్బాం, గెనుములవెంట పిల్లిమిసరకాయలు కోసుకు తింటుండట్టు కలగన్నాడు తను. యింకోపాలి పాలెంలో శివుడి గుడి ము గల ఎన్నెట్లో తను కోటాయి ముటాతో గలిసి బలి గుడు ఆడ్తుంటే మూలచ్చి సప్పుట్లు సకుస్తూ ఎగుర్తుండట్టు కల గన్నాడు.

అయితే యియ్యాళ తనుగన్న కలకీ, ఎనకటి కలలకీ ఎటుగా సూసినా సంబంధం లేదు. కలలో అనుమంతయ్యగారు ముక్కూ-ముక్కద్దాలాడిస్తా ఆవజాన సూత్తావుండటం ఒకిదంగా ఎంకట స్వామికి కడుపులో తొలిసినట్టయింది.

ఇయ్యాల కలలో పరీచ్చగా సూసినంతగా అనుమంతయ్య గార్ని యింతకిముంగల సూడలా ఎంకటస్వామి. ఎందుకో అనుమంతయ్యగారు తనవేపు అట్టా సూత్తుంటాడు? యీామద్దె అనుమంతయ్యగారు తనవేపు యీావజాన రెండుమూాడుసార్లు సూసినట్టు ఎంకటస్వామికి మసగమసగ్గా అగుపించింది.

ఓపాలి తను అనుమంతయ్యగారి బూదుాసులు అంతకు ముంగలే పాలీసుచేసి దరవాజాపక్కనబెట్టి, దొడ్లోకెళ్ళి నీల బాయిలేరుకు నిప్పు తగిలించి, సిమింటి తొట్లోకి బాయిలోంచి ముప్పయి కడవల నీలులాగి, నీలతూాములు కాడ గబ్బుకొడ్తుంటే పినాయిలుబోసి కడిగి, సెట్లపాదులకాడ సెత్త సెదారం ఎత్తేసి,

మచ్చుమీన కట్టెలుదింపి పేళ్ళోలిసి, నీలగదిలో జిడ్డుగావుంటే గొబ్బరిపీసుతో రుద్ది, మెట్లగెదికాడ పినాయిలు డబ్బా పెట్టడానికి దర్వాజామలుపు యిట్టదిరుగుతా గబిక్కన పాలీసుచేసిన బూడూసులమీన సూడక తడికాలువేసి తొక్కాడు తను. నల్లగా నిగనిగమంటుండ బూడూసులమీన తడికాలు పడేతలికీ ఆ బూడూసులు ఎట్టయిపోయిందీసూసి బిత్తరబోయితను యిట్లా పక్కకి తిరిగిసూత్తే - దర్వాజాపక్కనే నిలబడి తనవేప్రు, ముకూ, ముక్కద్దాలాడిస్తాయింతగా సూస్తుండాడు అనుమంతయ్యగారు.

ఇంకోపాలి తను పడగ్గదులు, భోజనాలగది, ముట్లుగది, మెట్లగది కడుగుతా, గుడ్డతో నీలుపింది పారబోస్తా ఆఫీసు గదిలోకొచ్చి కురిజీలు వరండాలో పెడ్తా మేజాకాడి కొచ్చేతలికి, అనుమంతయ్యగారి రెండో అబ్బాయి సుందరం బొమ్మల పుత్తకం ఆడ తెరిసిఉంది. అనుమంతయ్యగా రబ్బాయిలు కనకం, సుందరం మేజాముంగల కురిజీల్లో కూకోని రోజూ అదేమయిన పుత్తకాలు సదువుకుంటా, ఆ బొమ్మలు ఈబొమ్మలని నవ్వుకుంటా గిచ్చుకుంటావుంటే తనూ కాత్తెసూద్దామని అయ్యేందో సెప్పమని కనకం, సుందరాల్ని అడిగితే ముంగల కనకం ఎక్కిరిత్తే ఆనక సుందరం ఎక్కిరిచ్చాడు తనని. అటేలు సూసి తను సల్లగా ఆ బొమ్మలపుత్తకాన్ని తీసుకోని కాయితాలు తిప్పుతా రంగురంగుల రవిలుబండి, కోళ్ళు, కొండలు సూత్తా అటనే కురిజీలో కూచుని పొయ్యేతలికి, ఎవురో తన పక్కనొచ్చి నిలబడి నట్టనిపించి, యిట్ట తలెత్తిసూత్తే, అను

మంతయ్యగారు తనవేపు యియాలకలలోకిమల్లే ఆ ముక్కుద్దాల్లో ఆవజాన ఎటకారంగా చూత్తుండాడు.

నిదర్లో ఆవజాన కలగని లెగిసి కూకుండ ఎంకటస్వామికి యియన్నీ గెపితికొచ్చేదలికి ఎనకాల యీపుమీన ఏందో వాన పాముకుమల్లే సల్లగా ఎగబాకినట్టయింది.

ఆనాడు అనుమంతయ్యగారు తన పొలాల పనిమీన పాలెంరాటం గెపితికొచ్చింది ఎంకటస్వామికి. అప్పుడు తను అయ్యపక్కనే వుండాడు. అయ్య అనుమంతయ్యగారికి దణ్ణాలు పెట్టాడు.

"ఏం వెంకయ్యా బాగున్నావా?" అని అయ్యని పలకరిచ్చాడు అనుమంతయ్యగారు ముక్కుద్దాలు సద్దుకుంటా.

"అదేబాగులే దొరా - అట్టాటుండాం. మాకు పాపతి లేక పోయిందిగాని తమపొలమే చేసుకుంటా కనిబెట్టుకునుంటే మారోజులు యింత ముదసష్టకంగా వుండేవి కాదేమోనని లోన పీకుతాఉంటది."

"సరే అయిపోయిందానికి యిప్పుడెందుకు వెంకయ్యా, పంట ఆయేడు కాయేడుకు ఎక్కువవుతోంటే యింకొకబస్తా కవులు ఎక్కువ యివ్వమంటే మరినువు యివ్వకబోతివి. సరే అయిపోయిందిగా," అన్నాడు అనుమంతయ్యగారు.

"పానీలేదొరా! అదేదో కెంపట్టింది గనకనే మేంసేసిన కష్టం యింకోరికి కవులు దక్కిందనుకుంటా. ఏనాటో మీ కడుపున పుట్టా. ఇదిగోదొరా! యీ బుడ్డోణ్ణి కాత్తె మీ పంచన పడుండనిస్తా యింత గంజో పాలో పోశారంటే పుట్టి

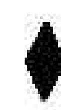
నన్నాళ్లూ మీాకు రుణపడుంటా. కరువుదినాలు - పూట గడవ కుండా వుందిదొరా -" అన్నాడు అయ్య.

"అట్లాగే వెంకయ్యా! ఏదో ఆపని యీాపని చేసి పెడ్తూ మాతోపాటే మీా వాడూ వుంటాడు" అన్నాడు అను మంతయ్యగారు.

మరసనాడు రవిలుపేసనికి తను, అనుమంతయ్యగారు గుర్రబండిమీాన ఎల్తావుంటే బండికి ఎనకమాలే అయ్య పొలి మేర్లదాకా లగెత్తుకుంటావొచ్చి "యిగ వుంటాధొరా" అంటా తనకల్లి సెయివూపుతా ఆడే నిలబడి పొయ్యాడు.

"పాల్ పాల్" అంటా బజారు వాకిలికాడ గవిడిబర్రె పాలమడిసి కేకబెట్టాడు.

"వెంకటస్వామీ!" అనరిశాడు గదిలోంచి అనుమం తయ్యగారు. ఎగ్గిరెగుస్తా కలల మైకంలోపడ్డ వెంకటస్వామి తెల్లారొచ్చిం దనుకుండాడు.

ఆ రోజున కనకం, సుందరం బజార్నుంచి ఎగురుకుంటూ వొచ్చి వరండాలోవుండ రెండు నవారు మంచాల్ని గబగబ మోసుకెళ్ళి ఎండలో పడేసి, దబదబ ఏందో యింతలావు పొట్లం యిప్పుతుంటే, ఆ యవారమంతా ఓకంట సూత్తుండ ఎంకట స్వామి "అదేంది అబ్బాయిగోరూ!" అనడిగాడు కనకం, సుంద రాల దగ్గిరికెళ్ళి నిలబడ్తా.

"మా నాన్న మాకు సీంటపాకాయలు, చిచ్చుబుడ్లు, ముత్యాల పువ్వొత్తులు, కాకర పువ్వొత్తులు మరే-ఎర్ర మతా

బులు, పచ్చ మతాబులు, నక్షత్రం తీగెలు, విష్ణుచక్రాలు, విమానాలు-మరే-ఎర్రసిపెట్టెలు, పచ్చని పెట్టెలు, తాటాకు టపాకాయలు, యింకా పాముందుకూడా కొనిపెట్టాడు! వీటన్నిట్నీ మేం ఎండబెట్టకుని రాత్రికి కాల్చుకుంటాం" అంటా ఎగశాస దిగశాసల్తో పటపటమనిపిస్తా సెప్పేశాడు సుందరం.

"కాస్త దూరానుండొచ్చు-తమరికి యిక్కడేం తీసుకురాలా" అన్నాడు పెద్దబ్బాయి కనకం.

"నిన్నవుఁరేం అడగలేదమ్మోయ్ ముంగలగానే తొంటి సెయి బయటికి పెట్టుండావుగాసి" అన్నాడు ఎంకటస్వామి జావగారిపోతా.

బద్రంగా పొట్లాం యిప్పుదీసి ఆటన్నిట్నీ మంచాలమీాన పరుత్తుంటే ఆటి రంగులన్నీ మెరుస్తుండ ఎంకటస్వామి కళ్ళల్లో గిరగిర దిరిగినై.

సందేలలోపల మద్దెమద్దె ఎనిమిస్నాళ్లు ఎంకటస్వామి ఆ మంచాలకు అంతదూరంగా నిలబడిసూశాడు గాని ఆ ఎనిమిస్నాళ్లలో నాలుగుసార్లు కనకం, యింకోనాలుగుసార్లు సుందరం ఆ మంచాల సుట్టూతా తిరుగుతానే వుండారు.

ఆవజాన కనకం, సుందరం అయన్నీ తెచ్చి ఎండలో ఆరబోసేదాకా దీపాలమాస దగ్గిరకొచ్చిందని తనకు తెలవదు గందా! అనుకుండాడు ఎంకటస్వామి బాయిలో సేదపేసినోడు అటనే నిలబడిపోతా.

సిచ్చుబుడ్లు మాలావుగుండాయి గాని, "తమరికి యిక్కడేం తీసుకురాలా" అన్నాడే కనకం - ఎటనబ్బా? అనుకుండాడు ఎంకటస్వామి బాయిలేన్లో నిప్పేస్తా.

పాలెంలోనే గనక తను యిప్పుడుంటే ఏంజేస్తా వుండే వోడు! పోయిన దీపాలమాశకు యింకా దీపాలమాశ పది రోజులుం దనంగానే మాసరాకి తను ఓపూలగుమ్మటం గట్టి, వూరిమద్దె బజాల్లో ఆ సివర్నించీ యీసివరికి రంయ్ రంయ్న దిప్పుతా లగెత్తటం గపితికొచ్చేతలికి ఒక్కపాలి వొళ్లు జలద రించి నట్టయింది ఎంకటస్వామికి.

కిందటేడు పది తాడిసెట్లెక్కి, ఆటి గులకసళ్ళన్నీ దులిపి, కోటాయిని బతివిలాడి పున్నమ్మకొట్లో గందకం సూరెకారం తెచ్చి ఎన్ని పువ్వొత్తులు కట్టాడు? యీడ అను మంతయ్యగారి మేడగదులన్నీ గాలించినా ఒక్క తాడిసెట్ట యినా అగుపియదు.

గదులన్నీ వూడ్సి, యిల్లంతా దిరిగి మేడమెట్లు పది సార్లు ఎక్కి దిగొచ్చాడు ఎంకటస్వామి ఎందుకయిందీ తెలవ కుండా.

సీకటయినాక కనకం, సుందరం పువొత్తులు కాలుస్తుంటే తంబంచాటున నిలబడుండ ఎంకటస్వామి మనుసు లావజాన పువొత్తులు కాలుస్తుంటే పాలెంలో తను తంబాలచాటున వూరకనే సేతులు ఎనిక్కిబెట్టుకుని నిలడుండేవోడు కాదను కున్నాడు.

"నా మొహంలాగనే వున్నయి యీ పువొత్తులు. మరీ ఆ ఏటికాఏటికి యిట్టె పుటిక్కిని ఆరిపోతూ దిగనాసి పోతున్నయ్యేం ఖర్మా? వెంకటస్వామి ఏడ్రా - వాడికీ రెండేమన్నా యివండ్రా కాలుస్తాడూ!" అంది అనుమంతయ్య

గారి పెళ్లాం లచ్చిన్నరసమ్మగారు, సిన్నపిల్లని సంకలో ఏసుకుని నచ్చి(త్రాల తీగెలుకాల్పిస్తా.

"ఆ, మాకో అమ్మా—" అంటున్నాడు కనకం.

"ఆః ఎవరు కాలుస్తే ఏం యీ భాగ్యానికి చేతులు కాల్చుకోకుండావుంటే అదే పండగ" అన్నాడు అనుమంతయ్యగారు తాటాకు టపాకాయల గుత్తి బయటికిదీస్తా.

"చిచ్చుబుడ్డి ముట్టిస్తున్నావుట్రా సుందరం? వుండు వుండు-నీకు పుణ్యం వుంటుంది! అది మొహాన చిమ్మితే కళ్లు కాస్తా పోతయి. వెంకటస్వామి ముట్టిస్తాడు వుండు - వెంకటస్వామీ?" అని కేకవేసింది లచ్చిన్నరసమ్మగారు.

ఆ నిశిరేత్తిరి ఆఫీసుగది దరవాజా పక్కన సాపమీద జవకాణా కప్పుకుని గోడకి సిటారుగా కూకునుండ ఎంకటస్వామికి వుండట్టుండి అనుమంతయ్యగారి మేడగోడలమద్దెన తనకి వూపిరిసలపటం లేదనిపిచ్చింది.

పాలెం ఒక్కసారి ఎంకటస్వామి కళ్ళల్లో మెదిలింది. పాలెం మడుసులే వేరు! రెండెడ్లబండిమీన పాటలుపాడ్తా పొలంబొయ్యే బరవయ్యలాంటి మడుసులు యీడ అనుమంతయ్యగారి యింటిసాయల ఎంకటస్వామికి యింతమటుకు యాడా అగుపించలా. పాలెంలో సెనువులుండయి ఎప్పుడు యీతలీద్దామన్నా. ఆడ ఎన్నెలరేత్రిళ్ళలో శివుడిగుడిముంగల బలిగుడు ఆణ్ణాటు ఒక పెపంచంలో యాడా ఆడరనాల్సిందే. రతం తిరనాలమటుకు రతం తిరనాల ఎట్టుంటది? పాలెంలో అయ్యతో బాటు పొలం పోవచ్చు. పొలంపని చేసుకువొస్తా గెనువులెంట పిల్లిమిసరకాయలు ఎన్నయినా కోసుకుతింటా యింటికీరావచ్చు.

కోటయ ముటా ఏంజేస్తుండారో? ఆళ్ళు తనని మరిసి పొయ్యారా? ఎన్ని పువొత్తులు గట్టారో యీ ఏడు! ఆళ్ళతో శివుడిగుడిముంగల దీపాలవెల్తుర్లో ఎట్టవుండమంటే అట్టుంటది. అబ్బ!

"పాలెం ఎల్తానండీ" అన్నాడు ఎంకటస్వామి సేతులు నలుపుకుంటూ అనుమంతయ్యగారితో మరసనాడే.

"ఆఁ?" అన్నాడు అనుమంతయ్యగారు ఎంకటస్వామిని యింతగా చూస్తూ.

"వాడికి టపాకాయలు యివ్వలేదని కోపంనాన్నా," అన్నారు ఎంకటస్వామికి ఎనకమాలేవొచ్చి నిలబడ్డ కనకం, సుందరం.

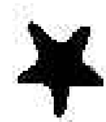
"ఏడ్చాడు వాడిమొహం. అయినా అదేమిట్రా వెంకటస్వామీ? నిక్షేపంగా యిక్కడ జరుగుతుంటే ఎక్కడో ఆ పాలేనికి పోతానంటా వేమిట్రా చాదస్తం కాకపోతే! చాల్చాల్లే- ఈసారి వాడికీ రెండేమన్నా యివ్వండిరా కాలుస్తాడూ— ఏమిటో చేతులు కాల్చుకుంటూనికి" అన్నాడు అనుమంతయ్యగారు.

"మరి మాకో నాన్నా?—" అంటున్నాడు కనకం.

"చాల్లేవోయ్! ఒకటో రెండో వాడికియిస్తే యింతలో తరిగిందేం లేదులే. ఎక్కడికిరా వెళ్ళేది వెంకటస్వామీ— చాల్చాల్లే ఎవరన్నా నవ్వుతారు-వూఁ. లక్షణంగా వెళ్ళి పని చూసుకో— పండగరోజుల్లో యీ పన్లన్నీ ఏంగాను - వూఁ పోండి పోండి -" అంటూ పేపరు మొగానేసుకుంటాడు అనుమంతయ్యగారు.

ఆనాడు సందేల వరండాలో నవారుమంచాల సందున తలొంచుకు కూకుని మణికట్టుతో ముక్కు తుడుసుకుంటుంప ఎంకటస్వామి ఏందో బూడూసుల సప్పుడుకుమల్లే వుండదని యిట్ట తలెత్తిసూత్తే మంచమ్మీనకి వొంగి ముక్కద్దాల్తో తన కల్లే ఎటకారంగా సూస్తుండాడు క్లబ్బుకుపోయే అనుమంతయ్యగారు.

అనుమంతయ్యగారు ఆనజాన 'క్లబ్బుకుపోయే పోక తాలికే ఎనికీడ్తే మంచాల మయాన్నించి లేసి అటిటు సూడనన్నా సూడకుండా బజారువాకిలి బయటబడి, యిదిలిచ్చుకు లగెత్తిన లగెత్తటం, పాలెంలో శివుడిగుడి ముంగల మంటపం మయాన కోటయముటా పూలగుమ్మటాలు తిప్పుతా కేకలేత్తావుంటే యినిపిచ్చుకోకుండా గబగబ తంబంమీనించి మంటపం శికరానికి ఎగబాకి, పాలెమంతా సిచ్చుబుడ్లు, అవాయసువాయిలు, శీంటపాకులు, తాటాకు టపాకులు, ముత్తాలప్రవోత్తులు, కాకరపువ్వొత్తులు, పెట్టబిమ్మలు పగిలి పాలెమంతా ఎలిగిపోతావుంటం సూశాడు ఎంకటస్వామి.

నిస్సహాయులు

ఇంకా తెల్లగా తెల్లవారనన్నా లేదు. కుదిపినట్టు లేపి కూర్చోబెట్టింది వెంకట్రామయ్యను భార్య రంగనాయకమ్మ.

శామ్మసిలి నిద్రసుఖంలో పడిపోయిన ప్రాణిని ఆ విధంగా కప్పు విరిగి మీదపడుతున్నట్టు బలవంతాన లేపి కూర్చోపెడ్తే ఒక్కొక్క సమయంలో కొందరు దయ్యాలు భూతాలు మీదబడి పీకినట్టు ఉక్కిరి బిక్కిరై వెర్రిచూపులు చూట్టం మొదలుపెట్టినా పెడతారంటే ఆశ్చర్యపడవలసిన పనిలేదు.

షుమారుగా అంతపనీ తనకు జరిగినట్టుగా భావించినా అమిత సహనంతో తెల్లమొహం పెట్టి రంగనాయకమ్మ వేపు చూశాడు వెంకట్రామయ్య.

"కాస్త భావిలో నీళ్ళు తోడిపెడుదురుగాని లేవండి" అంది రంగనాయకమ్మ.

"నాకేం బోధపట్టంలేదు!" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య మెల్లగా గుటకమింగుతూ.

"ఏముంది బోధపట్టానికి? ఆ పనిచచ్చింది, పనిమానుకుంది" అంది రంగనాయకమ్మ.

"అంత ప్రమాదం ఏం జరిగింది ఉన్నట్టుండి మానుకుంటానికి?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"సరేలెండి. ఇప్పుడాపురాణమంతా నిల్చున్నపాటున వర్ణించి మీ కెక్కడ విప్పిచెప్పను – ఆ భావి నాకు అలవి కాకుండాఉంది. తొందరగాలేచి కాస్త నాలుక్కడవల నీళ్ళు లాగిపెట్టండి" అంది రంగనాయకమ్మ.

"బాగానేఉంది పద్ధతి! తెల్లవారుతుందంటే భయం. ఏ ఆటంబాంబుతోనో సిద్ధమవుతావు; అయినా ఇకమీద నువ్వు నన్ను ఈవిధంగా వేళగానివేళ లేపదల్చుకుంటే కొంచం సౌమ్యంగా లేపుతుండు ఎందుకైనా మంచిది" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"సౌమ్యంగా కాకపోతే మీదపడి పీకుతాననంటారా, ఏమిటండీ మరీనూ? దయచేసి అయిదారు కడవల నీళ్లు తోడి పెట్టండి. ఇంకా పనులన్నీ అట్లాగే వున్నాయ్" అంది రంగనాయకమ్మ.

"ఇతకుముందేగా నాల్గు కడవల నీళ్ళు తోడిపెట్ట మన్నావు?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"కాదుమరీ! ఇంతకూ, కాపరమంతా నాల్గు కడవల నీళ్ళతో చక్కబెడుతున్నా, సరేనా–తొందరగా భావిదగ్గరకు రండి" అంది రంగనాయకమ్మ.

"ఇంతమంది పనిమనుష్యులు మారుతున్నా ఇప్పటికీ వాళ్ళతో మెలిగే పద్ధతి ఓ పద్ధతికి రావడం జరగ లేదన్నమాట" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య భావిదగ్గరకువచ్చి నుంచుని.

"ఇదిగో ఈ పనిమనుషులతో ఈ యింటిపనులు మీరు ఒకరోజు సాధించండి. మీకే తెలుస్తుంది నా అవస్థ" అంది రంగనాయకమ్మ వంటింటికి వెడుతూ.

"నేనంటం ఇన్నిసార్లు పనిమనుషుల్ని మారుస్తున్నా వీళ్ళను ఉపాయంగా పట్టుకురావటం నీవు గ్రహిస్తావా - అని" అన్నాడు. వెంకట్రామయ్య భావిలోని నీళ్ళు లాగుతూ.

"మీ పద్ధతి చూస్తే విషయం తెలుసుకోకుండానే యీ పనిమనుషుల్ని నేనే చెండుకుతిని సాగనంపుతున్నట్టు మాట్లాడుతున్నట్టుందే!" అన్నది రంగనాయకమ్మ, అంటుగిన్నెల్ని భావి పక్కకు తెస్తూ.

"కావలసిన అర్థంతీసే నేర్పు నీకుందని తెలుసుననుకో - ఇంతకీ సుబ్బాం పని కెందుకు రానన్నదో చెబితే వింటానుగా" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"లేకపోతే మీరు వినకుండా దాచిపెడుతున్నానంటారా ఏమిటి? నేను సుబ్బాన్నేమో రాచి రంపానబెట్టి బైటికి నెట్టినట్టుగా మీ ఉద్దేశం కనబడుతున్నది" అంది రంగనాయకమ్మ తిరిగి వంటింటోకిపోతూ.

"ఇదిగో-నువ్వు దివ్యదృష్టితో మాట్లాడటం మొదలు పెడ్తే ఇహ నేననేదేమీ వుండదు, పోనీ-రోజంతా ఆఫీసులో వెట్టిచాకిరి చేసొచ్చి పడుకున్నవాణ్ణి నువ్వావిధంగా లేపి ఈ భావిలో నీళ్ళు తోడించటం నీ కేమయినా సబబుగా తోస్తున్నదా? పనిమనిషి విషయం ఇంకా పదిసార్లు అడుగుతానంటే అడగనూ మరి?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య ఒక క్షణం చెమట తుడుచుకుంటూ.

"ఇవాళ రెండు కడవలు తోడేసరికే మీ కెక్కడలేని వుద్రేకం వస్తున్నది. మీరు లేనప్పుడు ఎంత అర్భకురాల నయినా నేనెన్నిసార్లు చెంబెడునీళ్ళు చొప్పున తోడుకున్నానో

మీరుచూడ గల్గారా?" అంది రంగనాయకమ్మ వంటింటి కిటికీ దగ్గరనుంచి.

"అసలీభావిలో నీళ్ళు నిన్నూ నన్నూ ఎవరు తోడమన్నారని? ఇందాకట్నించి అంటుంటే నువ్వు సమాధానం చెప్పటం లేదు. ఇదిగో మళ్ళీ చెబుతున్నాను, ఇవాళ తోడితే తోడాను. రేపట్నుంచి ఇక ఎప్పటికీ ఈ పాతాళభావిలోంచి ఒక్క చుక్క నీరన్నా తోడను - తోడను - అంతే - ఇంకో పనిమనిషిని ఇవాళే మాట్లాడు" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య రొప్పుతూ.

"సరే మాట్లాడక వూరుకుంటారా ఏమిటీ? మీ చేత మాటలనిపించుకోవటం నాకు మటుకు మనసా? ఏదో ఏడాదికి ఓనాడు యిబ్బందొస్తే మీ యింటికి మీరు చేసికొంటున్నారు గాని పరాయివాళ్ళకేమీ చేసిపెట్టటంలేదు. బజారుకువెళ్ళి కాసిని బొగ్గులు, కొంచెం బియ్యప్పిండి మరపట్టించుకురావాలి- ఇంకో రెండు కడవలులాగిపెట్టి మరీ వెళ్ళరండి" అన్నది రంగనాయకమ్మ పొయ్యిలోనుపి అంట్లుకోమే దగ్గరపోస్తూ.

"ఇవ్వాళ్టికి బొగ్గులులేవా!" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య నిస్పృహతో రంగనాయకమ్మ వేపుచూస్తూ.

"ఈపూట కుంటే సరిపోతుందా ఏమిటి? బియ్యప్పిండి డబ్బా మొన్ననే సుభ్రంచేసిపెట్టా, ఆ తరువాత వంటకాలు యిట్టా వున్నయ్యేమని నన్ననవద్దు" అంది రంగనాయకమ్మ కుంపటి రాజేస్తూ.

"నాకోసం డబ్బాలన్నీ ఖాళీగా సుభ్రంచేసే పెట్టావన్న మాట? ఇవ్వాళ ఆదివారం కదా అనుకున్నా. అన్నట్టు పిండి మర ఇవ్వాళ కట్టేస్తారేమో?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"ఇవ్వాళగాదు ప్రతిసోమవారం కట్టేస్తారు" అంది రంగ నాయకమ్మ.

"రక్షించావ్ ! ఇవ్వాళ నాకీ పిండిమర తలంటి తప్పి దన్నమాట ? అయినా యివన్నీ పనిమనుషుల ద్వారా అయ్యే పనులని నీకు తెలియక పోవటం ఆశ్చర్యంగా వుంది ! అసలు యిలాంటివి నాకు అంటకట్టొద్దని యిప్పటికి లక్షసార్లన్నా నీకు చెప్పివుంటా, అయినా నీ మతం సిదిగానే వుంది." అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"ఎందుకూ మాటిమాటికీ అలా రొసరొస లాడ్తారు ? మన అవసరానికి మనం చేసుకుంటానికీ ? ఇహ ఎవరో ముష్టి వెధవలు చేసిపెడుతూంటేనేం ఏమిటి ఈ జీవితాలు వెళ్ళబొ లేదీ ?" అంది రంగనాయకమ్మ కాఫీకి కుంపటిమీద నీళ్ళు పెడుతూ.

"అయితే ఈ భావిలో నీళ్ళుతోట్టం నా జీవిత పరీక్షన్న మాట ?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"మన జీతాలనండి" అంది రంగనాయకమ్మ వచ్చి అంట్లు తోముతూ.

"ఏం, ఎగతాళిగావుందా నీకు ? మన అవుసరాలు ఏవికావు ? మన గుడ్డలు మనం నేసి మనం కుట్టుకోవచ్చు ! మాదిగవాడిలాగ మన చెప్పులు మనం కట్టుకుని మనం తొడు కోవచ్చు, యివన్నీ మనం చేసుకోటం లేదేం ?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య రంగనాయకమ్మ దగ్గరికి వెళ్తూ.

"ఎవళ్ళ వృత్తులు వాళ్ళు చేసుకుంటారు, వాళ్ళజోలి మనకెందుకు" అంది రంగనాయకమ్మ వెంకట్రామయ్య వేపు వింతగా చూస్తూ.

"అలాగే పనిమనుషులూను. ఇదిగో నీకు నేను మాటి మాటికీ చెప్పేదల్లా ఇక్కడ ఈ భావిపని, పిండిమరపని, అక్కడ ఆఫీసులో ఆ గవర్నమెంటు డబ్బు లెక్కలు ఒక వ్యక్తివల్ల ఎంతమాత్రం కానిపనని తెలిసికోమంటున్నా! అందుకే మన కష్టం మనకే దక్కకుండా పోతున్నా, ఐదో ఆరో యీ పని మనుషులకు బలవంతాన యిచ్చుకొంటున్నాం. అప్పుడే యీ రెండు రెక్కగూళ్ళూ ఎలా పట్టుకు పోయినయ్యో చూడు! పక్కింటివాళ్ళను విచారించి ఈ పూటే యింకో పనిమనిషి విషయం ఫైసలుచెయ్యి" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"నాకుమట్టుకు సరదాటండీ పనిమనిషి లేకుండా యీ అంట్లన్నీ తోముకుంటూ కూర్చోను! యీ నాలుగు గిన్నెలు తోమానో లేదో రెండుచేతులూ కారంరాసినట్టు భగభగ మండుతున్నయ్ చూడండి! ఇదిగో యివ్వాళే విచారించి యింకో పనిమనిషి విషయం తెలుసుకొంటాలెండి. వీళ్ళకు వాయవరాను, మరీ అంత డబ్బు దాహమైతే ఎట్లా? ఇవతల వాళ్ళేం కాపరాలు చెయ్యక్కర్లా?" అంది రంగనాయకమ్మ లేచి కుంపటిమీద నీళ్ళుదింపి కాఫీపొడివేస్తూ.

"ఇచ్చే ఆరురూపాయలు, వారానికోపూట తిండి చాల దంటుందా సుబ్బాం?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య రంగనాయకమ్మ వెనకనే వంటింటోకివెళ్ళి.

"అబ్బే దీనివిషయం ఇంకా అంతదాకా రాలేదు లెండి. వెనక వెంకాం చాలదనేగా వెళ్ళింది" అంది రంగ నాయకమ్మ.

"మరి ఎందుకు వెళ్లిపోయింది సుబ్బాం?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య రంగనాయకమ్మ పక్కగా కూర్చుంటూ.

"ఆఁ, చపలచిత్తంముండ! అయిదు రూపాయలు అప్పు అడిగింది, లేదు పొమ్మన్నాను. అసలు ఏరోజు వాళ్ళు అణా, అర్ధణా వేధించంది? ఒక్కసారే అయిదు రూపాయలు తెమ్మంటే ఎక్కణ్ణుంచి తెస్తారు? అయినా యీ జాతికి అయిదులు, పదులు అప్పులు పెడితే యీ జన్మలో దక్కినట్టే" అంది రంగనాయకమ్మ.

"సరే మన సంపాదనకు తోడు ఇవన్నీకూడ ఎక్కడ నెత్తికి తెచ్చుకుంటాం వదుల్తున్నవి చాలక! ఐనా అంత మాత్రానికే పని మానుకుపోయిందా! వచ్చే యీ ఆరు రూపాయలు పోగొట్టుకుని ఇంకోచోటికి పోతే వాళ్ళు ఇంత జీతం యిచ్చి పైన దానికి కావలసిన అప్పులన్నీ యిస్తారా పిచ్చిదిగాకపోతే! అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"దాని మొగుడికి జబ్బుగావుందట. మందిప్పిస్తానని ఆ అయిదూ యివ్వమంది. దానికి నెల జీతమిచ్చి ఇంకా వార మన్నా కాలేదు; చూస్తూచూస్తూ మళ్లీ అయిదు రూపాయలు ఎలాగంట ఇవ్వటం? కోపంవచ్చి వెళ్ళిందేమోగాని రెండురోజు లయినాక మళ్ళీ అదే తిరిగి రాకుండా వుంటుందీ!" అంది రంగ నాయకమ్మ కాఫీ డికాషను వడపోస్తూ.

"నువ్వు సందేహాలతో నా ప్రాణంతియ్యక కబురుచేసి అదికాకపోతే మరో పనిమనిషిని మాట్లాడు" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"దాని మొగుడుకు టైఫాయిడ్ జ్వరమట. యిప్పుడెలా వుందో ఏమోమరి"అంది రంగనాయకమ్మ కాఫీకలిపి వెంకట్రామయ్య కిస్తూ.

"టైఫాయిడా? దరిద్రులకు తక్కువజబ్బులేమీ రావు! ఎవరి ఖర్మ వారిది. నా పర్సుతే బజారు వెళ్ళివస్తా. యీ బియ్యప్పిండి లేకుండా యివాళ్టికి ఏదోవిధంగా సరిపుచ్చే ఉపాయం ఉందా అని!" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"అదేమిటండీ మళ్ళీ అలాఅంటారు? పోనీ యివ్వాళ పచ్చళ్ళతో సరిపుచ్చుకుంటారా?" అంది రంగనాయకమ్మ.

"సరే నీమాటేజరగనీ. ఆ బియ్యం సంచిలో తొందరగా పోసివ్వు-పరవా లేదు లే; కొంచెం తగ్గించి పొయ్యి. బరువంతా ఒకనాడే మీదపెట్టుకు"—

♦ ♦ ♦

ఈ పనిమనిషి బెడదతప్పేటట్టు లేదనే నిర్ణయాని కొచ్చాడు వెంకట్రామయ్య. ఈ నిస్సహాయతకు బాధ్యులెవరనేది వెంకట్రామయ్య ఆలోచనకు అందని విషయంగా వుంది. ఏరోజు పనిమనిషి మానుకుని తను భావిదగ్గర రెక్కలు విరుచుకునే దురవస్థ పడుతుందోననే భయంకర పీడకలలు వెంకట్రామయ్యను ఆవేశించినయ్. ఇటీవలే రత్తమ్మఅనే కొత్త పనిమనిషిని తన భార్య పనికి పెట్టింది. ఇవ్వాళ ఉదయం ఆ కొత్త

పనిమనిషి రత్తమ్మా, తన భార్యమధ్య జరిగిన ఘర్షణ యింట్లోనేవున్న వెంకట్రామయ్యా విన్నాడు. పనిమనిషి రత్తమ్మ తన పిల్లలిద్దర్ని ముసలితల్లిని తనతో తీసుకువచ్చింది.

"వీళ్ళంతా ఎవరే!" అని తనభార్య రత్తమ్మను సౌమ్యంగానే అడిగింది.

"ఇది నాఅమ్మ, ఈళ్ళు నాసంటోళ్ళు" అంది రత్తమ్మ.

"నిన్న ఆ చిన్నపిల్లనుమట్టుకే తెచ్చావే? యింకా వున్నారా నీకు పిల్లలూ?" అంది తనభార్య.

"ఇంకా యిద్దరు ఆడబిడ్డ లుండారండీ" అంది రత్తమ్మ.

"ఆడబిడ్డలా?" అంది తన భార్య.

"అవునండీ అమ్మగోరూ నా పెద్దపిల్లలు. ఆళ్ళిద్దరికీ పెళ్ళిళ్ళయినయి" అంది రత్తమ్మ.

రత్తమ్మ పిల్లగావాలున్న కావ్ కావ్ మని ఏడుస్తుంటే రత్తమ్మ తల్లిగావాల్ను ఖంగు ఖంగుమనిదగ్గుతూ పిల్లకు కూసిని పాలిమ్మంటున్నది రత్తమ్మతో.

"అదేమిటే నీపిల్లట్లా ఏడుస్తుంది?" అనడిగింది తనభార్య.

"అదేమోనండి అమ్మగోరూ తెల్లాస్లు ఆవజాన ఏడుత్తా కూకుంటది" అంది రత్తమ్మ.

"పాపం యీగాలిలో దాన్ని అట్టా తిప్పకపోతే యీ ముసలిదానిదగ్గిర యింట్లోనే అట్టిపెట్టి రాకపోయినావుటే?" అంది తన భార్య.

"ఈ గాలికే మాపిల్లలు సెడిపోతే యిక మేమేం బతుకుతాం అమ్మగోరూ. మా అమ్మకి కాలూసేతులు పడిపోయినయ్యమ్మగోరూ. పొద్దత్తమానం పనిజేసుండ పానంగనక

యింటికాడ ఏమీకోచక నాయెంట వత్తానంటది. నేనంటే మా అమ్మకు బహుపానం. పెద్దదయిందిలెండి. అదేంటోనండీ అమ్మగోరూ, దగ్గు బట్టుకుండది మా అమ్మకు. ముసల్దానికి కాత్తే సద్దబువ్వేమన్నా వుంటే పెట్టండి అమ్మగోరూ. దగ్గు తెర కాస్తె తగ్గుద్ది" అంది రత్తమ్మ.

"ఒక్క మెతుకంటె ఒక్క మెతుకు మిగల్లేదు. అసలు మా యింటో చద్దన్నాలు మిగలవు" అంది తన భార్య.

"పానీలే అమ్మగోరూ కూసిని సల్లసుక్కంటేపొయ్యండీ ముసల్ది పసిదీ తాగుతారు; నిన్న మాపిటాల ఇంతంటే యింత బువ్వ తినటానికి లేకపోయిం దమ్మగోరూ" అంది రత్తమ్మ.

"అదేమిటే రత్తమ్మా మీ పనివాళ్ళు మమ్మల్ని నిలువునా యిట్లా తోడతారు? కొంచెం అన్నం, కొంచెం మజ్జిగ, కాసిని డబ్బులనీ? ఆ కొన్న పాలల్లో సహం పొంగి పోయిలోనే మాడినయ్: ఆ వున్న కొంచెంలో పందేరా లెక్కడచేస్తా కూచోను? పోనీ మీ కిస్తామన్న జీతంలో ఒక్క కానీ తగ్గిస్తే అప్పుడనవచ్చు మమ్మల్ని. మీ సంసారమంతా తెచ్చి మా గొంతుమీద కూచోబెడితే మే మెక్కడ భరించం ఊళ్లో వాళ్ళందర్నీ? ఆ సుబ్బాం, వెంకామూ, యింతే. వున్నన్నాళ్ళూ యీ విధంగా మాప్రాణాలు నిలువునా తోడారు. చీటికి మాటికి మమ్మల్ని వేధించక లెఖ్ఖప్రకారం మీ పని మీరు చేసిపోతే మీకు పదివేల దణ్ణాలు" అంది తనభార్య విదిలించేసినట్టు.

ఇంతలోనే కొత్తపనిమనిషిమీద తనభార్య కోపం తెచ్చుకోటం వెంకట్రామయ్యకు గుండెదడ సాగినట్టయింది.

ఇదిగో యీ అసహనంతోనే తనభార్య మెలుకువ లేకుండా ప్రవర్తించి సమస్యను గొంతుమీదకు తెచ్చి, తను హైరాన పడి, నన్ను హైరానపెడుతుంది. పనివాళ్ళ నా విధంగా దులిపేస్తే వాళ్ళుచేసే పనిమీద వాళ్ళకే విశ్వాసంలేక నాలుగు రోజులు ఎగనాంపెడితే మనపని దుమ్మెత్తిపోసుకోటం, ఆ భావి జీవానబడి ఏడవటమున్ను! అయినా ఆ విధంగా రత్తమ్మ తన కుటుంబాన్నంతా కలుపుకుని తమమీదకు దండెత్తిరావటం తన భార్యా తనూ సహించటం కష్టం అనుకున్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"మాకు దణ్ణాలేమిటండమ్మగోరు. పాపం నుట్టుకుంటది. బీదోళ్ళం. తమవంటోరి పంచను బతుకుతుంటాం. తమనిగాక యింకెవ్వుల్ని అడుక్కుంటాం అమ్మగోరూ? ఇంతుంటే పెడతారు, లేకపోతే లేదంటారు" అంది రత్తమ్మ.

"రత్తమ్మా అటుచూడూ - చూడూ మీఅమ్మ దగ్గి అక్కడే ఉమ్మేస్తున్నది-ఛీపాడు క్షయరోగాలు పట్టుకుంటాయ్ అలా ఎక్కడపడితే అక్కడ ఉమ్మేస్తే-అయినా యిదేమిటి పాడూ! మాయిల్లేం నడిబజారనుకుండా పెంటపోగనుకుండా ఆ మనిషి? నీకు పుణ్యముంటుంది మీ అమ్మను యింటికి పంపవే రత్తమ్మా" అంది తనభార్య.

"దగ్గుతెరొచ్చి తెలవకుండా కల్లెపడిపోయింది కోపం సెయ్యకండీ అమ్మగోరూ. ఎంత తెలవకపోయినా యీడ తమింటో ఎట్ట ఉమ్మాత్తానండీ-సీ చచ్చిందాన్ని-" అంది రత్తమ్మ తల్లి.

"బాగా నేవుంది సంబడం-నువ్వు పనికొస్తె తొందరగా కానిచ్చిపోమ్మా రత్తమ్మ తల్లీ-అదేమిటి-చూడవే రత్తమ్మా నీపిల్ల బయటికి కూచున్నట్టుంది- రామరామ యిదేంపాప ఖర్మం-పాపం బద్దలైంది - పీడా విరిగిపోనూ తియ్యవేమే చూస్తావూ-ఖర్మగాల" అంది తనభార్య అంతిమస్థాయినందు కుంటూ.

"పీడగీడంటున్నారు పసి గుడ్డుదానికేం తెలుసుద్దండీ-సిన్నపిల్లనావజాన అనమోకండీ అమ్మగారూ, సెడ్డ కష్టం గుంటదీ" అంది రత్తమ్మ.

"అడుక్కుతిన్నట్టే ఉంది అభిమానం - ఇదిగో నీకిష్ట ముంటే ఒక్కత్తెబచ్చి పనిచేసి పోతావా పో లేకపోతే నీదారి నీది. ఈ విధంగా మా మీద దాడిసాగిస్తే మటుకు వూరుకునేది లేదు నీయిష్టం తర్వాత" అని గిరవాటు వేసినట్టన్నది తన భార్య.

ఇహ కూచున్న చోట ఎంతమాత్రం కూచోలేక దొడ్లో జరుగుతున్న సంఘటనలకు అసమ్మతి సూచకంగా పెద్ద శబ్దంతో గభాల్న తలుపు తెరచి ,కమీమనిమూసి యింట్లోంచి ఎటుగానో వెళ్లిపోయాడు వెంకట్రామయ్య.

♦ ♦ ♦

"ఇవ్వాళకూడ యీ రత్తమ్మ పనికి రానట్టేనా?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య దీనంగా భావి లోతు చూస్తూ.

"బలవంతంగా వెళ్ళమనేంతదాక తెచ్చుకుని మరీ వెళ్ళింది" అంది రంగనాయకమ్మ అంట్లు బయటపడవేస్తూ.

"మొత్తానికి ఏమయితేనేం పర్యవసానం నువ్వాంట్ల దగ్గర, నేను భావిదగ్గర మిగిలాం. అవసరం వున్న పనిమనిషికీ మనకూ మధ్య ఒక పెద్దగొయ్యి యేర్పాటయి కూర్చుంది" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"ఆ గొయ్యి నేనే తవ్వానంటారా ఏమిటి ?" అంది రంగనాయకమ్మ.

"సమస్య ఎవ్వరు తవ్వటమ నేదికాదు, గొయ్యి ఏర్పట్టమే కావలసింది. రత్తమ్మగాకపోతే వెంకమ్మ, ఎవరైనా ఒకటిగానే వుంది మనకు" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"మీ సూటీ పోటీ మాటలు అనవసరంగా నామీద ప్రయోగించకండి. ఆ గూడెంలోని గుంపునంతా తెచ్చి శక్తి వుంటే మీరే పోషించండి. అయినా ఒక్క పనిమనిషిని మాట్లాడుకుంటే కుటుంబమంతా వచ్చి యిక్కడే తినిపడు కుంటానంటారేం – ఛీ యీ సూద్ర సుభన్నాసి మూకకు సిగ్గా ? ఎగ్గా ? డబ్బూపోయి శని పట్టుకున్నట్టు యిదేం పాప ఖర్మం !" అంది రంగనాయకమ్మ.

"సరే రోజూ వుండేదానికి యింతగట్టిగా ఎక్కడ విచారిస్తూ కూచుంటాం ...... యీ రత్తమ్మకన్నా ఆ సుబ్బామే నయమన్లేవుంది. కిక్కురు మనకుండా పనిచేసుకుపొయ్యేది. ఆ అయిదు రూపాయలు యిచ్చినా పై నెలలో బిగబట్టుకునే వాళ్ళం" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"ఇంకానయం ! తీరాయిచ్చారుగుకాదు ! అంతకుముందు అది ఎన్ని అర్ధణాలు, అణాలు దిగమింగిందో మీకేం తెలుస్తుంది. దానికన్న అంతకుముందు వెంకామే కాస్తనయం నాలుగు

రూపాయల జీతాన్ని అయిదురూపాయలు చేయమంది. చివరికి పట్టుదలకంటూ పోయి తర్వాత పనిమనిషికి యింకో రెండు ఎక్కువే యిచ్చుకున్నాం. అన్నట్టు ఈ సుబ్బాం తన మొగుడుకి జబ్బుగా ఉందనే పోయిందిగాని పని మానుకుంటానని గట్టిగా చెప్పినట్టులేదే." అంది రంగనాయకమ్మ.

"అవును దాని మొగుడుకి ఏదో జబ్బు జేసిందికాదూ? ఎట్లా ఉందో పాపం?" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"టైఫాయిడుజ్వరం అనుకున్నారు గాదుటండీ ఏమో పాపం; ఏం తెలిసినా మన మారుస్తామా తీరుస్తామా? ఈపాటికింకా తగ్గకుండా వుంటుందా? సుబ్బాం దాని మొగుడు వూరు వెళ్ళిందటలేండి, లేకుంటే యీపాటికి పాపం ఎట్లా వుందో విచారించి తెలుసుకుందుం" అంది రంగనాయకమ్మ.

"పాపం పుణ్యం మనకెందుకు, ఎంత ఖర్చుకావడం లేదు? ఆ అయిదు రూపాయలు యిచ్చివుంటే యెంతోకొంత ఆ రోగిష్టికి ఉపకరించేదేమో. ఇట్లాంటివి ప్రాణం పీకుతూనే ఉంటయ్" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"చీటికి మాటికి ప్రాణం తోడుతుంటే ప్రాణం విసిగి వీళ్ళకేం యివ్వబుద్ధిపుట్టదుగాని లేకపోతే అంత కర్కోటకంగా మనం మటుకెందుకుంటాం చెప్పండి?" అంది రంగనాయకమ్మ సానుభూతి తెలియజేస్తూ.

"ఇంకా పని మనుషులెవరయినా యీవూళ్లో దొరుకుతారేమో విచారించి చూడు" అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

"సమయంచూసి మీరు బాగా హాస్యంగా మాట్లాడతారండీ? రెండు కడవలనీళ్ళు ఆ భావిలోంచి లాగటానికి

కిందామీద పడ్డారుగాని యీ డొంకతిరుగుడు తెలివితేటలు యెందుకండీ వుపయోగిస్తారూ?" అంది రంగనాయకమ్మ అంట్ల వద్ద కూచుంటూ.

"ఏదో పాపం నీ చేతులకు కారాలు, మిరియాలు రాసి నట్లున్నదని-" అని అన్నాడు వెంకట్రామయ్య భావిలో నీళ్ళు లాగుతూ.

"చాల్లే కట్టిపెట్టండి యుద్ధం! ఎవ్వరయినా వింటే ఇట్టే నవ్విపోతారు! అయ్యో ప్రయోజకత్వం-ఎవరదీ?"

"నేనే దొరసానమ్మగోరూ-సుబ్బాన్ని" అంది సుబ్బాం, అక్కడికొచ్చి నిలబడుతూ.

రంగనాయకమ్మ అంట్లదగ్గర్నుంచీ, వెంకట్రామయ్య భావిదగ్గర్నుంచీ నిద్దట్లో నడచినట్లు యివతలికొచ్చి సుబ్బాన్ని వింతగా చూస్తూ నుంచున్నారు.

"బాగుండారా దొరసానమ్మగోరూ" అంది సుబ్బాం తలవంచుకుని.

"ఎప్పుడొచ్చేవే సుబ్బాం వూరునుంచి?" అంది రంగ నాయకమ్మ.

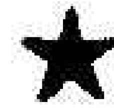
"నీ మొగుడుకు నయిమయిందంటే? అన్నాడు వెంక ట్రామయ్య.

"పాపం! ఎట్లావుందే నీ మొగుడికీ!" అంది రంగనాయ కమ్మ.

"ఆయనప్పుడే పోయినాడుగదంటండీ - యేందో లెండి బ్రతికినన్నాళ్ళూ ఏదో రోగాలతో తీసుకుంటూనే ఉన్నాడు- అంటూ బావురుమంది సుబ్బాం.

వెంకట్రామయ్య రంగనాయకమ్మలు నిర్ఘాంతపోయి అలాగే నిలబడిపోయారు సుబ్బాం కేసి చూస్తూ.

"అమ్మగోరూ యెవుర్నన్నా పనికి కుదుర్చుకుండారా!" అంది సుబ్బాం కొంచెం సేపయినాక రంగనాయకమ్మ, వెంకట్రామయ్యల వయిపు ఆశతో చూస్తూ.

బలకట్టు పాపయ్య

ఏసువజామున తొలికోడి కూసేయాల మెట్టపల్లీ, సొట్టపల్లికి మయాన పార్తుండ కిట్టకాలవ గెట్టుమీన్నుంచి ఎవురయినా నిలబడి సూత్తాయింటుంటే, మెట్టపల్లి ఏపుల్నుంచి సీకట్లో బజనపాటలు యినిపించి, యింకూసేపుటికి డొంకల్లోంచి సేతికర్ర పొడుసుకుంటూ ఓ నల్లయిగ్రహం మిట్టపల్లాలు ఎక్కి-దిగుతా వొచ్చొచ్చి, కిట్టకావల గెట్టెక్కి ఆడ గొలుసుతో కట్టేసుండ బల్లకట్టుకాడికొచ్చి నిలబట్టం తెలుసుద్దన్నమాట. ఆ యిగ్రహం బల్లకట్టు పాపయ్య.

పాపయ్యపని ఏసువజామున తొలికోడికూసే యాల్టినుంచి రేత్తిరి జనం తిరుగాట్టం మాటుమణిగేదాకా కిట్టకాలవలో బల్లకట్టు నడపటం. బల్లకట్టు ఉద్యోగమయినాక పాపయ్య బల్లకట్టు పాపయ్యయినాడు, ఆ సుట్టుపక్కల వూళ్ళ జనానికి, వుత్తపాపయ్యంటే పాపయ్య ఎవురికీ తెలవదు.

పెద్దమనిసి, నమ్మకస్తుడు, ఎవురిజోలికీ పోడు, పద్దాకా బజనపాటలు పాడుకుంటా వుంటాడని వూళ్లో పదిమందీ అనుకుంటుంటే నెలకు ఆర్రూపాయలపావలాకాడికి బల్లకట్టు ఉద్దోగమయింది పాపయ్యకు.

పెల్లాం బూసమ్మ కట్టెచ్చిన సద్దిమూట బల్లకట్టు లోన బెట్టి సెక్కమూతేసి, కాత్తె సలిగావుంటాన దుప్పటి అటనే

కప్పుకుని, బొడ్డోంచి పుగాకు పాయదీసి వాసనసూసుకుంటా, యిప్పుట్నుంచి బల్లకట్టుకు కరుసుకూకసోటం దేనికనుకుంటా కాలవగట్టుమీన కూకుని సుట్టముట్టిచ్చి, జనం ఎవురన్నా వొత్తావుండారేమోనని సుట్టుపక్కల సీకట్లో సూత్తా...... ఆలోశనలోపడ్డాడు బల్లకట్టుపాపయ్య.

ఇంగా జనం ఎవురూ తిరగాట్టంలేదే? ఏంజనమో, ఒక్కోపాలి కోడికుయ్యకతలికే వొచ్చి తపనబడ్తా కూకుంటాకు. ఇంకోపాలి రేత్తిరి యిట్టా యింటికెల్దామని బయిల్లెల్లి సగం లెక్క బోయినాక ఎవరోవొకరు దారిమయ్యాన అడ్డుబడి 'గడ్డాంపట్టుకుంటా కాత్తె కాలవ దాటేసెళ్ళు అన్నన్నా' అంటా పానందీత్తారు - ఏంమడుసులో! యియ్యాల పడవలేం రాటంలేదే? రాతారిబోటు వొచ్చేయాలయింది, యీరాతారి బోటుదగ్గా రవిలుబండికన్నా వుండదు. ఒచ్చి వొకటేమయిన బాకావుత్తా కూకుంటాకు జనాన్ని పోగుజెయటానికి, యీళ్లే ఆర్భాటమేగాని యీడ జనం యిట్టాటి లంకణాల బోట్లెక్కకేం? యీరోజుల్లో యాడజూసినా బస్సుబుట్టి మా జోరుమీన లగెత్తుతుంటే, యీ రాతారిబోటో రేండంటా మద్దెనా? అయినా యిప్పటికీ కొంతమంది వుండాల్లే! అలవాటుమీనో, కరుజు తక్కువనో, మరదేమన్నా బకితో, పయానం పది రోజులపాటయినా బోటెక్కి పోతావుంటాకు. బల్లకట్టంటే దానిదారే వేరు. కాలవకు అడ్డంగా బస్సేడపోద్ది? ఒంతెన్లా, బిడ్జిలంటే యాడబడ్తే ఆడ ఎట్టుంటై? యిట్టాటి కిట్టకాలవకు బల్లకట్టు లేకనేపోతే జనం అల్లాడిపోవల్సిందే ఎప్పటికయినా! అసలు పొద్దుగూకులూ యిట్ట గుక్కదిప్పుకోటానికి యీలవుద్దా

బల్లకట్టు మక్సికే? ఓ కూరగాయల మడుసులేంది, పుగాకు, మిరబగాయ, నెయ్యి, ఎన్న, పాలు, పెరుగు, నాట్లజనం, కోతలజనం, ఆ రేంది యీ రేంది అన్ని యాపారాలూ యీ బల్లకట్టుమీన నడవాల్సిందేగా? యియూల గొల్లజనం యింగా రాలేదే. దబ్బా? ఆళ్ళొత్తేసరి కాలకడాలు, సేతి మురుగుల్తో బల్లకట్టుమీనంతా యుద్దంసేసిపోతాసు – అదోకరకం!" అనుకుంటా పుగాకుమైకంలో ఏందేందో రకరకాల ఆలోసెనలు సేసుకుంటుండ బల్లకట్టుపాపయ్యకు "ఓ ఏమియ్యోవ్?" అంటా సెవిలో టూప్పున బాకావూదినట్టు ఎవురో కాలవ ఆతలి గట్టునుంచి అరిశారు.

వులిక్కిబడి, పరకాయించి సూశాడు బల్లకట్టుపాపయ్య. జనం సాగారనుకుంటూ. కిట్టకాలవ ఆతలిగట్టున ఎవురో గెడ కర్రకుమళ్లేవుండ యిగ్రహం తొందరమీనగాంవాలు కదం దొక్కుతా అరుత్తావుండాడు.

"ఓ బల్లకట్టు పాపయ్యోవ్-ఓ నిన్నేనయ్యోవ్? వుండావంటయ్యా ఆడా?" అనరిసింది ఆతలి గట్టుమీన యిగ్రహం.

"ఆ ఆ, వున్నాలే–" అంటా వాళ్ళు యిరుసుకుంటా లెగిశాడు బల్లకట్టుపాపయ్య.

"వున్నావంటయ్యా? నీ యిల్లు బంగారంగాను కాత్తె దొబ్బున రాసీవయ్యా బల్లకట్టునూ, పొద్దెక్కుతుండనీ," అంది యిగ్రహం గబగబ.

"అహాఁ, అంత తొందరైతే ఎట్టా? కాత్తె నిదానించవయ్యా నువు ఎవురువోగాని – యీడ బల్లకట్టు గొలుసు వూడదియ్యాలా, గెడ సేతికి తీసుకోవాలా, మరి కాత్తె నిల్దొక్కుకో"

అన్నాడు బలకట్టు పాపయ్య, సేతులకు కాత్తె నోటి ఆవిరిపడ్తా.

"ఆఁ, అదెంతసేపులే సాఁవిసయిన మడిసికి! గెట్టిగా రెండు తోపులు తో శావంటే అయిపాయె! రానీరానీ దొబ్బున" అంది యిగ్రహం.

"మల్లీ అదేమాటా! ఎంతలెక్క నించి వొత్తుండావేఁ?"

"యిప్పటికి రెండుకోసులు నడిత్తినీ యింగా రెండున్నర కోసులు పైసిల్కు పోవాలాయె, రానీ, రానీ," అంది యిగ్రహం.

" నీ మడిసిదొంగల్దోల! రెండుకోసులు నడ్సినోడివి బల్ల కట్టుకు రెండు నిమిసాలు ఆగలేవంటయ్యా? మందేవూరేం?"

"దనియాలపాడు, ఎవురన్నా తెల్చా ఆడా?"

"బలేవోడివి! దనియాలపాడే తెలవదంటా? ఎఁకట కిట్టయ్య బాగుండాడా?"

"చరేలే ఎంకటకిట్టయ్య మామేనమామేగా! ఆయనకేం రాయికిమల్లే వుంటే మడిసీ! నాపేరు రాంకిట్టయ్యలే!"

గెట్టుకు బల్లకట్టు సేరీసేరకతలికే రాంకిట్టయ్య దడదడ మంటా ఎక్కి కడ్డీమీన కూకుని, యిగ బల్లకట్టును పోనీ మన్నాడు.

"పోనిత్తాలే, యింగా మడుసులెవురన్నా వత్తుండారేమో సూద్దాం వుండు" అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య అటీటు సూత్తా.

" సూసేదేంది! యిగచరేలే! తెల్లారిపోయేదాకా యీగెట్టుకాడే కూకోబెడ్తాకెట్టా? నే నసలే సానాదూరం పోవాలంటుంటే అటీటు దిక్కుల్జూస్తా మాటినిపిచ్చుకోడేం;

ఎయ్ ఎమ్ గెడేసి తోయవయ్యా దొబ్బునా నీ పాపయ్య బంగారంగానూ! పుగాక్కాడ కావలెట్టా? యింద కాల్చుకో, మడుసు లెవురన్నా వొత్తావుంటే మళ్లీ తిరిగొద్దువులేగానీ నడుపు నడుపు!" అంటా రాంకిట్టయ్య కడ్డీపుచ్చుకుని సింకు ల్దొక్కాడు.

"ఎవురు జూసినా యిదిగిద్దీ వరస, పద్దాక అటీటు బల్లకట్టు నడపటమంటే మాటలంటయ్యా? కాలవ పారుదలసూడు ఎట్ట తోస్తావుండదో? పుగాక్కాడకేంగానీ ఓ కానీ బిల్లకూడా వుంటే సూడు ఎందుకయినా పనికొచ్చుద్ది" అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య బల్లకట్టు నడుపుతా.

"సిల్లరేం వుండట్టులేదే - ఎల్లుండి మళ్లీ తిరిగొత్తాగా, అప్పుడిచ్చిపోతాలే కానీ యాడికిపొద్ది! అయితే బల్లకట్టు పాపయ్యన్నా? మనకి నెలకి జీతం ఎంతొచ్చుద్దంటా?"

"ఆఁ, వుంటదిలే డెగ్గిర డెగ్గిర ఆర్రూపాయిాల పావలా - ఏంసాలుద్ది సచ్చి?"

"పరవాలేదే? ఎప్పటికయినా డబ్బు డబ్బే! పైన ఏమాత్రం?" అన్నాడు రాంకిట్టయ్య.

"పైనేందీ?" అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య.

"ఆఁ, అదేలే, పైన కాత్తెకూత్తే సంపాదనవుంటది కావాల్సుగా? అటీటు వొత్తా పోయే జనం అదిదంటూ ఏవన్నా యియ్యరంటయ్యా?"

"అదిదేందీ? యిప్పుడు నీ సంగతేంది సెప్పరాదూ? ఎల్లుండి సిల్లరమార్చి తెత్తానంటుంటివి! అదిగంతే పైసంటే."

"ఆర్నీ బల్లకట్టు పాపయ్యా దెబ్బతీశాడే! అయితే మాటంటే నమ్మకం లేదంటావ్? సరే నువే సూత్తావుగా ఎల్లుండీ, అయితే నీకు పెల్లాం బిడ్డలుండారా? వుండక యాడికి పోతారనుకో! యింటికి మళ్లీ ఎప్పుడుపోతా? రేత్తిరి బాగా పొద్దెక్కద్దేం? మరి బల్లకట్టు పనంటే యిగనం తేగా! తెల్లారి సీకట్లో వొత్తా సద్దిబువ్వ. తెచ్చుకుంటావుగావల్ను. మరి మద్దానం బువ నీ పెల్లాం తెచ్చుద్దేం? సెప్పిన మాట యింటదా నీ పెల్లాం? యినక ఎట్టుంటదనుకో! పిల్ల లెంతమందీ? నీకు నలభై ఏళ్ళుంటయ్యనుకుంటా – అసలు నలబయ్యన్నా లేంది బల్లకట్టు పనికి పనికి రారనాల్సిందే – గట్టుకు చేర్నట్టుందే? మంచోడివి లే అన్నా – ఎవురో అప్పుడే తట్టలెత్తుకొస్తుండారే కోకలెగ్గట్టి? ఆర్నీ గొల్లజనం! బల్ సందడి, గుంటది లే – ఆవులెల్లుండి యిత్తాలే కానీబిల్లా – ఎల్లుండా బల్లకట్టు పాపయ్యానోస్నేవ్," అంటా పటపట మిరపగాయలు ఏపినట్టు మాటలు దులిపి, గెట్టుమీనకి దూకి గొల్లజనాన్ని ఓసూపు సూత్తా, అంగ లేసుకుంటా గెట్టు దిగి డొంకల్లోబడి మాయ మయ్యాడు రాంకిట్టయ్య.

"ఓ బల్లకట్టు పాపయ్యానోస్నేవ్? యికేవుండావంటయ్యా? నీకు పున్నెంవుంటది కాత్తె ఆదరికి దొబ్బునపోనియి బాబూ, అప్పుడే తెల్లారుతుండది! నాగరత్తీ రాయేదొబ్బునా? చుబ్బక్కా, లచ్చుమ్మా రాండి రాండి – ఎంకాయి పిన్నాం ఏదీ? ఓ చీతామోవ్ లగెయ్ లగెయ్?" అంటా గొల్లజనం కడాలు, గొలుసులు కొట్టుకుంటా, మట్టెలు టక్ టక్ మనిపిస్తా, పెరు గోసన గబ్బుమనిపిస్తుంటే, రవిలుబండి పెట్టెలకుమల్లే తోసు

కుంటా వొచ్చి బల్లకట్టుమీన నుంచుండారు సోల్పున మానికా, తవ్వా, సోల, గిద్దలకి మల్లే.

"అంతా వొచ్చారా యింగా ఎవురన్నా పొదలసాటున వుండారా?" అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య గెడమీన ఓరగా ఆనుకుని సూత్తా.

"పొదలసాట్నుండయ్యేవ్? సింతసచ్చినా పులుపు సావ లేదంట! యీ బల్లకట్టు పాపయ్యకు పళ్లు మిగులుండా సెతురు తగ్గటంలేదే? నవుతావు దేనికే నాగరత్తి? మరి సూడమ్మా యీ పాపయ్యకు తెల్లారిందప్పుడే సెకురాడనూ," అంది ఎంకాయి పిన్నాం.

"అదేంది పిన్నాం అట్టంటదేం? గెడక్రకమల్లే పాపయ్య అట్టుంటే పళ్ళు మిగల్టమేంది పాపం - యిహి హిహీ-" అంది నాగరత్తి కొంగుచాట్న పకపకమంటా.

"అదేంది పిల్లోవ్ అట్టిరగపడ్తుండావు? ఆ పొల్లు కాత్తా రాలి కాలవలోపడేను!" అంది చుబ్బక్క.

"అదేంది చుబ్బమ్మోవ్ అట్టంటావ్? దాని పళ్ళు చూసే పుల్లన్న దాన్ని కట్టుకుంటే!" అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య గెడేసి బల్లకట్టు నడుపుతా.

"సూడే ఎంకాయిపిన్నాం యీ పాపయ్యా? నన్నంటే అన్నావుగానీ యింటికాడ మా బూసమ్మొదినకాడ అనేవమ్మోవ్ బద్రం వొళ్లంతా పిడకలు కొట్టుద్ది!" అంది నాగరత్తి.

"అయితే పద్దాకా యీ పుత్తకబుర్లేనా లేకబోతే యియ్యాలన్నా కాత్తె పెరుగు సద్దిబువలోకి పోత్తారా?" అన్నాడు బల్లకటుపాపయ్య.

"కాత్తె పోయిరాదంటే నాగరత్తీ?" అంది లచ్చుమ్మ.

"ఆఁ, నువు పోయరాదూ సాటుగా మూలకూకుండావు గానీ? యియ్యాలసలే నా పెరుగు తగ్గింది ఏం మాటొచ్చుద్దో, పిన్నాంకాడ ఏమన్నా దొరుకుద్దేమో?" అంది నాగరత్తి.

"చరే నాసంగతి పాపయ్యన్నకే తెల్చు" అంది ఎంకాయిపిన్నాం.

"పులుపు సిచ్చుగుండది మరీ యియాల నాపెరుగు! మరీ యిదెట్టపోయనమ్మా - కాదంటే చుబ్బక్కా?" అంది సీతాం.

"యిదిగో మద్దె మీరెందుగ్గాని కొట్టుకోటం గట్టొచ్చింది దిగండి దిగండి; మీసంగతి యియాల నాకేమన్నా కొత్తెట్టా? రత్తమ్మ వొత్తావుంటే మిమ్మల్ని అడక్కనేపోదును. పోనీగానీ ఎవురో ఒకరు రేపన్నా కాత్తె పోసిపొండి," అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య.

"ఓ, రేపు తప్పకుండా నలుగురం నాలుగింతలు పోసిపోతే సరిగా - దిగరేమే యింకా కూకుండారూ? రాండి రాండి పొద్దెక్కింది -" అంటా తోసుకుంటా గట్టుదిగి ఎల్లిపొయ్యారు గొల్లజనం.

అటెటు సూసి దగ్గిర్లో జనం ఎవురూ లేకబొయ్యేతలికి యాప్పుల్ల యిరుసుకుని నోట్లోబెట్టుకుని, గట్టుమీన కూకుండాడు బల్లకట్టు పాపయ్య.

సంకురేత్తిరి దగ్గిరకొస్తుండది యిగ కోతలజనం సాగుతారనుకుండాడు పాపయ్య. యాడ జూసినా వొడ్డగింజ అగుపిస్తావుంటది. దొబ్బున కోతలొస్తే బాగుండుననుకుంటాడు

పాపయ్య. అయినా యీ కూలిజనానికి తగుపాడుకోడంతోనే సరిపోద్దిగాని పక్కవోడిమాట యినిపిచ్చుకోనే యినిపిచ్చుకోరు. అదేమంటే ఆసాములు కూలిగింజలు సరిగా కొలవటం లేదంటారు. ఎంతసెడ్డా ఆళ్ళు కూలిజనమేగా మరి? మిరబగాయదర పెరిగిందంట. పద్దాకా బల్లకట్టు తొందరేగాని ఏమన్నా యియమంటే రేపు రేపంటాడే ఎప్పుడు సూసినా యీ రంగయ్య! ఆరోరికి కోస్తే ఏమన్నా యిచ్చిపోతుండాల్సిందేగాని గెట్టిగా ఎవుర్నిముట్టుకేం నిలవదీస్తా, తప్పుగాదూ? బల్లకట్టు ఎక్కనియ్యకుంటానికి నాయబ్బసొమ్మేట్టా బల్లకట్టూ? యింటో సూడబోతే యీ బూసమ్మ నే నేమో మూటలు కట్టుకురాటంలేదనుకుంటది. యిక్కడి యవారం నీకు తెలవదులే అంటే నీకు నోట్లో నాలిక లేదంటది. యింటో వుండే ఆడకూతురుగనక అదామాటన్నది. "యీ బాగ్యానికి చీకట్తోనసంగా లెగిసెల్లి వూరు నిదరబోయినాక తిరిగి రావాలా?" అంటది. సీకట్తో లెగిసొస్తుంటే పంచపట్టుకు గుంజుద్ది తెల్లారినాక పోవచ్చులే అంటా. పద్దాకా మంచంలో కూకుంటానికి ఎనక తింటానికి నీకేవన్నావుంటే గదా? ఎందో, దానిరంది దాన్దేగాని యివకాడ యవారం కాత్తేన్నా తెల్సుకోక్కర్లా? సుబ్బయన్నా అగుపియటంలేదే కాత్తె అప్పేవన్నా యిత్తాడేమో అనుకుంటుంటే?" అనావజాన ఎటెటుగానో ఆలోసెనల్లో బడిపోతుండాడు బల్లకట్టుపాపయ్య.

"ఓ బల్లకట్టు పాపయ్యనోవ్, రావయ్యా, రావయ్యా ఆ తలేపుకెల్లి అటనే కూకుండావూ?" అంటా అరుస్తా ఆతలేపు

జనం గట్టెక్కటం సూసేతలికి వులిక్కిపడి లెగిసి తెడ్డుతీసు కుంటాడు బల్లకట్టు పాపయ్య.

"మీా అమ్మ రాలేదేరా కొండయ్యా? అంతలావుపనేం జేత్తుండ దబ్బా యింటికాడా!" అన్నాడు బల్లకట్టు పాపయ్య. కొడుకు కొండాయి మజ్జానం బువ్వ దెచ్చి ఏపసెట్టుకింద పెట్టేతలికి.

"బట్టలు గుంజుకోవాలంట" అన్నాడు కొండాయి.

"బట్టలు యిప్పుడే గుంజుకోవాలెట్టా? నువు బువదిన్నా వంట్రా?" అన్నాడు పాపయ్య బువకాడకూకుంటా.

"తిన్నానయ్యా, అదేమో నేను బెచ్చాలాడుకుం టుంటే వొచ్చి బువతీసికెల్లని అమ్మకొట్టిందే!"

"అయితే ఎప్పుడూ బెచ్చాలేనంట్రా నువాడేదీ?"

"బిల్లంగోడుకర్ర సుబ్బాయి తీసికెల్లాడు."

"ఛీ యదవా ఎప్పుడూ ఆటలేనంటుంటే!"

"నిన్నా, యియ్యాలేనయ్యా నేఆడ్తుండదీ! అయ్యోవ్? బళ్లోకి పంపిత్తానంటివే?"

"ఎల్లుండులే బడియాడికిపోద్ది యిదిగో యీపాలి గట్టిగా పంతుల్తోసెప్పి బళ్లో సేరిపిత్తే సరిగా! మరి ఎప్పుడు సెప్పినా పైనొచ్చే మంచిరోజున సేరిపిత్తా నంటాడేగాని మరామంచి రోజు ఎప్పుడొచ్చుద్దో యిన్నాలకి తేలకబోయె! సివరికి సేతిలో యీవన్నా పెట్టమంటాడో ఏందో మరి? యిదిగో యీపాలి అదేదో గట్టిగా నిలేసి తేల్చుకుంటాగా, ఒరే కొండాయ్?"

"ఏందయ్యా ?"

"అయితే మీా అమ్మ యింటికాడ ఏంజేసుద్దంటా ?"

"బట్టలు గుంజుకోవాలంట."

"ఇప్పుడే బట్టలు గుంజాలెట్టా ? బువదీసుకుని కూసేపు యింటొచ్చిపోతే కాల్లేం అరిగిపోతయ్యా ? ఒరే కొండాయ్ !"

"ఏందయ్యా ?"

"రేపు మజ్జానం మీా అమ్మనే బువపట్టుకురామను."

"రేత్తిరి అమ్మతో నువే సెప్పరాదంటయ్యా !"

"పరవాలేదులే సెప్పమంటూాంటే ?"

"నాకేం, అయ్య సెప్పమన్నాడని సెబుతా."

"చా ఎదవా పోళ్ళురాత్తయి సెప్పావంటే తెల్చిందా ! ఎవురో వొచ్చి ఇప్పుడే బల్లగట్టుమీాద కూకుండారే ! కాత్తె వుండవయ్యా బువదింటుండానూ - అంటూ బువతీసుకురాటానికి బూసమ్మ పాలుమాల్తుండదని చిరాకుబడ్తా బువకాణ్ణుంచి లెగిశాడు పాపయ్య.

♦ ♦ ♦

ఓరోజు బాగా రేత్తిరయినాక బల్లకట్టుపాపయ్య యింటి కెల్దామని గట్టుదిగే సమయానికి అవతలిగట్టునుంచి పొరుగూరు ఎల్లినస్తావుండ సుబ్బయ్య గొంతు యినిపించింది.

"రా, రా, సుబ్బయ్యన్నా - యింగా నయం యిప్పుడే బల్లకట్టేసి గట్టు దిగబోతుండా - ఎన్నాలయిందీ నూసీ ! ఏవూ రెల్లావూ ఏందికతా రా, రా-".

సుబ్బయ్యను యివతలి గట్టుకు సేర్చి మళ్లీ బల్లకట్టు గొలుసు బిగిచ్చాడు పాపయ్య.

"కూసేపు కూకునెల్దాం కూసో పాపయ్యా. అబ్బ నడిసి నడిసి సివరకి మనూరి సాయలకొచ్చేతలికి పోయిన పానం మళ్లీ తిరిగొచ్చిందంటే నమ్ము! కాళ్లు గుంజుతుండై కూసేపు కూకుని పోదాంలే వుందూ-ఆఁ తంగిరాల్లో బాకీవుంటే పోయినాలే - కూకో, కూకో నీ పెళ్ళాంతో నేను సెబుతాలే" అన్నాడు సుబ్బయ్య గట్టుమీన సాగిలపడ్డా.

"ఆఁ, అదసలే గుబులు మడిసి" అన్నాడు పాపయ్య పొద్దు సానాపోయిందనుకుఁటూ.

"కాదుమరీ! ఎంతసెడ్డా పెల్లామాయె. యిదిగో మనగాడి లంకపుగాకుండది ఓ పాయసుట్టిసూడు - కూకో - నాంకాడ సెకుముకి వుండదిలే."

సుబ్బయ్య, బల్లకట్టు పాపయ్యలు సుట్టలు ముట్టిచ్చి కూకుండారు సీకట్లో కోటయ్య కొండమీద శికరాలకిమల్లే.

ఆ వజాన కూకుని సుబ్బయ్య బల్లకట్టు పాపయ్యలు ఏమ్మాట్లాడకుండా సుబ్బయ్య పాపయ్యతో సెప్పిన అస్సల్సంగతిది:—

"పుగాకు అమ్మకం బెట్టిన మన రత్తయ్యను ఎరుగుదువుగా!" అన్నాడు సుబ్బయ్య.

"అదేంది సుబ్బయన్నా రత్తయ్యనే ఎరగనంటా!" అన్నాడు పాపయ్య.

"నీకు ఎందుకు తెలవదుగానీ, అయితే యీ సంగతి యిన్నావా!" అన్నాడు సుబ్బయ్య.

"అదేందో నాకేం తెలుసుద్ది సెప్పందీ ?" అన్నాడు పాపయ్య.

"రత్తయ్య పెల్లాం కాంతమ్మ ఆ పొరిగింట ఈరబెమ్మం పిలుస్తే దేశాంతరా లెల్లిందంట !" అన్నాడు సుబ్బయ్య.

"చా !" అంటూ నోరు దెరిశాడు బల్లకట్టు పాపయ్య.

"చా ఏంది ! రెండు మూడు దినాలు కప్పిపెట్టారు. చివరకి గబ్బులెగిసింది" అన్నాడు సుబ్బయ్య సుట్టపొగ పంటి సందుల్నించి వొదుల్తా.

"అదేంది – కాంతమ్మ – !" అంటున్నాడు పాపయ్య యింకా తెప్పరిల్లక.

"మంచిదేమరి ! ఏమయినా యివన్నీ మనమాటల్లో కట్టుబడుండే యవారాలు కాదు సూడూ ! యీ రత్తయ్యేమో నాలుగు డబ్బులు సంపాయిచ్చుకోద్దామని రెండు మూడు దినాలపాటు పొరుగూరు ఎల్తావుంటాడూ, మరి యీమద్దెన ఈరబెమ్మం ఏం పసరుపూశాడో ఏమో – కాంతమ్మకాస్తా మాయమయింది !" అన్నాడు సుబ్బయ్య.

"అంతా మాయగావుంది !" అన్నాడు పాపయ్య.

"ఇదిగో మన్లోమాట – మనూరి రంగయ్యకు నువేమన్నా బాకీ పడ్డావంటయ్యా పాపయ్యా ?" అనడిగాడు సుబ్బయ్య.

"ఆఁ వుంటే రూపాయో, రెండో వుంటదిలే" అన్నాడు పాపయ్య.

"అబ్బే ఏంలేదుగానీ, వాడి గుణం మనూళ్లో అందరికీ తెల్సిందే గదా ? ఆఁ. నువు యింటో లేనప్పుడు ఎల్లి నీపెల్లాం

బూసమ్మను ఏడించుకుతింటాడంట. ఆడ్డి ఆడికి పారెయరాదూ పీడా వొదుల్తుందీ - మాట్టాడుకుంటా ఎల్దాం లెగు పొద్దుపోతుండనీ'' అంటా పంచ దులుపుకుంటా లెగిశాడు సుబ్బయ్య.

"ఓ బల్లకట్టు పాపయ్యనోఁవ్ ! బాబ్బాబు కాత్తె బల్లకట్టు యివకాడికి రానియినాయనా సానాపొద్దు పోయ్యోచ్చామూ" అనరిశాకు ఎవురో ఆతలి గట్టునుంచి.

♦ ♦ ♦

ఆ రేత్తిరీ, మరసనాడు ఏకువజామునా బల్లకట్టు పాపయ్య బజనపాటలు ఎవురికీ యినాలా.

మజ్జానం బువదెచ్చిన కొండాయికి బల్లకట్టు వొప్పజెప్పి, మెట్టపల్లికి గబగబఎల్లి తనింటోనించి రంగయ్య సుట్టముట్టించుకుపోతుంటం సూసిన బల్లకట్టు పాపయ్య ఎల్లి పెళ్ళాం బూసమ్మ వొళ్ళు పచ్చడిజేసి బల్లకట్టుకాడికొచ్చి యిగ ఆడనే గెడకర్ర తీసుకు కూకుండాడు.

ఆ నిశి రేత్తిరి కిట్టకాలవగెట్టుకాడికొచ్చి, పాపయ్య కెదురూగ్గా నిలబడ్డది పెల్లాం బూసమ్మ కొడుకు కొండాయితో.

"ఇంటికి ఎల్దాం రా" అంది బూసమ్మ ఏడుస్తా.

"దెగ్గిరకొచ్చావంటే సంపుతా - ఎల్లు" అన్నాడు పాపయ్య.

"సంపు, సంపి యీ కిట్టకాలవలో పారెయ్యి నన్ను. నే నేపాపం ఎరగను, నీ కేందో గుబులు తిరిగింది" అంది బూసమ్మ.

"ఎవురికి తిరిగిందో యియాల తేలుత్తా" అన్నాడు పాపయ్య.

"నువు ఏందేల్చినాసరే నేను యీాడే పానం వొదుల్తా" అంది బూాసమ్మ.

ఆ వజాన ఏంజరిగినా జరగనీ - రేత్తిరి మూాడుగంటల యాలకు బల్లకట్టు పాపయ్యను ఎంటబెట్టుకుని కొండాయితో యింటికిసేరింది బూాసమ్మ.

అప్పట్నుంచి కొన్నేళ్ళు అయ్యా, అమ్మకు బెదుస్తా రావటం కొండయ్య సూాస్తావొచ్చాడు.

"ఒరే కొండయ్యా!" అని ఓనాడు కొడుకును పిలిశాడు మంచంలో కూకుండ బల్లకట్టుపాపయ్య.

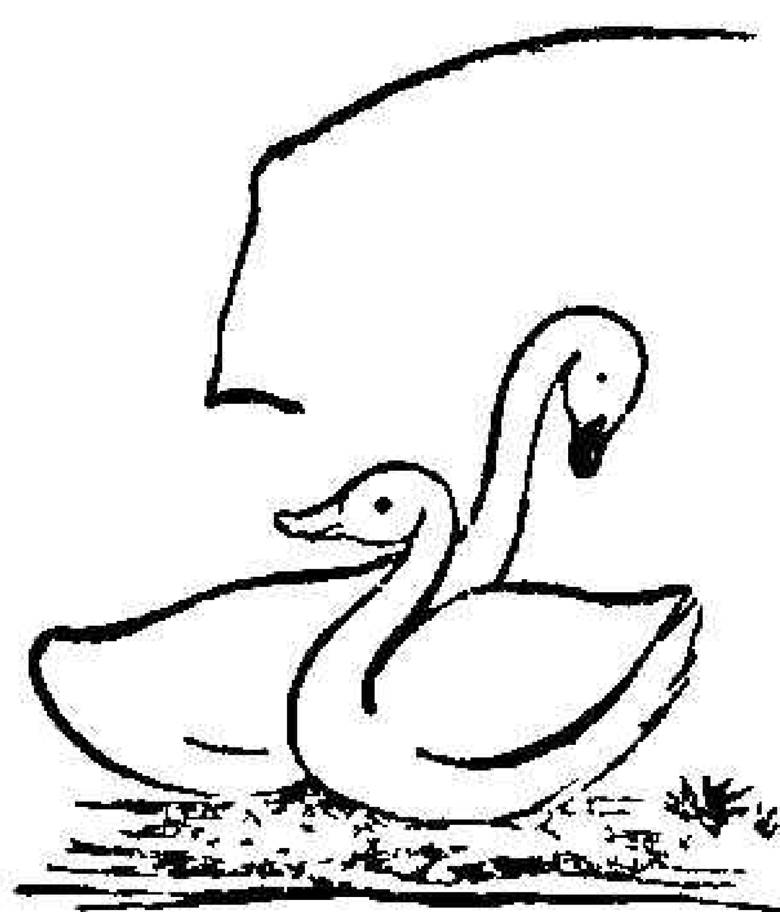
"ఏందయ్యా?" అన్నాడు కొండయ్య.

"రేపట్నుంచి యిగమీాదట బల్లకట్టుపని నువుసూాసుకో. నాపని అయిపోతుండది" అన్నాడు బల్లకట్టుపాపయ్య.

"నా పెల్లాం బల్లకట్టుపని వొద్దంటున్నది" అనిసెప్పాడు కొండయ్య.

మరసనాడు కోడితోపాటు లెగిసి, పెల్లాం కట్టబెట్టిన సద్ది మూాట తీసుకుని కర్రపొడుసుకుంటా బజనపాటలు పాడుకుంటా ఎప్పటికిమల్లే కిట్టకాలవ బల్లకట్టుపపుగా ఎల్లాడు బల్లకట్టు పాపయ్య.

స్వతంత్ర ఆర్టు ప్రింటర్సు,

విజయవాడ - 2.

Check List

Book Number	NPRO1D397	Date	10/04/23
Front Cover	yes	Back Cover	yes
Blank Pages	CI, 171		
Missing Pages	NO		
Prepared By	Chaggy	Cutting By	Chaggy
Scanned By	p.praghthi	Pages	175
Quality Checking	prathyu.		